

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ І ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

МАГІСТР

(освітній ступінь)

на тему: «Організація ризик-орієнтованого банківського нагляду у системі
фінансового моніторингу»

Виконала: студентка 2 року навчання,

групи 8.02.072.050.18.1,

спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Мовчан А.С.

Керівник: д.е.н., професор Чмутова І. М.

Рецензент: Вахтін П.А.

Харків – 2019 рік

АНОТАЦІЯ

Мовчан А. С. Організація ризик-орієнтованого банківського нагляду у системі фінансового моніторингу. – Рукопис.

Магістерська дипломна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Харків, 2019. – 119 с.

Магістерська дипломна робота присвячена систематизації теоретичних положень, розвитку методичного інструментарію оцінювання фінансових ризиків банку. Розкрито економічну сутність і особливості функціонування системи банківського нагляду з урахування ризиків, охарактеризовано методи аналізу ризиків банку (фінансових та операційних), розкрито особливості розвитку системи первинного фінансового моніторингу у банках, а також проаналізовано досвід зарубіжних країн у питанні функціонування системи фінансового моніторингу. Проаналізовано динаміку та рівень надійності банківської системи України. Удосконалені підходи до оцінювання надійності банківської системи України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів. Результати розробок можуть бути використані в практичній діяльності банківських установ.

Ключові слова: ризик-орієнтований підхід; фінансовий моніторинг, банківський нагляд.

АННОТАЦИЯ

Мовчан А. С. Организация риск-ориентированного банковского надзора в системе финансового мониторинга. - Рукопись.

Магистерская дипломная работа по специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование». – Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця. – Харьков, 2019. – 119 с.

Магистерская дипломная работа посвящена систематизации теоретических положений, развития методического инструментария оценки финансовых рисков банка. Раскрыта экономическая сущность и особенности функционирования системы банковского надзора с учетом рисков, охарактеризованы методы анализа рисков банка (финансовых и операционных), раскрыты особенности развития системы первичного финансового мониторинга в банках, а также проанализирован опыт зарубежных стран в вопросе функционирования системы финансового мониторинга. Проанализирована динамика и уровень надежности банковской системы Украины. Усовершенствованы подходы к оценке надежности банковской системы Украины в контексте ее использования для легализации криминальных доходов. Результаты разработок могут быть использованы в практической деятельности банковских учреждений.

Ключевые слова: риск-ориентированный подход; финансовый мониторинг, банковский надзор.

ABSTRACT

Movchan A. S. Organization of risk-oriented banking supervision in the financial monitoring system. - Manuscript.

Master's degree diploma work on the speciality 072 «Finance, Banking and Insurance». – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. – Kharkiv, 2019. – 119 p.

The master's thesis is devoted to the systematization of theoretical provisions, the development of methodological tools for assessing the financial risks of the bank. The economic nature and features of the functioning of the banking supervision system taking into account risks are disclosed, the methods of analyzing the risks of the bank (financial and operational) are characterized, the features of the development of the primary financial monitoring system in banks are disclosed, and the experience of foreign countries in the issue of the functioning of the financial monitoring system is analyzed. The dynamics and reliability level of the banking system of Ukraine are analyzed. Approaches to assessing the reliability of the banking system of Ukraine in the context of its use for the legalization of criminal income are improved. The development results can be used in the practical activities of banking institutions.

Key words: risk-based approach; financial monitoring, banking supervision.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	10
1.1. Сучасні тенденції організації банківського нагляду у напрямі запровадження ризик-орієнтованого підходу	10
1.2. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу	21
1.3. Первинний фінансовий моніторинг у банках з урахуванням ризиків	26
1.4. Фінансово-економічна характеристика ПАТ «БАНК ВОСТОК»	34
2. ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ТА РИЗИКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ	43
2.1. Аналіз процесів акумулювання ресурсів ПАТ «БАНК ВОСТОК»	43
2.2. Оцінка фінансової стійкості та надійності ПАТ «БАНК ВОСТОК»	61
2.3. Оцінка фінансових ризиків ПАТ «БАНК ВОСТОК»	71
3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ	83
3.1. Удосконалення підходів до оцінювання надійності банківської системи України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів	83
3.2. Процедура визначення рівня фінансових ризиків банків України	90
3.3. Ідентифікація ризику залучення банків в процеси відмивання коштів	97
ВИСНОВКИ	105
ЛІТЕРАТУРА	108
ДОДАТКИ	119

ВСТУП

Світові тенденції, зокрема збільшення обсягів злочинів, пов'язаних з відмивання коштів та фінансуванням тероризму, обумовлюють необхідність розпізнавання первинних джерел грошей та впровадження індикаторів, що будуть розпізнавати підозрілі операції. Складність ситуації полягає в тому, що дуже важко стало розпізнавати процес відмивання грошей, оскільки він тісно пов'язаний зі звичайним діловим середовищем. Запобігання і протидія використанню фінансової системи країни з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму – порівняно нова сфера діяльності як для національних органів регулювання і нагляду, так і для сукупності фінансових, а також спеціально визначеної категорії нефінансових підприємств, установ, організацій та професій.

На протидію ризикам, які пов'язані з легалізацією коштів отриманих злочинним шляхом, спрямований ризик-орієнтований підхід, задекларований у міжнародних стандартах FATF, який передбачає необхідність ідентифікації ризиків відмивання коштів і побудову системи їх запобігання та мінімізації.

Оскільки, ризик-орієнтований банківський нагляд активно впроваджується в іноземних країнах, Україні слід перейняти їх досвід. Задля того, щоб не відчувати на себе неможливості залучення додаткового іноземного фінансування, ускладнення процедур здійснення міжнародних переказів і суттєвого уповільнення розвитку інших форм міжнародної взаємодії у фінансовій сфері, Україна повинна дотримуватися рекомендації FATF.

На сучасному етапі фінансові операції стали прозорішими, а фінансові установи – більш розбірливими щодо оцінювання своїх клієнтів з позицій ризиків здійснюваних ними підозрілих операцій. Створення і розвиток національної системи запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму суттєво вплинуло на професійну культуру вітчизняних фінансових установ. Банки активно впроваджують принцип «Знай свого клієнта» і проявляють розбірливість у виборі ділових партнерів, тобто покращилась професійна культура вітчизняних суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Тема ризик-орієнтованого банківського нагляду була обрана через те, що заходи протидії відмиванню злочинних коштів є невід'ємною складовою

системи управління ризиками будь-яких фінансових установ, і, перш за все, банківських, оскільки саме через них проводиться понад 90% усіх фінансових трансакцій в Україні.

Протягом 2018 року від банківських установ взято на облік 99,02% від загальної кількості повідомлень про фінансові операції

У контексті зазначених тенденцій важливим є визначення умов залучення ресурсів банками України, що сприятиме як підвищенню ефективності їх ресурсної політики, так і формуванню первинних критеріїв для вибору банків споживачами фінансових послуг.

Питанню здійснення ризик-орієнтованого підходу задля протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні присвячено значну кількість наукових праць, зокрема, дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків: В. Алієва [9], Б. А. Бєкряшева [16], Дж. Волкера [93], Дж. Феверда [87], І. М. Чмутової, Н. М. Внукової, О. М. Колодізева [25], Ж. О. Андрійченко [10], О. О. Глущенко, І. Б. Семегена [28], О. Дзюблюка, Р. В. Михайлюка [34], І. Б. Дзедзика [32,33], О. О. Куришко [58], М. І. Самсонов [70].

Аналіз наукового доробку вчених у цій галузі дає підстави стверджувати, що внаслідок зміни економічних умов, виникнення нових факторів впливу на ринок банківських послуг, фінансової та політичної нестабільності в державі, розвитку нових схем легалізації коштів отриманих злочинним шляхом, питання організації ризик-орієнтованого нагляду у банках України у системі фінансового моніторингу потребують подальших досліджень.

У працях вище перелічених вчених висвітлені підходи до оцінки й управління ризиками відмивання коштів, але існуючі методики оцінки ризиків базуються в основному на даних, які становлять банківську таємницю, саме тому подальшого дослідження потребує розроблення аналітичного інструментарію виявлення рівня ризику банків на основі інформації з відкритих джерел.

Метою роботи є систематизація теоретичних положень, розвиток методичного інструментарію оцінювання фінансових ризиків банку та удосконалення підходів до оцінювання надійності банків України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено наступні завдання:

- провести аналіз сучасних тенденцій організації банківського

нагляду у напрямі запровадження ризик-орієнтованого підходу;

- визначити особливості розвитку системи фінансового моніторингу;
- узагальнити засади первинного фінансового моніторингу у банках з урахуванням ризиків;
- дослідити досвід зарубіжних країн у питанні запровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду;
- надати фінансову-економічну характеристику діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- провести аналіз процесів акумулювання ресурсів ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- визначити рівень фінансової стійкості та надійності ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- оцінити фінансові ризики ПАТ «БАНК ВОСТОК»;
- вивчити процедуру визначення рівня фінансових ризиків банків України;
- удосконалити підходи до оцінювання надійності банківської системи України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів.

Об'єктом дослідження виступає система банківського нагляду, побудована на ризик-орієнтованому підході.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичний інструментарій та науково-практичні рекомендації щодо впровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду.

При проведенні дослідження використовувались: структурно-логічний аналіз – для побудови логіки та структури дослідження; системний підхід – для виявлення структурних основ функціонування банківського нагляду, компаративний аналіз – для зіставлення фактичних даних, що відображають дотримання банками економічних нормативів та подання банками повідомлень про підозрілі операції звітного року з даними за попередні роки; метод системного аналізу – при оцінці діяльності банків та функціонування банківської системи; метод порівняльного аналізу – при визначенні принципів банківського нагляду, метод наукової абстракції – при визначенні особливостей і проблем функціонування банківського нагляду; економіко-статистичні та економіко-математичні методи – для побудови моделі оцінки фінансових ризиків банку; методи аналізу та синтезу – при формуванні переліку показників

оцінки фінансових ризиків банку; таксономії – при розрахунку інтегрального показника оцінки фінансових ризиків банків; метод шкалювання за правилом «трьох сигм» – при побудові шкал для рівнів фінансових ресурсів банками; графічний – при наочному відображенні результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду, статистичні матеріали Національного банку України, Держкомстату України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Асоціації українських банків. Використано інформацію, зібрану автором під час особистого вивчення практики функціонування банків та банківської системи в цілому в Україні, Росії, країнах СНД, Центральної та Східної Європи, Франції, Німеччині та в інших країнах-членах ЄС. Проаналізовані монографічні дослідження і статті зарубіжних та вітчизняних авторів.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

1.1. Організація ризик-орієнтованого банківського нагляду у системі фінансового моніторингу

В національній економіці банки займають ключове місце та є фундаментом стійкості фінансової системи, саме тому підтримка фінансового стану банків, запобігання системних банківських криз, стабільність функціонування банківської системи стає найважливішими завданнями державної політики в області регулювання фінансового сектора. Погіршення фінансового стану банків та банківські кризи впливають на ефективність грошово-кредитної системи, саме тому держава контролює стихійні ринкові процеси через регулювання економіки.

Питання збереження фінансової стабільності для України стоїть досить гостро, оскільки Україна за частотою системних банківських криз увійшла до світової трійки лідерів (Аргентина та Демократична Республіка Конго): вона пройшла через три глибокі фінансові кризи протягом останніх 20 років [97]. Наслідки останньої банківської кризи ще довго будуть обмежувати банківське кредитування та економічне зростання. Відповідно до оцінок НБУ прямі фіскальні витрати на подолання наслідків останньої кризи (2014-2015 рр.) становили 15,7% від ВВП відповідних років і ця величина є помірною порівняно з іншими країнами.

Структурні дисбаланси, які викликані необґрунтованим розміщенням капіталу та неадекватним управлінням банківськими ризиками, впливають на макроекономічну нестабільність державних економічних систем. Зміни в світовій економіці призвели до активізації процесу трансформації банківського нагляду, спрямованого на підвищення ефективності контролю управління основними ризиками діяльності банків, а також вдосконалення методологічних підходів, врахування різноманітних чинників, що впливають на формування ризиків.

З початку 2019 року у банківській системі спостерігаються позитивні тенденції [97]: за січень-листопад 2019 р. банки України залучили від

населення 980 796 млн. грн., при цьому через відновлення попиту на банківські послуги відбулося збільшення депозитів юридичних осіб на 10 169 млн. грн. (або на 9,58%) порівняно з січнем 2019 р., обсяг коштів, залучених від фізичних осіб збільшився на 27 626 млн. грн. Отже, населення схильне до розміщення вкладів як на поточні рахунки, так і на тривалий строк, але при цьому активність залучення строкових депозитів фізичних осіб банками залишається досить низькою. При цьому відбулося зменшення обсягів депозитів в іноземній валюті на 4,61% за січень-листопад 2018 р.

Дотримання обов'язкових економічних нормативів є фундаментом для здійснення ефективного банківського регулювання та нагляду (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Значення економічних нормативів по системі банків України за 2015-
2018 рр

Норматив		За станом на				Відхилення		
		2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Н1	Регулятивний капітал (млн. грн.)	99 305,4	138 526,0	112 154,5	121 742,1	39 220,6	-26 371,5	9 587,6
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	8,92	13,34	15,35	15,52	4,4	2,0	0,2
Н4	Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20 %)	72,25	59,30	45,61	61,76	-13,0	-13,7	16,2
Н5	Норматив поточної ліквідності (не менше 40 %)	78,76	87,40	106,67	104,72	8,6	19,3	-2,0
Н6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)	88,82	91,01	96,52	94,17	2,2	5,5	-2,3
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	23,13	21,37	20,61	20,43	-1,8	-0,8	-0,2

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	551,47	321,28	232,12	173,88	-230,2	-89,2	-58,2
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	63,72	28,80	20,05	11,23	-34,9	-8,8	-8,8
Н11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %)	0,002	0,001	0,000005	0,0003	0,0	0,0	0,0
Н12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %)	1,39	0,64	0,32	0,16	-0,8	-0,3	-0,2

З аналізу динаміки основних економічних нормативів діяльності банків України можна зробити висновок, що протягом 2015-2018 рр. спостерігається їх дотримання, але при цьому простежується зменшення значення переважної більшості економічних нормативів.

До Державної служби фінансового моніторингу від банків надходить найбільша кількість повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Протягом 2011-2018 рр. від банківських установ було отримано більш ніж 96% від загальної кількості повідомлень про фінансові операції (рис. 1.1) [96].

У 2018 р. кількість повідомлень, отриманих від банківських установ збільшилась у порівнянні з 2011 р. на 829,34% і становила 9 871 608 грн.

Сучасний світ постійно змінюється: з'являються віртуальні валюти, децентралізовані системи розрахунків, стають повсякденними прямі позики між учасниками ринку, хмарні технології та «великі дані» [51, с. 27]. При цьому неминучою складовою світової економіки стає ріст організованої злочинності та виникнення умов для ефективного функціонування різних форм протиправної діяльності, які генерують значні потоки доходів, одержаних злочинним шляхом [69].

Рис. 1.1. Динаміка кількості повідомлень, отриманих від банківських та небанківських установ протягом 2011-2018 рр., шт.

Беручи до уваги те, що процес відмивання грошей перестав бути незвичним для ділового середовища та те, що контролювати його майже неможливо та саме банки можуть бути залучені для легалізації незаконних грошей, важливим стає запровадження сучасних заходів виявлення та перешкоджання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [29, с. 69-70; 28, с. 15-18]. Саме тому на перший план серед стратегічних завдань для регуляторів фінансових ринків в усьому світі виходить адаптація до цих інновацій та їх адекватний аналіз задля протидії ризикам для фінансової стабільності.

Оскільки існуючі економічні нормативи не можуть в повній мірі запобігати накопиченню системних криз та для гарантування належного функціонування фінансової системи в кризові періоди недостатньо мати ефективний нагляд за окремими фінансовими установами, був обраний інший вектор розвитку банківського нагляду, а саме – макропруденційна політика [15, с. 11-12]. На сучасному етапі в Україні активно впроваджується ця концепція та ризик-орієнтований підхід, консолідується зусилля державних органів з метою нагляду за ринком фінансових послуг.

У контексті зазначених тенденцій важливим є застосування сучасних принципів банківського нагляду, найсучасніших методик та практик виявлення підозрілих операцій та врахування факторів ризику банківської системи в процесі здійснення фінансового моніторингу, що сприятиме як оновленню банківського нагляду, що відповідатиме стандартам ЄС та буде повноцінно працювати, а також збільшить прозорості операцій, які здійснюються банками України, що в свою чергу буде позитивно впливати на детінізацію економіки.

Ризик-орієнтований банківський нагляд в фінансовому моніторингу є одним із найактуальніших напрямів розвитку цієї сфери.

Питанню здійснення ризик-орієнтованого підходу задля протидії відмиванню коштів та фінансування тероризму в Україні присвячено значну кількість наукових праць, зокрема, дослідження провідних вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків: В. Алієва [9], Б. А. Бекряшева [16], Дж. Волкера [93], Дж. Феверда [87], І. М. Чмутової, Н. М. Внукової, О. М. Колодізева [25], Ж. О. Андрійченко [10], О. О. Глущенко, І. Б. Семегена [28], О. Дзюблюка, Р. В. Михайлюка [34], І. Б. Дзедзика [32,33], О. О. Куришко [58], М. І. Самсонов [70].

Постанова № 42 НБУ [5] внесла зміни до визначення поняття «ризик-орієнтований підхід», а саме надається наступне визначення даного терміну: визначена банком система з управління ризиками легалізації кримінальних доходів/фінансування тероризму та вжиття ним відповідних заходів у спосіб та обсяги, які забезпечують ефективну мінімізацію таких ризиків залежно від їх рівня.

Авторами Дж. Волкер [93] та Дж. Феверда [87] представлена гравітаційна модель, що дозволяє оцінити потоки незаконних коштів із та в кожену юрисдикцію у світі.

Колективом авторів [25] проаналізовано міжнародний досвід застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в банківській сфері.

О. О. Куришко [58] запропонував показники оцінювання ефективності суб'єктів фінансового моніторингу на макро- та секторальному рівні.

В [34] проаналізовано сучасні підходи до організації моніторингу фінансового стану банків у розрізі систем оцінки фінансової стійкості банків у зарубіжній та вітчизняній банківській практиці та визначено пріоритетні напрямки макроекономічної стабілізації вітчизняної банківської системи в період кризових явищ в економіці країни.

І. Б. Дзедзиком проаналізовано ризик окремих категорій клієнтів, що можуть становити для банку найбільшу загрозу з точки зору легалізації «брудних» грошей [32,33].

В [9] розглянуто методологічні основи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, як

соціального і правового феномена, а також соціально-економічні та морально-психологічні чинники.

М.І. Самсоновим [70] доведено, що заходи моніторингу мають бути зосереджені не тільки на показниках фінансового стану банку, а й на виявленні реальних та потенційних ризиків банківської діяльності, тобто в його основу має бути покладено ризик-орієнтований підхід.

О. О. Глущенко [29] та І. Б. Семеген [28] узагальнили міжнародний та вітчизняний досвід формування і розвитку інституту фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму та розробили пропозиції щодо оцінювання та моделювання ризиків у сфері нелегального фінансового моніторингу.

Ж.О. Андрійченко [10] визначено місце фінансового моніторингу в системі управління ризиками ринків фінансових послуг та застосовано системний підхід до управління ними.

В [16] надано характеристику основних економічних злочинів, висвітлено юридичні та економічні аспекти контролю над економічною злочинністю та забезпечення безпеки економічної діяльності.

О.В. Черевко [79] була розглянута рекомендаційна методика оцінки рівня ризику легалізації клієнта через здійснення кредитних операцій, та виявлено основні критерії ризику, та рівні ранжування ризиків відповідно до даних критеріїв, таким чином за допомогою даної методики можна виявити ризик легалізації через використання кредитних операцій банку, оцінити його та зменшити.

В [74] висвітлено повний комплекс питань побудови ефективної, ризик-орієнтованої системи внутрішнього контролю банку.

Ефективне функціонування банківської системи, а саме забезпечення її стабільності неможливо без сучасної системи банківського регулювання та нагляду [84, с. 59-60]. Збільшення обсягів операцій, пов'язаних з відмиванням коштів збільшую важливість заходів запобігання легалізації грошей, здобутих злочинним шляхом. Саме для цих цілей створена система фінансового моніторингу, яка є сукупністю заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та

первинного фінансового моніторингу [28, с. 145-150]. Дворівнева система фінансового моніторингу наведена на рис. 1.2.

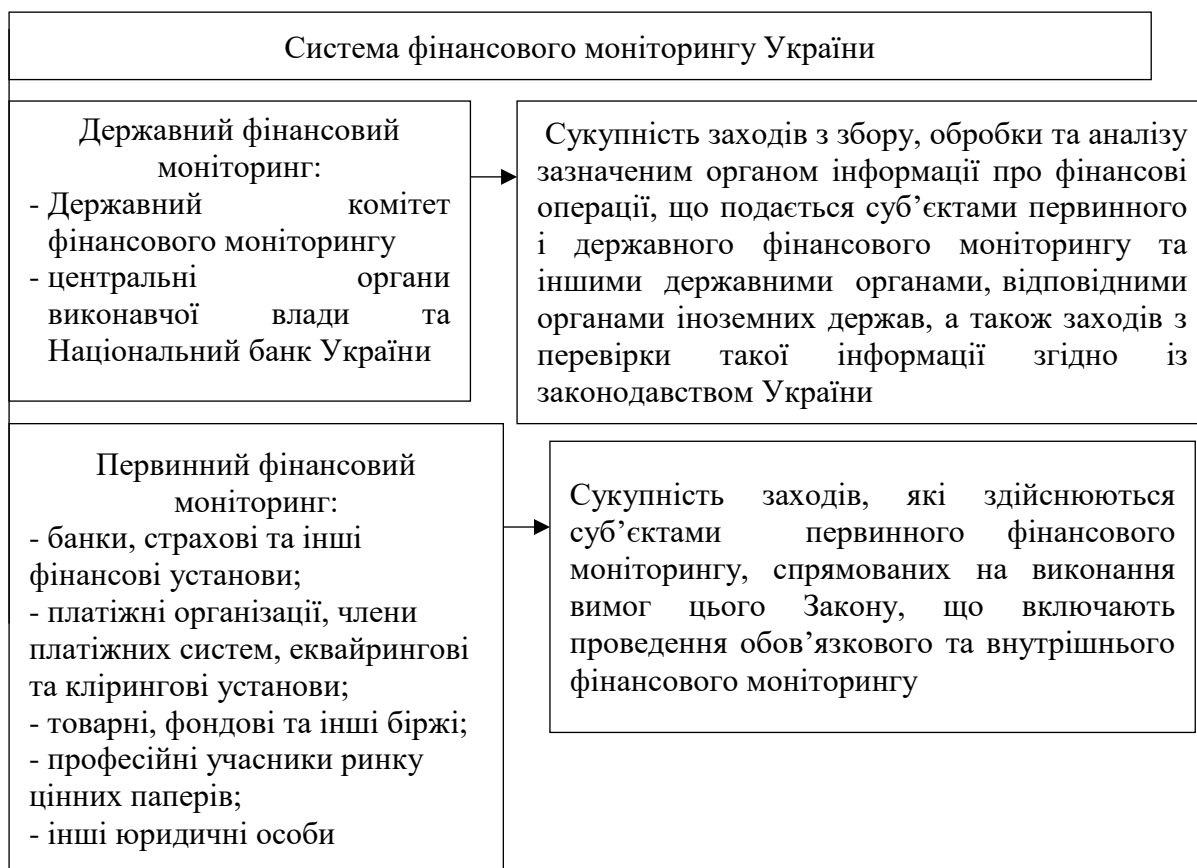

Рис. 1.2. Система фінансового моніторингу України

Оскільки вище було виявлено, що найбільша кількість повідомлень про підозрілі операції надходить від банківських установ, слід розглянути тенденції розвитку саме банківського нагляду України.

Оцінювання ризику залучення банків до процесу відмивання злочинних коштів є одним із найважливішим питань фінансового моніторингу, саме тому установи повинні оцінити кожен фінансову операцію з позиції трьох базових категорій ризику: ризику клієнта, країни і послуги [22]. Працівники банків, що відповідають за фінансовий моніторинг, повинні бути проінформовані про список всіх ризикових країн та територій, а також наявних систем протидії відмиванню грошей, наглядових структур та існування у тій чи іншій країні системи оцінювання ризиків [12, с. 36-37].

Ризик-орієнтований банківський нагляд в системі фінансового моніторингу в Україні будується на рекомендаціях, наданими FATF .

Згідно з положеннями «Посібника з питань підходу, заснованому на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму» (FATF) процес управління ризиком при здійсненні фінансового моніторингу повинен включати три основні етапи, які, у свою чергу, повинні поділятися на окремі складові [17]:

визнання фінансовою установою існування ризику;

застосування оцінки ризиків;

розроблення стратегій для управління та зменшення ідентифікованих ризиків.

Фінансові установи проводять процедури, метою яких є оцінювання ризиків, а також розробляють і застосовують належні заходи, здійснюють контроль з метою зменшення вірогідних ризиків легалізації доходів з боку клієнтів із високим ризиком [17]

Перехід до ризик-орієнтованого банківського нагляду передбачає:

аналіз бізнес моделей та стратегій банку [62];

щорічне стрес-тестування;

посилений контроль операцій банків з пов'язаними особами [77].

Важливим також є посилення вимог до інформаційної безпеки з метою забезпечити безперервну діяльність банківської системи та захисту від кібератак. Результати впровадження даних напрямів банківського нагляду наведені на рис. 1.3.

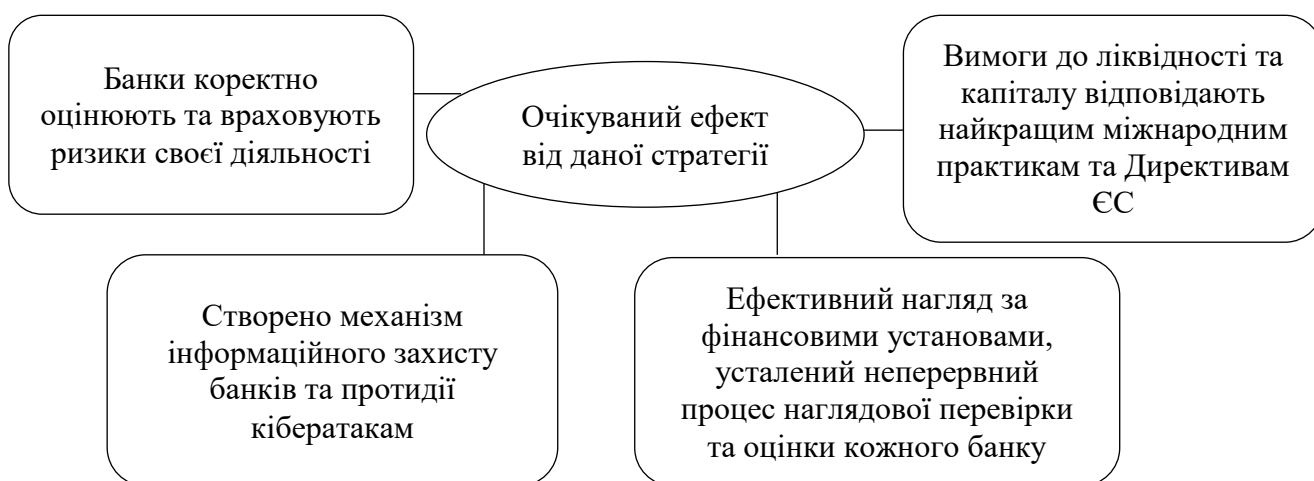

Рис. 1.3. Очікуваний ефект від запровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду

Також в стратегію банківського нагляду входить підвищення якості розкриття фінансової та пруденційної звітності та гармонізація пруденційних вимог до банків з нормами законодавства ЄС та рекомендаціями Базельського комітету.

Національний банк України продовжує упровадження нових наглядових інструментів, що ґрунтуються на проведенні оцінки ризиків банків та якості управління цими ризиками (risk-based approach) на підставі методології SREP.

Протягом 2018 р. відбулося законодавче закріплення застосування нових ризик-орієнтованих інструментів, а саме до них можна віднести оцінку банку та камеральні перевірки банку. Зокрема, визначено можливість проведення камеральних перевірок банків на безвізному рівні з окремих питань діяльності банків або здійснених банком операцій (постанова Правління НБУ від 06.12.2018 №135) [4].

Досягнення стратегічної цілі НБУ «Стабільна, прозора та ефективна банківська система» відбувається через удосконалення банківського нагляду з урахуванням ризик-орієнтованого підходу.

Процес оцінки банків (SREP) є безперервним, здійснюється одночасно за всіма банками шляхом оцінки ризиків та якості управління ними на підставі аналізу наявних тенденцій у діяльності банків, у т.ч. з порівнянням ключових показників діяльності банку з “peer-group” (подібними банками), результатів поточного моніторингу фінансового стану банків.

Результати оцінки банків (SREP) наведені на рис.1.4.

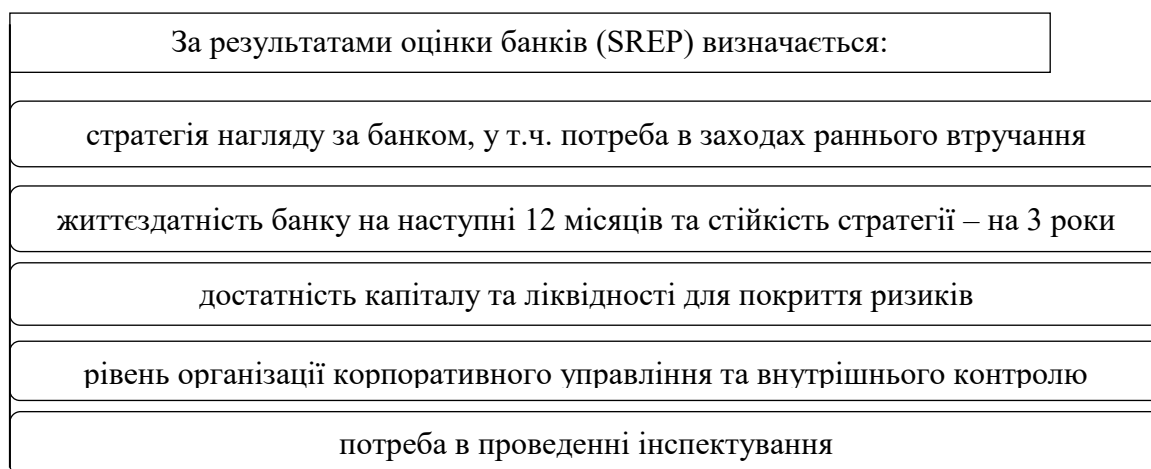

Рис. 1.4. Переваги проведення оцінки банків (SREP)

Оцінка банків (SREP) проводиться щорічно на 1 січня. Актуалізація оцінки проводиться щокварталу, на підставі аналізу змін кількісних показників та з урахуванням нової суттєвої нефінансової інформації, у т.ч. інформації, отриманої від підрозділів НБУ.

Основний принцип ризик-орієнтованого нагляду – принцип пропорційності [44]. Методологія SREP для оцінки банків передбачає 4 елементи (рис. 1.5).

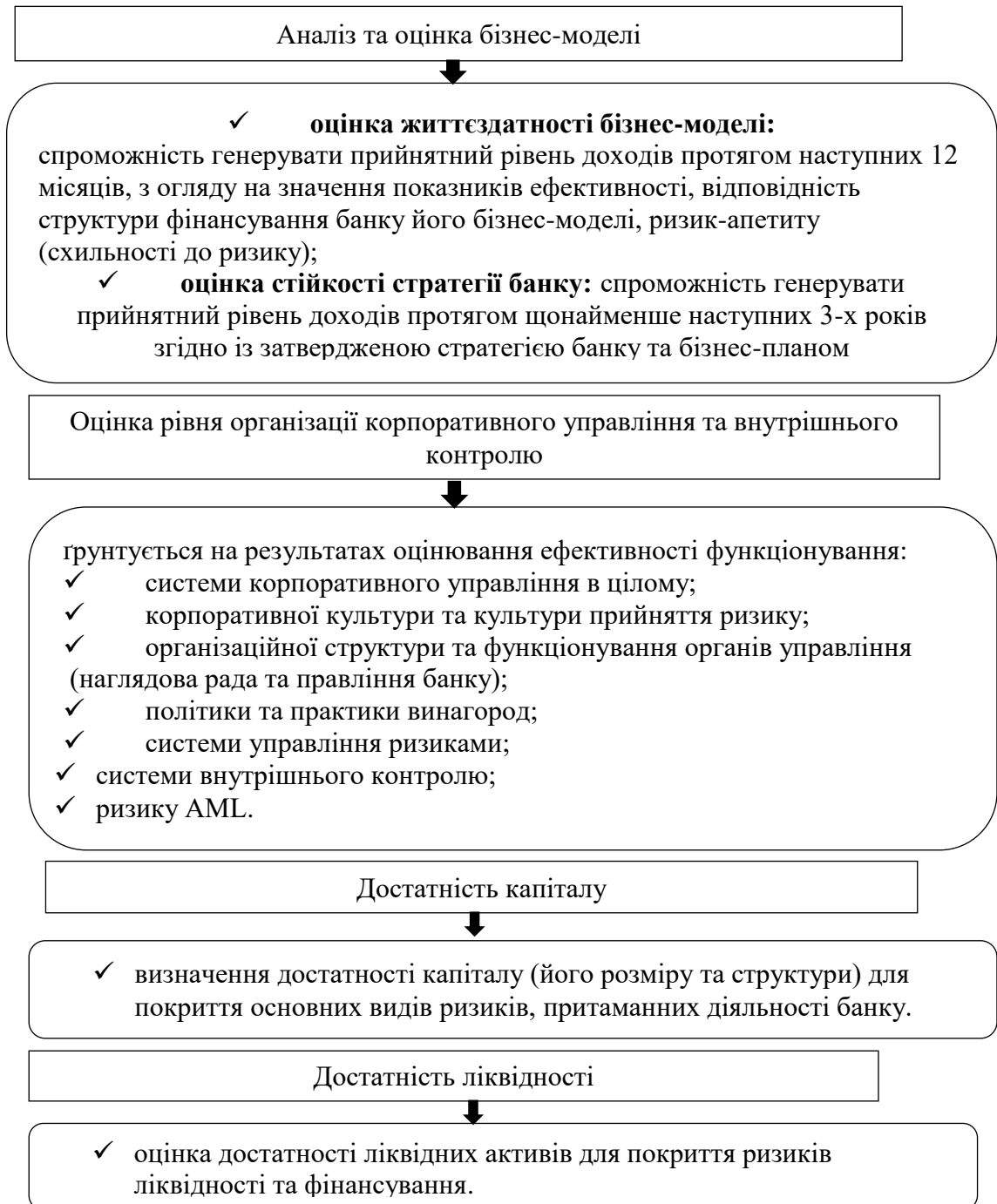

Рис. 1.5. Загальні підходи до проведення оцінки банків за методологією

SREP за 4 елементами

Про результати оцінки банків (SREP) інформується Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем з пропозиціями щодо подальшої стратегії нагляду за банком.

За результатами оцінки SREP складається Звіт, в якому висвітлюються ризики банку, оцінка якості управління ризиками, результати аналізу бізнес-моделі банку, оцінка достатності капіталу та ліквідності для покриття ризиків банку, оцінка рівня організації корпоративного управління та внутрішнього контролю банку [31].

Про результати оцінки SREP НБУ повідомляє банк листом, з інформацією про загальну оцінку SREP та за потреби надає рекомендації щодо поліпшення діяльності банку, зокрема щодо:

коригування бізнес-плану в частині перегляду запланованих обсягів за певними операціями, напрямками діяльності;

посилення вимог до корпоративного управління, у тому числі до системи внутрішнього контролю та управління ризиками;

розроблення та подання заходів щодо підтримки капіталу, у разі якщо операційний прибуток є недостатнім для покриття витрат, пов'язаних із збільшенням кредитного ризику (або формуванням резервів), що може призвести до порушення встановлених значень економічних нормативів капіталу;

зменшення наявної невідповідності між строками погашення активів та зобов'язань.

Особливий режим контролю є додатковим інструментом банківського нагляду, який застосовується у разі визначення за результатами безвізного банківського нагляду потреби в посиленому нагляді за діяльністю банку.

Куратор банку здійснює посилений нагляд за діяльністю банку перебуваючи безпосередньо в банку та/або шляхом проведення аналізу фінансової/статистичної звітності та іншої інформації щодо банку.

Серед нових інструментів банківського нагляду можна зазначити камеральні перевірки банку. Камеральна перевірка банку проводиться під час здійснення безвізного банківського нагляду, без відвідування банку, з метою підтвердження/спростування дотримання банком банківського законодавства, достовірності визначення розміру кредитного ризику, наявності ознак

ризикової діяльності. Камеральна перевірка може охоплювати окремі питання діяльності банку або перевірку проведених банком операції [4].

Отже можна зробити висновок, що запровадження нових інструментів має позитивний ефект на розвиток системи банківського нагляду, побудованої на ризик-орієнтованому підході:

забезпечено гармонізацію підходів щодо банківського нагляду з законодавством ЄС;

поширено наглядове реагування на ранніх стадіях ідентифікації ризиків банку;

проведено оцінку банків України з урахуванням підходів, які використовуються в країнах ЄС, що надає можливість порівнювати банки України із банками інших країн, з точки зору їх життєздатності;

відповідність стратегічним цілям Національного банку щодо забезпечення «стабільної, прозорої та ефективної банківської системи», що передбачає перехід до ризик-орієнтованого банківського нагляду;

сприяння відкритості Національного банку, у т.ч. з урахуванням норм антикорупційного законодавства;

підвищено ефективність використання наглядових ресурсів шляхом застосування принципу пропорційності у визначенні обсягу, періодичності та застосуванні наглядових дій щодо банків залежно від рівня їх ризиків та системного впливу (визначення єдиної стратегії нагляду за банками).

1.2. Сучасні тенденції організації банківського нагляду у напрямі запровадження ризик-орієнтованого підходу

Зважаючи на те, що досягнення цілей банківського нагляду за найменших витрат є пріоритетним завданням задля виконання принципу ефективності організаційної структури. Національні особливості соціально-економічного розвитку країни та зокрема, принципи функціонування її фінансового ринку і система нагляду за ним обумовлюють вибір організаційної побудови банківського нагляду [64].

Найчастіше центральному банку країни належить ключова роль нагляду, але можуть бути декілька інших варіантів участі центрального банку в процесі

банківського нагляду [38]. Приклади організаційної структури банківського нагляду інших країн наведених на рис. 1.6.

Задля того, щоб визначити ефективність організації банківського нагляду в Україні та необхідність запровадження альтернативних варіантів, потрібно врахувати світовий досвід [48].

Рис. 1.6. Організаційні структури банківського нагляду

Боротьба з відмивання грошей та фінансуванням тероризму є однією з найголовніших задач світової економіки, при цьому ця проблема перестала бути проблемою окремою держави та регіонів.

Сьогодні Україна стикається зі значними ризиками відмивання грошей внаслідок корупції та незаконної економічної діяльності, зокрема з фіктивним підприємництвом, ухиленням від сплати податків та шахрайством [17]. Великі масштаби тіньової економіки та посилення широкомасштабного використання грошових коштів робить країну особливо вразливою. Конвертаційні центри, за допомогою яких фонди переходять з реальної у тіньову економіку та використовуються для конвертування коштів у готівку і виведення її поза межі країни є найголовнішими механізмами відмивання коштів в Україні.

Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню

коштів (MONEYVAL) в своєму звіті, опублікованому на початку 2018 р., визнав, що Україна має сильне політичне переконання щодо необхідності запобігати та протидіяти відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, і вжиті країною заходи вже мають позитивний вплив, проте нові нормативні положення вимагають суворіших покарань за злочини, потрібні додаткові ресурси, а справи високого рівня потрібно більш активно розслідувати та переслідувати в судовому порядку [97].

Система ризик-орієнтованого банківського нагляду на прикладі зарубіжних країн наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Приклад застосування ризик-орієнтованого банківського нагляду

Країна	Характеристика
1	2
США	Досліджується на «підозрілість» усі доступні факти стосовно угод на суми від 10 тисяч доларів США. Будь-які операції, які проводить банківська установа і які перевищують цю встановлену межу, потрібно реєструвати у податкових органах в формах «Звіти про валютні операції». Керівники банків та інших організацій, особи, що контролюють цінні папери та міжнародні рахунки, не рідше ніж один раз на рік надсилають «Звіт про фінансові рахунки в іноземних банках». Підприємства роздрібної торгівлі зобов'язані подавати звіти про операції, які перевищують порогову суму, також направляючи їх у податкові органи [28, с. 160].
Франція	Не існує поняття порогової суми, а відбір підозрілих операцій здійснюється лише за наявності мотивованої підозри. Виняток становить сума 150 000 євро – при здійсненні трансакції, що перевищує цю суму, а також складності такої операції, банківський працівник звертає на неї особливу увагу [68].
Швейцарія	Предмет відмивання є максимально розширеним і визначається терміном «успадковані цінності», тобто включає усі можливі майнові вигоди, у тому числі валюту, гроші, цінні папери, майнові права, метали, дорогоцінні каміння, рухоме і нерухоме майно тощо.[84]
Німеччина	Застосовується індикативна модель «Смарагд» визначення на основі статистики ризику операцій клієнта, яка запроваджена у діяльність Бундесбанком. У моделі «Смарагд» використовуються статичні, динамічні та композитні індикатори, які дозволяють розглядати рух коштів на рахунку з різних позицій Існує зведена база даних політичних діячів у процесі здійснення фінансового моніторингу. [24]
Польща	Банкіри передусім контролюють операції з великими сумами готівки (особливо, якщо раніше подібні суми за рахунком не проходили), надходження значних переказів із країн, що відомі як виробники наркотиків або підозрюються у причетності до тероризму тощо. Підвищену увагу приділяють клієнтам, що мають значні суми на рахунках у кількох банках і переказують їх у треті країни [15].

Продовження табл. 1.2

1	2
Кіпр	Стратегія банків Кіпру базується на принципі «Знай свого клієнта» і спрямована на виявлення осіб, які мають кілька довірчих рахунків, не сумісних із формою їхнього бізнесу, або рахунків, на які надходять депозити від значної кількості різних приватних адресатів, а також тих клієнтів, які намагаються відкрити рахунок на велику суму навіть за не вигідних умов [74].
Республіка Білорусь	Фінансовому моніторингу підлягають операції, які перевищують 2 000 базових величин для фізичних осіб чи 20 000 базових величин для юридичних осіб, і при цьому належать до одного чи кількох видів фінансових операцій [28, с.230].

Система заходів протидії відмиванню грошей у цих країнах працює таким чином:

установлюється мінімальний рівень фінансової операції (поріг), після якого всі подібні операції підлягають реєстрації банківською або іншою фінансовою установою з метою можливої подальшої перевірки;

розробляється та вводиться в дію перелік ознак, які дозволяють визначити, чи належить здійснена валютна операція до тих, що проводяться з метою відмивання грошей;

відповідальність за інформування правоохоронних органів і органів контролю покладається на працівників банківських або інших фінансових установ, через які здійснюються фінансові операції;

уряди вказаних країн уповноважують один з органів виконавчої влади правом координації діяльності усіх правоохоронних органів та органів контролю країни у галузі боротьби з відмиванням грошей [53,68].

Впровадження ризик-орієнтованого підходу в процес здійснення банками внутрішнього фінансового моніторингу в Україні стикається з такими проблемами:

недостатня відкритість та поінформованість суспільства щодо реалізації банками функції внутрішнього фінансового моніторингу, наявних і потенційних ризиків легалізації, а також наявних фактів відмивання грошей, які відбулися у цьому процесі;

необхідність створення єдиної програми оцінювання ризиків за базовими категоріями країни, клієнта і послуги;

недостатня та малоефективна кількість осіб, які задіяні у процес реалізації внутрішнього фінансового моніторингу, сприяє підвищенню рівня ризику

легалізації банків;

необхідність врахування індивідуального ризику відповідальних працівників банку при виявленні підозрілих операцій.

У 2019 р. згідно стратегії розвитку НБУ, рівень банківського нагляду та фінансової стійкості банківської системи в цілому має підвищитись.

Для цього НБУ планував завершити розробку нового нормативу ліквідності NSFR, а також нового положення про структуру капіталу. У першому півріччі 2019 року НБУ завершив розробку положення з методологією розрахунку нового нормативу ліквідності – коефіцієнта чистого стабільного фінансування (net stable funding ratio, NSFR). Розробка цього нормативу є важливим кроком до гармонізації пруденційних вимог ліквідності банків України із CRR. Початкове значення нормативу та перехідний період для впровадження буде визначено за результатами тестових розрахунків.

В планах НБУ: регулятивний капітал складатиметься з капіталу першого рівня (основного та додаткового) і другого рівня. Мінімальні вимоги до достатності капіталу буде збережено на рівні 10%. [97]

НБУ постійно працює над гармонізацією українського законодавства та практик в банківському нагляді, щоб упровадити найкращі міжнародні підходи до виявлення підозрілих операцій та захисту банківської системи України.

Нормативно-правовими актами Національного банку України у межах здійснення банківського нагляду визначено можливість проведення інспекційних та камеральних перевірок банків [4,5]. Такі самі види перевірок існують у Сінгапурі, Італії та Франції.

Грошово-кредитне управління Сінгапуру здійснює постійний моніторинг фінансової стійкості і показників ризику фінансових установ, розвитку напрямів їх діяльності та ситуації в країнах їх реєстрації, а також відстежує тенденції у фінансовому секторі [48]. Грошово-кредитне управління Сінгапуру також проводить аналіз звітності, що подається фінансовими установами в рамках нормативних вимог і аудиторських звітів.

Беручи до уваги світовий досвід, слід зазначити, що у Великій Британії немає інспекторів, які працюють на постійній основі, проте Банк Англії обов'язково проводить періодичну виїзну інспекцію банків з метою оцінювання певних сфер діяльності комерційного банку або проблем, які виникли. У Німеччині органи нагляду уповноважені проводити виїзну інспекцію банків, проте проводять її у виняткових випадках, переважно працюючи з матеріалами

зовнішніх аудиторів [49, с. 58].

У науковій літературі відзначається, що ще однією важливою особливістю банківського нагляду у Великій Британії та Німеччині є те, що вони проводять виїзну інспекцію також для того, щоб оцінити і затвердити систему внутрішнього контролю й аудиту в банківській установі. Основним завданням, що покладається на внутрішньобанківський контроль наглядовими органами в цих країнах, є розрахунок необхідного рівня капіталу залежно від ризиків, які несе комерційний банк при здійсненні своєї діяльності.

Отже, слід зазначити, що в системах банківського нагляду інших країн є спільні та відмінні риси. Зокрема, наявність кримінальної відповідальності за проведення операцій, пов'язаних з відмиванням коштів, наявність порогової суми та предмет таких операцій відрізняється в різних країнах. Те, що є відповідальність за проведення операцій, пов'язаних з легалізацію брудних коштів, застосування принципу «Знай свого клієнта» та власних методик оцінки ризиків є спільною рисою.

Подальших досліджень потребує питання, що стосується методик та практик виявлення підозрілих операцій, які застосовуються у зарубіжних країнах.

1.3. Первинний фінансовий моніторинг у банках з урахуванням ризиків

Згідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3] первинний фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу і спрямовані на виконання вимог цього Закону, нормативно-правових актів суб'єктів державного фінансового моніторингу, що включають, зокрема, проведення обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу.

Банки створюють комплексну, адекватну та ефективну систему управління ризиками з урахуванням особливостей своєї діяльності, характеру та обсягів його операцій, профілю ризику та системної важливості банку, яка відповідає переліку принципів, наведеному на рис. 1.7 [7].

Метою запровадження ризик-орієнтованого підходу є оптимізація використання ресурсів банку та підвищення ефективності та результативності його заходів завдяки раціональному налаштуванню внутрішніх процедур з фінансового моніторингу, що дозволяють регулювати інтенсивність вжиття превентивних заходів пропорційно виявленим ризикам.

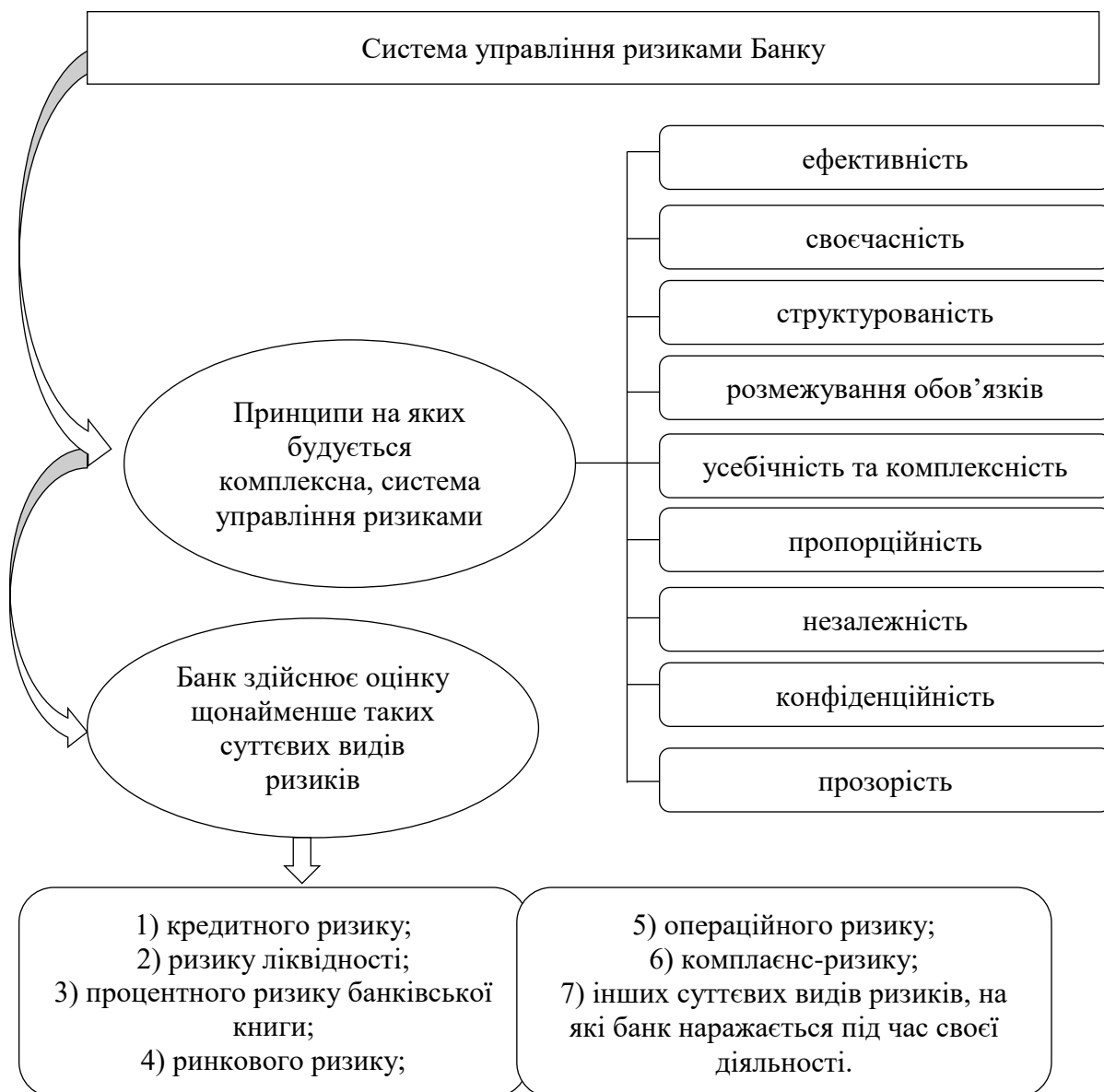

Рис. 1.7. Система управління ризиками Банку, побудована на базі ризик-орієнтованого підходу

Суть застосування ризик-орієнтованого підходу [5] полягає в тому, що банки, у разі виявлення фінансових операцій, що не відповідають фінансовому стану (оцінці фінансового стану) та/або змісту діяльності клієнта, економічна

доцільність (сенс) за якими відсутня, або можуть іншим чином наражати банк на здійснення (залучення до здійснення) ризикової діяльності, що загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, та/або діянь, передбачених Кримінальним кодексом України, з урахуванням специфіки діяльності, типів клієнтів, наданих послуг, сум фінансових операцій, вживають заходи, передбачені підпунктами 1 - 3 пункту 72 розділу V Положення № 417 [7].

Структура системи фінансового моніторингу у банках наведена на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Структура системи фінансового моніторингу в банках

Банки самостійно визначають відповідні показники і перелік клієнтів, до яких потрібно застосовувати чи не застосовувати ризик-орієнтований підхід.

Банки здійснюють, на постійній основі з урахуванням ризик-орієнтованих підходів, аналіз фінансових операцій клієнтів з метою виявлення фінансових операцій, що не відповідають фінансовому стану (оцінці фінансового стану) та/або змісту діяльності клієнта, економічна доцільність (сенс) за якими відсутня, або можуть іншим чином наражати Банк на здійснення (залучення до здійснення) ризикової діяльності, що загрожує інтересам вкладників чи інших

кредиторів Банку, та/або діянь, передбачених Кримінальним кодексом України.

У ст. 15, 16 Закону України [3] передбачено перелік операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу. Це грошові операції на суму, що дорівнює або перевищує 150 000,00 грн, по:

зарахуванню на анонімний рахунок за кордон або надходженню з такого рахунку з-за кордону, якщо одна зі сторін-учасників фінансової операції зареєстрована в державі-офшорі або державі, яка не виконує рекомендації міжнародних організацій, що борються з тероризмом;

зарахуванню та перерахуванню на рахунок юридичної особи або ФОП, період діяльності якої не перевищує 3-х місяців з дня реєстрації;

зарахуванню та перерахуванню за зовнішньоекономічними договорами за кордон;

обміну банкнот на банкноти іншого номіналу;

купівлі-продажу чеків, транспортних чеків за готівку;

фінансовим операціям з готівкою;

операціям з векселями, цінними паперами на пред'явника, неприбутковими організаціями, операціям, за якими форма розрахунків не визначена;

страховим платежам, виплатам виграшу, платі за право на участь в азартній грі;

фінансовим операціям, за якими встановлено високий ризик.

Згідно Положенню «Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» [6] банк організовує систему управління ризиками, яка ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами банку із застосуванням моделі трьох ліній захисту (рис. 1.9).

Система первинного фінансового моніторингу передбачає створення потужної культури управління ризиками, здійснення моніторингу відповідності профілю ризику, контролю за дотриманням загальних принципів управління ризиками.

Положенням [6] визначений перелік основних ризиків (кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та комплаєнс-ризик), щодо яких банк має обов'язково здійснювати виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль та звітування.

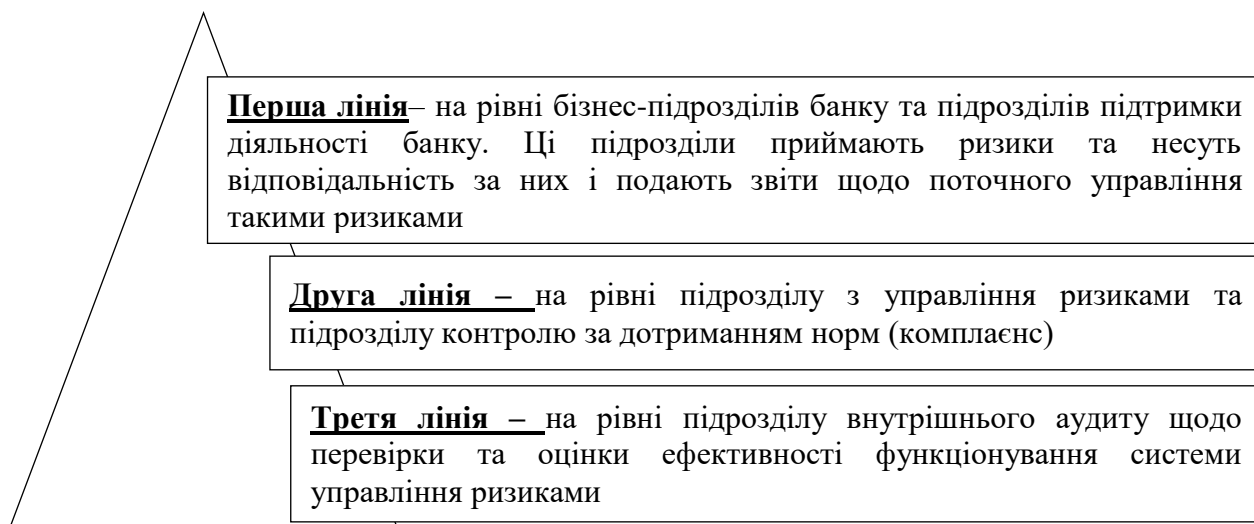

Рис. 1.9. Моделі трьох ліній захисту, які використовують банки України при організації управління

Крім того, банк має здійснювати управління іншими суттєвими ризиками, на які він наражається під час своєї діяльності. Система управління ризиками банку має передбачати складові наведені на рис. 1.10.

Рис. 1.10. Складові системи управління ризиками банку

Банки зобов'язані проінформувати правоохоронні органи в день виявлення фінансових операцій, щодо яких є підстави підозрювати, що вони пов'язані, мають відношення і призначені для фінансування тероризму, і має право зупинити фінансову операцію за рахунком клієнта.

Відповідно до вимог законодавства України банки розробляють та впроваджують внутрішні документи з питань фінансового моніторингу.

Сьогодні під час здійснення фінансових операцій клієнта Банками на постійній основі вживається комплекс ризик-орієнтованих заходів, проведення яких дає змогу виявити підозрілі фінансові операції клієнта, зокрема Банками перевіряється відповідність чи невідповідність фінансових операцій фінансовому стану клієнту і змісту його діяльності, зокрема порівнюється інформація, отримана від клієнта та реальні факти проведення фінансових операцій за рахунками.

Банки відповідно до законодавчих вимог проводять ідентифікацію та верифікацію клієнтів, зокрема щодо переліку клієнтів наведених на рис. 1.11.

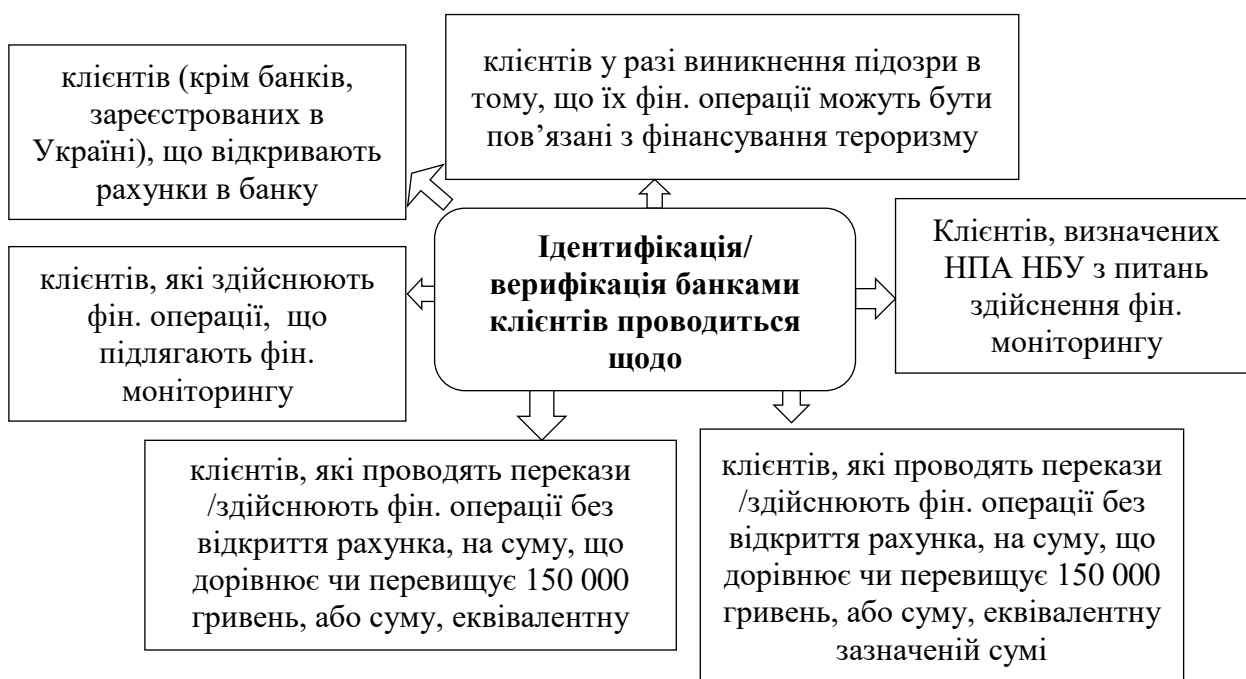

Рис. 1.11. Перелік основних типів клієнтів, щодо яких банки проводять ідентифікацію/верифікацію

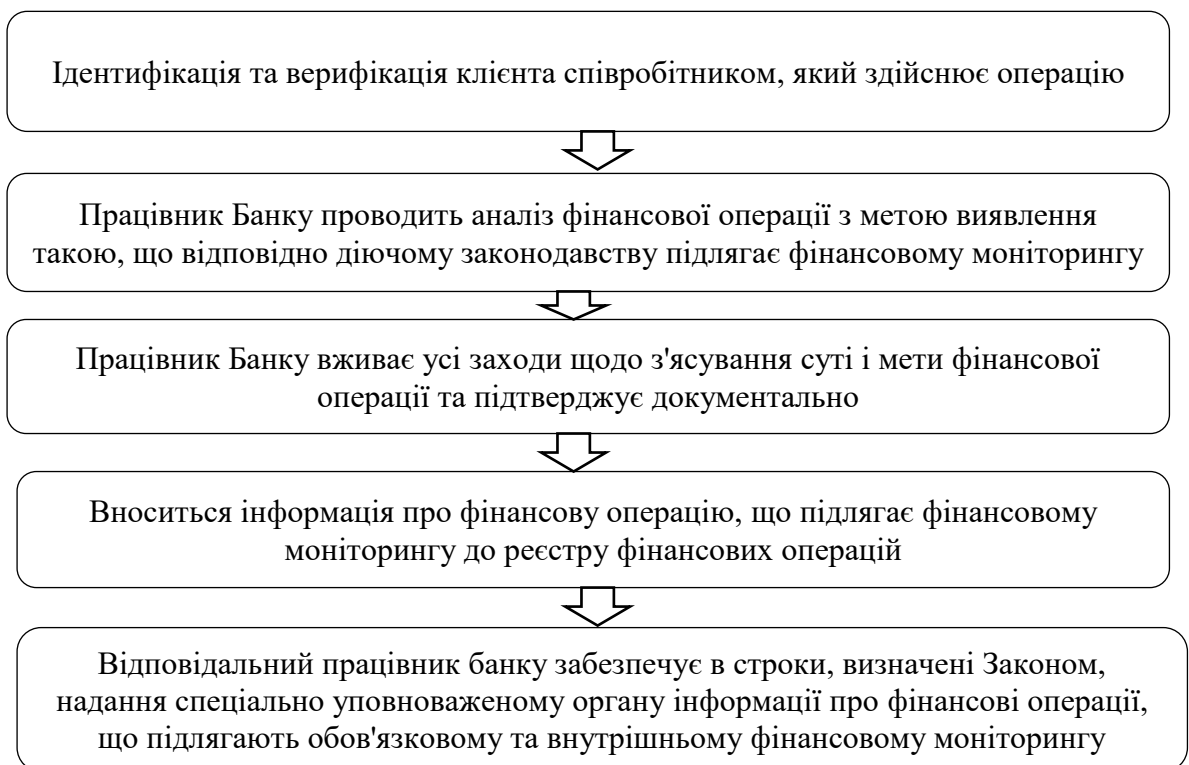
З урахуванням ризик-орієнтованих підходів банки у разі виникнення сумнівів у достовірності чи повноті наданої інформації щодо клієнта, можуть проводити поглиблену перевірку, яка включає отримання додаткової

інформації стосовно клієнта. Банки у процесі проведення перевірки поданої інформації клієнтом можуть використовувати незалежні джерела інформації (рис. 1.12).

Рис. 1.12. Джерела інформації, які використовують банки для перевірки інформації, наданої клієнтом

Послідовність процедур щодо здійснення фінансового моніторингу в банку в узагальненому вигляді наведено на рис. 1.13.

Рис. 1.13. Порядок здійснення фінансового моніторингу в банку

Банки приділяють особливу увагу операціям, пов'язаними з зарахуванням або переказом коштів, особою чи на користь особи, що входить до списку осіб і організацій, пов'язаних з фінансуванням тероризму.

Основними ознаками підозрілих операцій клієнтів банку, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу є відсутність економічної доцільності, невідповідність основній діяльності, регулярність підозрілих операцій та стандартний перелік порушень [52, с. 31]. У табл. 1.3 наведено приклади до цих типів підозрілих операцій.

Таблиця 1.3

Приклади до основних типів підозрілих операцій клієнтів банку

Ознака	Приклад змісту підозрілих операцій клієнтів
Відсутність економічної доцільності	Клієнт надав банку документи, відповідно до яких готівкові кошти отримуються з метою закупівлі соняшника в одній із областей України, водночас обсяги закупівлі значно перевищували обсяги вирощування соняшнику по всій Україні. Наявність таких документів не може бути достатнім обґрунтуванням доцільності операцій.
Невідповідність основній діяльності	П'ять фізичних осіб, які працювали: охоронцем, слюсарем, сантехніком, нянею, адміністратором, – протягом одного місяця отримали від юридичної особи в якості фінансової допомоги кошти на загальну суму 11,5 млн грн., які в подальшому були конвертовані в готівку.
Регулярність підозрілих операцій	Компанія регулярно отримує кошти з призначенням платежу "від продажу цінних паперів", а в подальшому здійснює платежі "за сільськогосподарську продукцію". В компанії працює одна особа, інші платежі, в тому числі сплата податків, орендна плата, та інші, не здійснюються.
Стандартний перелік порушень	Юридична особа регулярно отримує багатомільйонні обсяги готівкових коштів. В такому випадку банк має визначити економічний сенс таких операцій. Якщо юридична особа надасть пакет документів (без ознак удаваності/підробки), що доведе його реальну діяльність як діючого зернотрейдера, а мету процесу – розрахунки з фізичними особами-орендаторами, то зазначена вимога буде виконана.

Ризик-орієнтований підхід вимагає проведення відповідних перевірок не тільки під час первинної процедури ідентифікації клієнту, а також протягом всього періоду обслуговування клієнта в банку.

Згідно Постанові НБУ № 42 (від 25.05.2017 р.) [5] ризик-орієнтований підхід передбачає заповнення анкети клієнта у відповідний період. Кожному клієнту присвоюється відповідний рівень ризику згідно шкали класифікації рівнів ризику клієнтів. Отже, банк, який цінує свою репутацію, намагається працювати згідно міжнародним стандартам та зовсім не бути причетним до сумнівних видів діяльності. Банки, що є причетними до таких операцій зазнають не тільки фінансових втрат, але і можуть зазнати відкликання банківської ліцензії та ліквідацією.

Зважаючи на те, що якість організації процесу фінансового моніторингу в банківській системі прямо-пропорційно впливає на функціонування системи фінансового моніторингу в Україні, важливість ефективного застосування механізмів та інструментів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення в кожному окремому банку, стає ще більшою.

Строге дотримання правил «знай свого клієнта» дозволить отримати гарантії того, що банк, який володіє відомостями про своїх клієнтів, з меншою імовірністю може стати обраним каналом для переказу брудних коштів злочинних організацій.

1.4. Фінансово-економічна характеристика ПАТ «БАНК ВОСТОК»

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «БАНК ВОСТОК» – універсальний Банк, який надає повний спектр банківських послуг для приватних і корпоративних клієнтів. Історія створення ПАТ «БАНК ВОСТОК» наведена на рис. 1.14. Копія свідоцтва о реєстрації наведена на рис. А.1 додатка А.

Власники ТОВ «Восток Капітал» – Костельман В.М. (Власник Fozzy Group), пані Мороховська Л. С. і пан Мороховський В. В., який також є Головою Правління ПАТ «БАНК ВОСТОК». Банк у порядку, встановленому чинним законодавством України, та з дотриманням вимог нормативно-

правових актів Національного банку України, надає фінансові послуги, які наведені на рис. А.2 додатка А. [98].

Банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо операцій наведених на рис. А.3 додатка А.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» має 32 відділення та 3 представництва, не має філій та дочірніх підприємств. Структура та мережа банку будуються за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням.

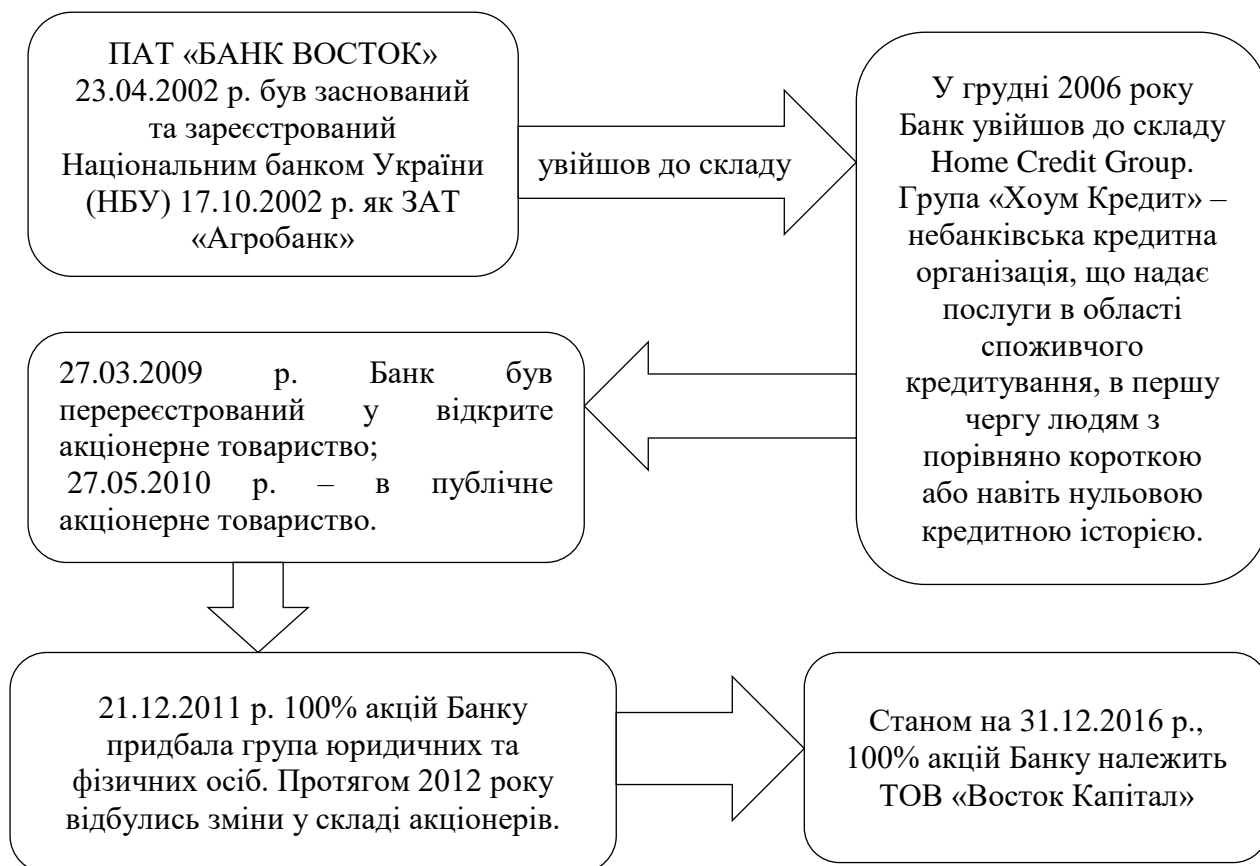

Рис. 1.14. Історія створення ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Організаційна структура визначається рішенням Правління Банку. Компетенції органів управління та Спостережної Ради ПАТ "БАНК ВОСТОК" наведені на рис. А.4-А.5 додатку А. Організаційна структура визначається рішенням Правління Банку. Організаційна структура ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 р. з управлінь, департаментів та служб. Перелік департаментів наведений на рис. А.6–А.7 додатка А [98].

Функціональними підрозділами, що безпосередньо здійснюють банківські

операції та обслуговують клієнтів є управління, департаменти та відповідні служби банку. Функції деяких з них розглянуті у табл. А.1 додатка А.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» має банківську ліцензію №204 на право надання банківських послуг, визначених частиною третьою статті 47 Закону України "Про банки і банківську діяльність" [2], а також ліцензії на проведення професійної діяльності на фондовому ринку-депозитарну діяльність (діяльність із зберігання активів інститутів спільного інвестування), депозитарну діяльність депозитарної установи, діяльність з торгівлю цінними паперами (дилерську та брокерську діяльність) та Генеральну Ліцензію на здійснення валютних операцій. Копії цих ліцензій наведені на рис. А.8-А.13 додатка А.

На сьогодні Банк активно інтегрований в міжнародні інформаційні та платіжні системи. ПАТ «БАНК ВОСТОК» є членом міжнародної платіжної системи S.W.I.F.T. та користувачем міжнародних дилінгових систем REUTERS та Bloomberg, принципальним членом міжнародної платіжної системи Master Card та з 21 серпня 2015 року принципальним членом міжнародної платіжної системи VISA.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» є активним учасником українського фондового ринку та депозитарної системи, а саме:

- клієнтом Національного Депозитарію України;
- клієнтом Депозитарію Національного банку України;
- учасником торгів на ПАТ «Фондова біржа ПФТС»;
- учасником торгів на ПАТ «Українська біржа»;
- членом Професійної асоціації учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД) [99].

Банк бачить себе учасником і невід'ємним членом всесвітньої банківської системи і надійним мостом між нашою країною, представниками українського бізнесу та закордонними партнерами.

У 2018 році Банк підключився до системи BankID НБУ, використовуючи яку клієнти ПАТ «БАНК ВОСТОК» мають можливість замовляти електронні адміністративні послуги.

Оскільки Банк повинен бути простим і зрозумілим для закордонних партнерів, він проходить міжнародний аудит компанії ПрАТ «Делойт енд Туш ЮСК».

Основний сегмент клієнтів Банку – це середній і малий бізнес. Особливу увагу при роботі з корпоративними клієнтами Банк приділяє таким галузям:

торгівля (особливо - ритейл), сільське господарство і транспорт та шиппінг, як складова галузі. Регіональна присутність Банку в основних портових центрах країни – дає змогу Банку бути єдиним галузевим розрахунковим центром. Важливе місце стратегії відводиться підтримці та розвитку бізнесу клієнтів та їх інтересів на ринку транспортних послуг. Банк пропонує своїм клієнтам впровадження та обслуговування зарплатних проектів будь-якого ступеня складності як на базі платіжних карт MasterCard WorldWide, в тому числі на базі co-brand карток «Власний Рахунок», так і на базі карток платіжної системи Visa International. Для всіх власників карток в рамках зарплатних проектів Банком реалізована можливість безкоштовного зняття готівкових коштів в будь-яких банкоматах на території України.

У 2018 рік ПАТ «БАНК ВОСТОК» отримав винагороди від Mastercard Europe SA як підтримка маркетингових ініціатив з метою підвищення впізнаваності бренду MasterCard та збільшення використання карт, а також як підтримка з метою сприяння збільшенню використання й активації платіжних карток Mastercard Банку та підтримка з метою сприяння збільшенню обсягу оброблених операцій. Загальна сума винагороди отриманої від Mastercard Europe SA за 2018 рік склала еквівалент 20,9 млн.грн.

У щорічному конкурсі «БАНК РОКУ - 2018» ПАТ «БАНК ВОСТОК» переміг в номінації «найбільш надійний банк для ведення бізнесу». Міжнародний Фінансовий Клуб «Банкір» і Університет банківської справи визначили переможців X Всеукраїнського конкурсу «Банк Року – 2018» [98].

Своїм головним завданням ПАТ «БАНК ВОСТОК» вважає в максимальному задоволенні фінансових запитів своєї аудиторії. Клієнти Банку – це люди, чії головні цінності – добробут їхньої родини і професійне успіх. Основні переваги Банку – мобільність і гнучкість, вміння швидко надати необхідну клієнтові послугу і готовність зустрітися з клієнтом на тому рівні, який дозволить вирішити проблему оперативно.

Проаналізуємо динаміку активів ПАТ «БАНК ВОСТОК» загалом. Як видно з табл. Б.3 додатка Б за 2018 рік активи банку збільшилися на 10,73% або на 904 944 тис. грн, при цьому слід зазначити, що в 2016 р. активи зазнали більших змін, а саме 17,98% з 6 581 318 тис. грн до 7 764 880 тис. грн та станом на 01.01.2018 р. становили 8 436 016 тис. грн. Рушійною силою збільшення активів банку стало подальше розширення кредитних операцій. Станом на 01.01.2019 року обсяг кредитних операцій становив 6 567 014 тис. грн., що на

1 004 373 тис. грн. або 18,06 % більше, ніж на початок минулого року, а станом на 01.01.2018 р. обсяг складав – 5 562 641 тис. грн., що 15,03% більше ніж у 2016 р. При цьому за аналізований період найбільше збільшення обсягів кредитних операцій спостерігалось саме у 2014 р., а саме на 48,33% порівняно з 2013 р., що було визвано економічною кризою та нестачею коштів у клієнтів.

Динаміка обсягу загальних активів і кредитних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр. наведена на рис. 1.15.

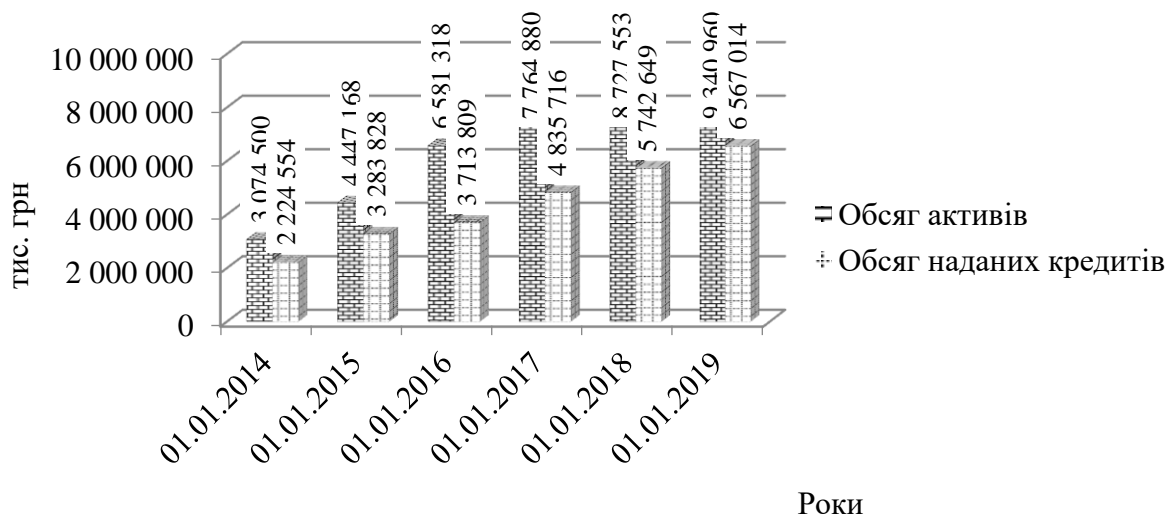

Рис. 1.15. Динаміка обсягу загальних активів і кредитних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр., тис грн.

Розглянемо аналіз динаміки зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» (табл. Б.4 додатка Б). Як видно з даних табл. Б.13 додатка Б з 2013 року по 2018 рік зобов'язання займали основну частину пасивів ПАТ «БАНК ВОСТОК» і їх доля станом на 01.01.2019 р. дорівнює 92,11% і це на 0,68 п.п. менше в порівнянні з 2017 роком, а доля капіталу банку збільшилась на цю ж величину.

Як видно з рис. 1.16 та табл. Б.1 та Б.4 додатка Б, зобов'язання банку на 01.01.2019 р. становлять 8 165 110 тис. грн. Порівняно із зобов'язаннями на 01.01.2018 р. вони зросли на 337 183 тис. грн. або на 4,31 %.

Проведений аналіз динаміки зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» показав, що станом на 01.01.2018 р. порівняно з 01.01.2017 р. кошти банків збільшились на 374 059 тис. грн. або на 52,90% (табл. Б.4 додатка Б). При цьому статті «Поточні рахунки», «Депозити», «Інші залучені кошти» зазнали незначних негативних змін, а саме зменшилась на 3,69%, 4,65% та на 3,62%,

або на 169 332 тис. грн, 100 490 тис. грн та 8 310 тис. грн відповідно у абсолютному вираженні. Слід зазначити, що протягом 2013-2018 рр. кошти клієнтів мали тенденцію до збільшення, протягом 2016 р. вони збільшились на 1 727 299 тис. грн або на 34,47% у відносному вираженні у порівнянні з 2015 р., а це було можливе лише при ефективній роботі депозитного департаменту [98]. Зниження обсягів коштів клієнтів пов'язано з загостренням економічної ситуації в країні, а також посилення заходів фінансового моніторингу в банках.

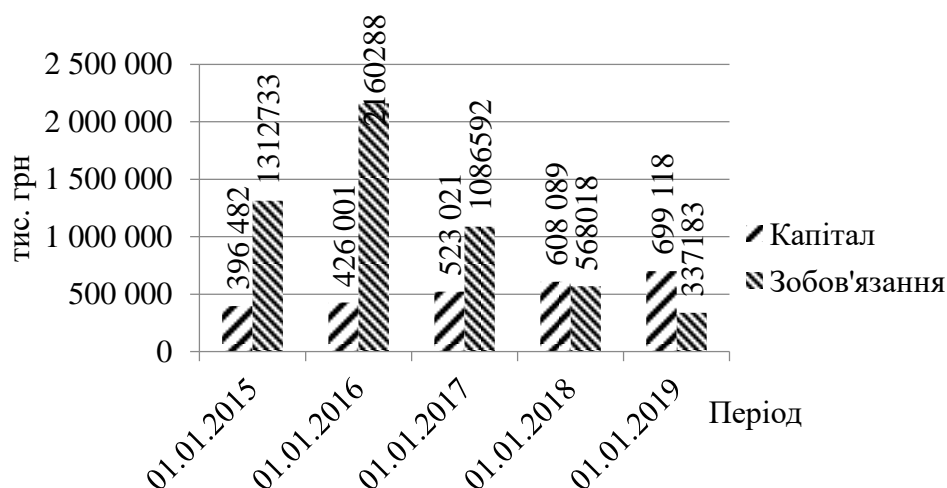

Рис. 1.16. Динаміка обсягу капіталу та зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014–01.01.2019 рр., тис. грн.

Рівень капіталізації банківських установ в Україні визначається величиною власного (статутного) капіталу. З наведених даних спостерігаються позитивні тенденції у динаміці власного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК», проте йому не зовсім притаманна стабільність розвитку (рис. 1.16).

У 2017 році в порівнянні з 2016 роком бачимо не значне зростання власного капіталу банку на 85 068 тис. грн або на 16,26%. Станом на 01.01.2019 р. власний капітал дорівнював 699 118 тис. грн, тобто відбулося збільшення на 14,97%. (рис. 2.16).

При цьому протягом 2013–2016 рр. статутний капітал залишався незмінним та дорівнював 307 350 тис. грн, а вже в 2017 р. відбулося збільшення розміру акціонерного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» на 137 693 тис. грн за рахунок нерозподіленого прибутку 2015-2016 рр. Збільшення акціонерного капіталу Банку здійснено шляхом підвищення номінальної вартості акцій

ПАТ «БАНК ВОСТОК» на 44,80 грн., до загальної вартості 144,80 грн. за одну акцію. Протягом 2018 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» продовжив політику, яка пов'язана зі збільшенням фінансової стійкості, а саме статутний капітал збільшився на 78 067 тис. грн [99]. Отже, можемо зробити висновок, що якщо банк хоче у майбутньому стати одним із лідируючих банків країни, то йому слід почати продовжувати збільшувати власний капітал через збільшення статутного капіталу шляхом випуску нових акцій та за рахунок прибутку, а також розширювати свої мережі та представництва [36, с. 275].

Співвідношення прибутку та власного капіталу є показником стабільності. Рентабельність власного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» зменшилась з 18,2% на початок 2018 року до 13,6% на початок 2019 року. Аналіз цього коефіцієнта дає змогу зробити висновок, що рівень прибутковості банку був достатньо стійким, тому що значення даного показника у 2016 р. перевищував оптимальне значення, але протягом 2018 р. відбулося погіршення, саме тому ПАТ «БАНК ВОСТОК» треба приймати заходи щодо підвищення прибутковості. Слід зауважити, що не дивлячись на складну економічну та політичну ситуацію в Україні ПАТ «БАНК ВОСТОК» зберіг прибутковість.

Також був розрахований коефіцієнт віддачі статутного капіталу, його значення протягом 2016-2017 рр. зменшився з 31% до 18,5%. Цей показник характеризує доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів та ефективність віддачі статутного капіталу, а зважаючи на те, що значення даного показника достатньо зменшилося, це в свою чергу свідчить про те, що банк потребує перегляду доцільності розпорядження всіма своїми коштами.

Динаміка фінансового результату банку протягом 2013 –2018 рр. наведена у табл. Б. 2 додатка Б та на рис. 1.17.

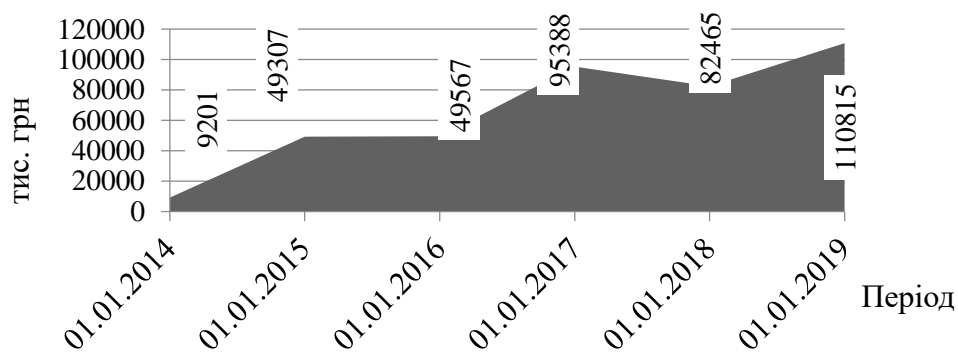

Рис. 1.17. Динаміка чистого прибутку ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр., тис. грн

Протягом 2014–2018 рр. діяльність банку була прибутковою. Протягом 2015 р. прибуток банку збільшився на 22,13% з 40585 тис. грн. до 49567 тис. грн. та станом на 01.01.2017 р. становив 95388 тис. грн. (у порівнянні з 2016 р. відбулося збільшення на 92,43%). Та вже в 2017 р. відбулося зменшення чистого прибутку на 12923 тис. грн. або на 13,55%. Але протягом 2018 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» отримав додатний фінансовий результат, а саме становив 110 815 тис. грн. ПАТ «БАНК ВОСТОК» продовжує проводити заходи, щодо стимулювання збуту своїх товарів та послуг задля підвищення прибутковості Банку.

Рівень дохідності активів від процентної різниці збільшився від 3,12% у 2013 р. до 4,64% у 2016 р. Рівень доходності активів від процентних операцій був достатньо високим, за 2018 р. збільшився на 17,43% та станом на 01.01.2019 р. становив 5,28% (табл. Б.5 додатку Б). Даний показник свідчить про те, що процентні доходи зростають майже однаковими темпами з процентними витрати, а також характеризує не достатньо високий рівень узгодженості відсоткової політики банку по кредитним та депозитним операціям.

Рівень дохідності активів від інших нетрадиційних послуг та інших доходів зовсім незначний та станом на 01.01.2019 р. дорівнював 0,002. Отже, у своїй діяльності банк робить ставку на традиційні види послуг, а саме на видачу кредитів.

Рівень окупності чистим прибутком середньорічних активів зовсім не значний, станом на 01.01.2019 р. – 9%, отже ПАТ «БАНК ВОСТОК» слід прийняти заходи, що підвищення прибутковості своєї діяльності. Рівень окупності чистим прибутком середньорічних дохідних активів також був достатньо низькому рівні, а саме станом на 01.01.2019 р. складав 1%.

Рентабельність діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК» за доходами та витратами змінювалась майже однаковими темпами, а саме протягом 2017 р. збільшилась більше ніж на 70%. Але при цьому значення цих показників залишалось низьким, на рівні 9%. Вже у 2018 р. відбулося зменшення рентабельності за доходом на 25,09% та рентабельності за витратами на 21,62%.

Проаналізувавши основні показники, що характеризують фінансовий стан ПАТ «БАНК ВОСТОК», можна зробити такі висновки:

– ПАТ «БАНК ВОСТОК» сьогодні характеризується не досить високою забезпеченістю власним капіталом, а отже, надійністю, але банк активно вирішує дану проблему, а саме активно нарощує власний капітал;

– для ПАТ «БАНК ВОСТОК» характерне збільшення активності банків щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку;

– рівень ділової активності щодо використання позичених і залучених коштів показує ефективну депозитну політику банків;

– видані кредити забезпечені переважаючим обсягом залучених депозитів, і ПАТ «БАНК ВОСТОК» не загрожує незбалансована ліквідність;

– низьке значення рентабельності активів та загального капіталу свідчить про не зовсім ефективне використання наявних ресурсів та не зовсім ефективне управління щодо розміщення активів.

2. ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ ТА РИЗИКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

2.1. Аналіз процесів акумулювання ресурсів ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Для посилення економічного зростання країни важливо приділити увагу механізму забезпечення ресурсами банківських установ, оскільки банки, здійснюючи свою діяльність на фінансовому ринку, акумулюють тимчасово вільні кошти та спрямовують їх на споживчі потреби суб'єктів господарювання, при цьому вони забезпечують інвестування економіки. Механізм управління ресурсною базою має бути пріоритетним для кожного банку, оскільки від цього залежить, наскільки якісно будуть надаватися банківські послуги, наскільки високим буде рівень надійності банку та ефективно перерозподілятися кошти на ринку.

Для успішної роботи важливо оцінити можливості банку щодо залучення необхідних фінансових ресурсів із метою підвищення ефективності його діяльності.

У 2013-2014 рр. кредитна діяльність ПАТ «БАНК ВОСТОК» мала помірний характер (частка кредитних операцій в активах становила 72,20% та 73,97 % відповідно). У 2015 р. коефіцієнт кредитної активності різко скоротився на 23,58% і становив 17,54 % , вже у 2016 р. відбулося збільшення на 5,85% та станом на 01.01.2019 р. цей показник дорівнював 70,30% (рис. 2.1), тобто банк протягом 2015-2017 рр. мав на меті скорочення кредитної активності і перехід від помірної типу кредитної стратегії до пасивного (консервативного). Консервативний (пасивний) тип спрямований на мінімізацію кредитного ризику. Орієнтуючись на цей тип кредитної стратегії, ПАТ «БАНК ВОСТОК» не намагався отримувати високі прибутки завдяки значному розширенню обсягів кредитної діяльності. Механізмом реалізації цієї стратегії є жорсткі критерії оцінки кредитоспроможності позичальників, мінімізація термінів надання кредитів та їх обсягів, складні умови надання кредиту і підвищення його вартості, жорсткі процедури ліквідації проблемної заборгованості. У 2018 р. Банк повернувся до помірної характеру кредитної

політики та збільшив обсяги кредитування, але при цьому зберігаючи жорсткі вимоги до позичальників.

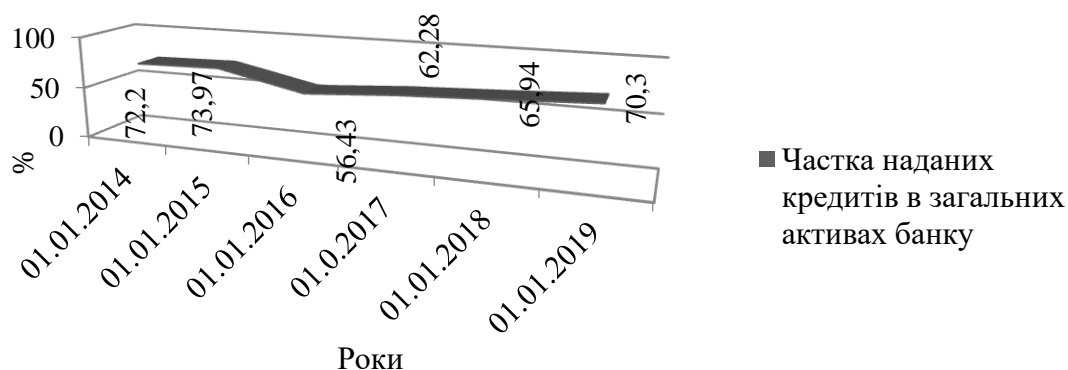
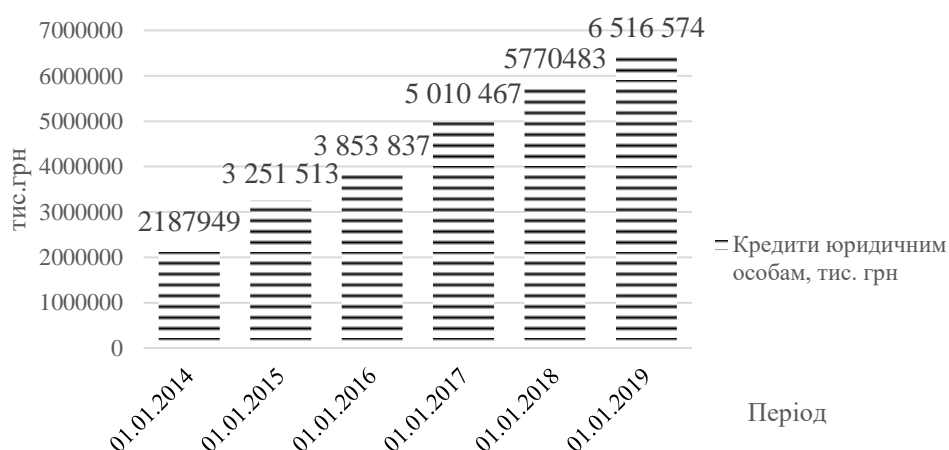

Рис. 2.1. Динаміка частки наданих кредитів в загальних активах ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр., %

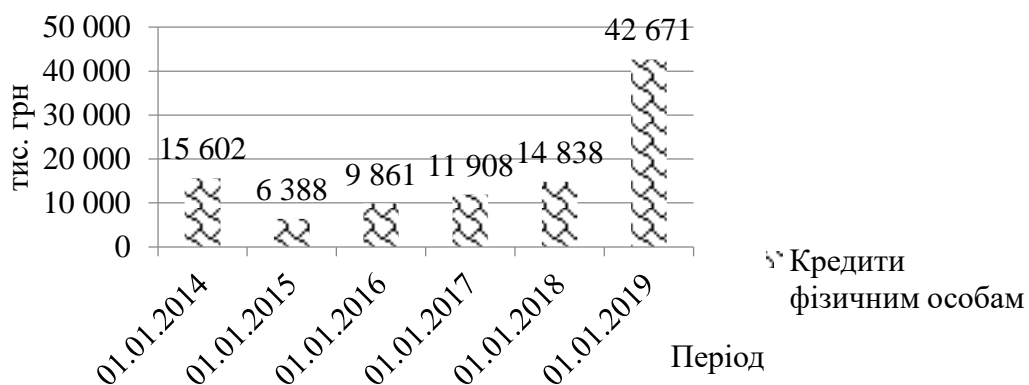
Структура кредитного портфеля банку залежить від суб'єктів кредитування (юридичні та фізичні особи). Аналіз обсягів кредитів, наданих юридичним та фізичним особам протягом 2013-2018 рр. наведений у табл. Б.6 додатка Б та на рис. 2.2. Досліджуючи структуру наданих кредитів слід зауважити, що переважно їх більшість надана суб'єктам господарювання, при чому протягом 2013-2018 рр. їх обсяг постійно зростає (рис. 2.2), якщо порівнювати обсяг наданих кредитів суб'єктам господарювання у 2018 році з 2017 роком, то у абсолютному вираженні величина наданих кредитів

зросла на 1 008 320 тис. грн, у відносному вираженні обсяг зріс на 15,17%.

Рис. 2.2. Динаміка обсягу кредитів юридичним особам, наданих ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014-01.01.2019 рр., тис. грн

Що ж до кредитів наданих фізичним особам, то протягом аналізованого періоду їх величина також постійно збільшується, у 2015 році обсяг наданих

кредитів фізичним особам становив 6 388 тис. грн., що на 54,37% більше ніж у 2014 р. (табл. Б.6 додатка Б та рис. 2.3), окрім 2014 р., коли відбулося зменшення на 4 095 тис. грн.

Рис. 2.3. Динаміка обсягу кредитів фізичним особам, наданих ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014-01.01.2019 рр., тис. грн

ПАТ «БАНК ВОСТОК» здійснює кредитування фізичних осіб, а саме надає кредити [99]:

власникам зарплатних карт – Банк відкриває до зарплатної картки кредитний ліміт – овердрафт;

морякам – кредитування моряків для відправлення в рейс;

ІТ-спеціалістам – Банк кредитує ІТ-спеціалістів, у яких є поточний рахунок в ПАТ «БАНК ВОСТОК», без довідки про доходи і забезпечення.

Обсяг кредитів, наданих фізичним особам, станом на 01.01.2019 р. склав 42 671 тис. грн, збільшившись на 187,58% у порівнянні з попереднім роком.

Зменшення обсягу кредитів фізичним особам у 2014 р. відбулося за рахунок зменшення кредитів на придбання автомобілів на 27,46%, ця тенденція почалася у 2014 р. та продовжувалась у 2015 р., а також за рахунок споживчих кредитів, обсяг котрих за 2015 р. зменшився на 14 261 тис. грн (або на 67,47%) (табл. Б.6 додатку Б та рис. 2.4). Зменшення обсягів кредитування фізичних осіб

пов'язано зі зменшення довіри клієнтів до банків та достатньо високими кредитними ставками.

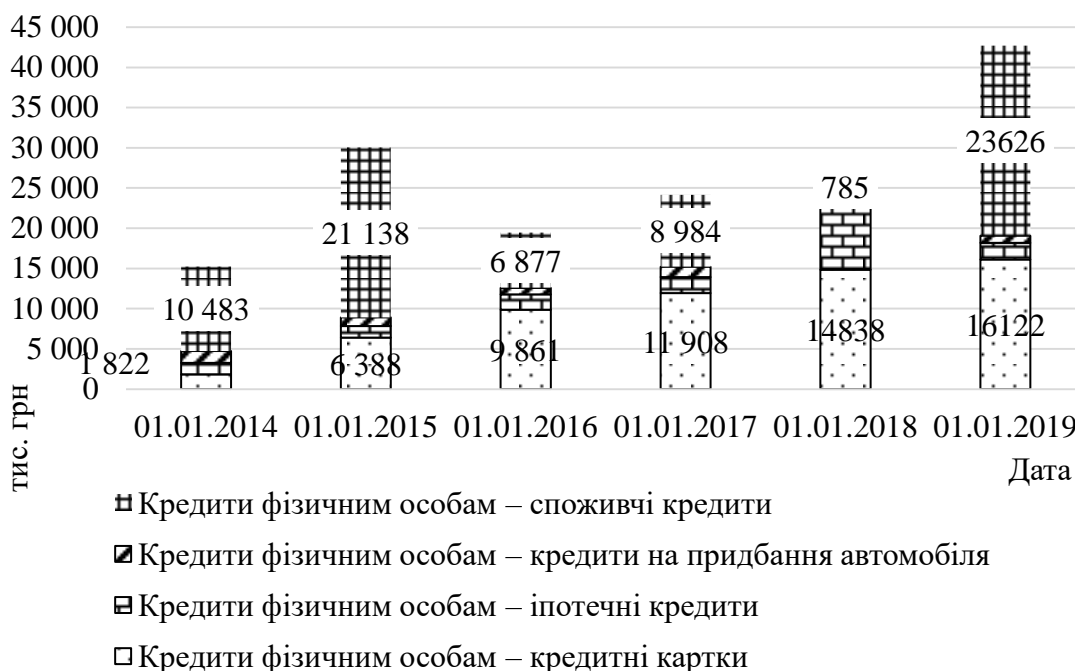

Рис. 2.4. Динаміка обсягів кредитів фізичним особам, виданих ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014-01.01.2019 рр., тис. грн.

При цьому через підвищення купівельної спроможності українців та збільшення попиту на споживчі кредити, у 2018 р. кредити, надані фізичним особам збільшились на 187,58%. У структурі кредитного портфелю питома вага кредитної заборгованості юридичних осіб на 01.01.2019 року становила 99,28%, що дещо нижче ніж станом на 01.01.2014 року (99,52%) (табл. Б.6 додатка Б).

Питома вага кредитів фізичним особам в загальному обсязі наданих кредитів ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2014 р. склала 0,48%, однак вже станом на 01.01.2019 р. відбулося збільшення на 51,48%, що спричинило незначну зміну у структурі кредитного портфелю.

У 2018 р. кредитний портфель фізичних осіб у ПАТ «БАНК ВОСТОК» складався із споживчих кредитів (55,37% кредитного портфелю фізичних осіб), кредитів за кредитними картками (37,78%), іпотечних кредитів (4,77%), кредитів на придбання автомобілів (2,08%) (рис. 2.5).

Цю тенденцію можна пояснити поживленням споживчого кредитування в Україні. Споживче кредитування сьогодні набирає обертів навіть попри зростання процентних ставок. Цьому сприяють зростання доходів та покращення споживчих настроїв населення, а також спрощення умов видачі кредитів. Банки надають можливість швидко позичити онлайн чи у торгових точках. За умов консервативного підходу до кредитування, наявності досвіду роботи в сегменті та якісного скорингу кредитний ризик може бути помірним.

Основними видами продуктів у рамках споживчого кредитування є цільові кредити, для яких використання коштів (придбання побутової техніки, ремонт, тощо) підтверджують товарні чеки чи інші документи, а також нецільові кредити, що передбачають одноразове перерахування коштів на картку/видачу готівки чи використання платіжних карток із кредитним лімітом. Велика питома вага кредитів за кредитними картками обумовлюється широким асортиментом кредитних програм, пов'язаних з платіжними картками фізичних осіб, які пропонує ПАТ «БАНК ВОСТОК». У ПАТ «БАНК ВОСТОК» овердрафт з використанням поточних або карткових рахунків є наймасовішим кредитним продуктом для клієнтів за кількістю укладених договорів. Це пояснюється тим, що зазвичай ПАТ «БАНК ВОСТОК» вважає за краще мати справу з клієнтами, які вже мають їхню картку, отримують через них зарплату/пенсію чи мають у них депозит.

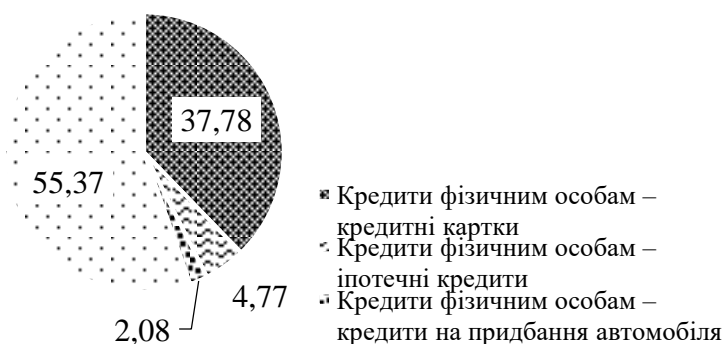

Рис. 2.5. Структура кредитів фізичним особам ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 рр., %

Протягом 2018 р. резерв на знецінення збільшився на 3,73% та станом на 01.01.2019 р. становив 254460 тис. грн. (табл. Б.6 Додатка Б). Це свідчить про збільшення фінансових ризиків для котрих і сформовані дані резерви.

Незважаючи на певні негативні тенденції, обсяг кредитів клієнтам за

мінусом резервів збільшився протягом 2018 р. з 5 562 641 тис. грн. до 6 567 014 тис. грн. (або ж на 0,30%).

Протягом 2014 р. обсяг кредитів, наданих туристичним та готельним організаціям, ресторанному бізнесу зменшився на 4 791 тис. грн (або на 44,88%), при цьому вже станом на 01.01.2016 р. ця стаття була відсутня в кредитному портфелі ПАТ «БАНК ВОСТОК», але вже у 2018 р. дана стаття знову повернулася до кредитного портфелю та становив 135 501 тис. грн. (табл. Б.7 Додатка Б). Кредити, надані на фінансові та інвестиційні операції протягом 2018 р. зазнали збільшення на 30,05% та станом на 01.01.2019 р. дорівнювали 174 142 тис. грн. Ці збільшення пов'язані з припиненням економічною кризою та збільшенням привабливості інвестиційного клімату. Протягом 2016 р. продовжувалося збільшення обсягів наданих кредитів в ці галузі, а саме збільшення кредитів сільському господарству на 21,18% та промисловості на 19,26%. Кредити протягом 2018 р. сільському господарству та промисловості збільшились на 26,51% та 45,74% відповідно (рис. 2.6). Дана тенденція обумовлена тим, що сільське господарство є перспективною галуззю економіки України, а також є інвестиційно привабливим для іноземних інвесторів. При цьому промисловість України починає відродження після свого занепаду, саме тому дана галузь потребує ресурсів для свого подальшого розвитку.

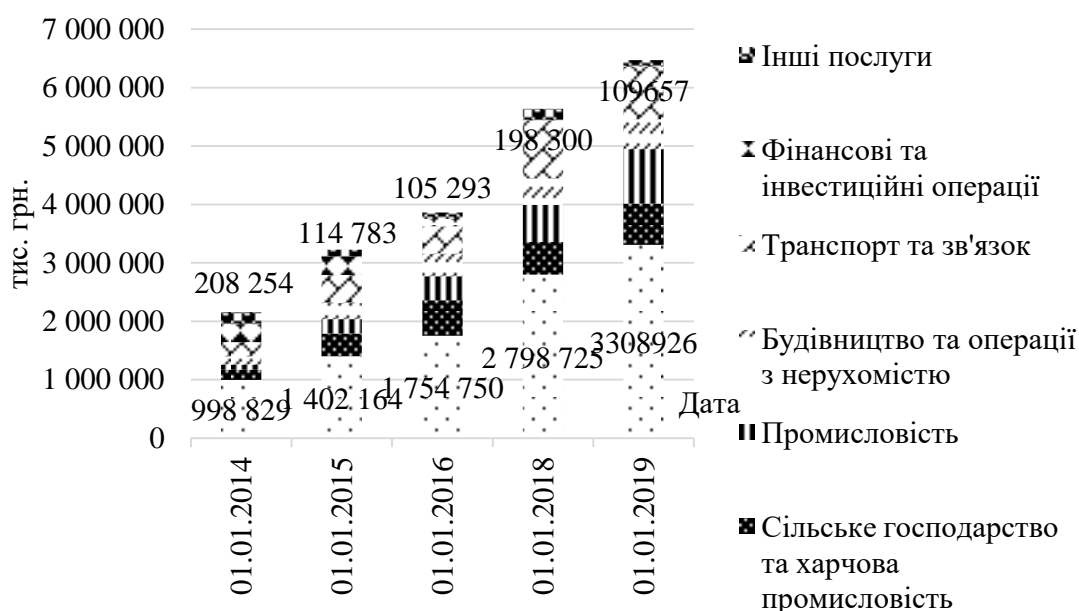

Рис. 2.6. Динаміка структури кредитів, наданих ПАТ «БАНК ВОСТОК» за галузями за 01.01.2014- 01.01.2019 рр., тис. грн

Протягом 2016 р. зменшився обсяг кредитів, наданих будівництву, а саме він зменшився на 113436 тис. грн. або на 24,31%. Дана тенденція була пов'язана з економічною кризою та як наслідок дуже високими цінами на будівничі матеріали та низькою купівельної спроможності потенційних покупців. Вже у 2018 р. кредити надані на будівництво збільшились на 66 127 тис. грн., дані позитивні зрушення пов'язані зі зростанням будівництва в Україні, яке йде досить високими темпами. За перше півріччя 2019 року обсяги продукції будівельної галузі зросли на 21%.

Найбільшу частку в кредитному портфелі протягом аналізованого періоду мали кредити, надані торгівельній галузі, оскільки серед корпоративних клієнтів ПАТ «БАНК ВОСТОК» багато клієнтів пов'язані з торгівельною сферою та станом на 01.01.2019 р. вона дорівнювала 48,51% (для порівняння станом на 01.01.2016 р. – 45,22%). Друге місце у кредитному портфелі у 2018 р. займало промисловість – 13,61% (табл. Б.7 додатка Б).

У своїй діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК» надає кредити підприємствам малого та середнього бізнесу, середньої капіталізації, а також великим корпоративним клієнтам. Отже, структура кредитного портфелю за галузями економіки протягом 2013-2018 рр. не зазнавала значних змін, окрім зменшення питомої ваги кредитів, наданих на будівництво та на транспорт і зв'язок.

Керівництво ПАТ «БАНК ВОСТОК» сформувало збалансований портфель кредитів, в якому можливе підвищення частки ризику, що дозволяє банку посилити свої конкурентні переваги або залучити нових позичальників.

При цьому на певних етапах своєї діяльності банк може на шкоду збалансованості кредитного портфеля здійснювати видачу кредитів з меншою прибутковістю і з великим ризиком [34]. Таким чином, для ефективного управління кредитним портфелем, банку необхідно встановити граничне значення коефіцієнта ефективності управління кредитним портфелем [70], нижче якого видача кредиту визнаватиметься недоцільною, що дозволить банку сформувати оптимальний з погляду співвідношення доходу та ризику кредитний портфель [28, с. 467].

Далі був проведений аналіз активів за рівнем ліквідності (табл. Б.8 додатка Б). Станом на 01.01.2019 р. у структурі активів за рівнем ліквідності ПАТ «БАНК ВОСТОК» найбільшу питому вагу мали ліквідні активи (75,6%) (рис. 2.7), до їх складу увійшли як кредитна заборгованість клієнтів (за вирахуванням проблемної заборгованості), цінні папери в портфелі банку на

продаж та до погашення, інші фінансові активи, а також інвестиційна нерухомість.

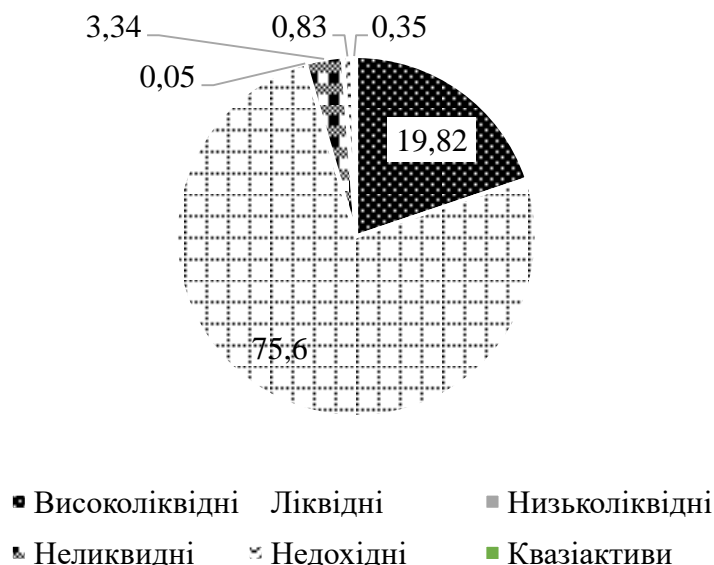

Рис. 2.7. Структура активів ПАТ «БАНК ВОСТОК» за рівнем ліквідності станом на 01.01.2019 рр., %

Оскільки оптимальна частка ліквідних активів, які приносять дохід банку, у структурі активних операцій – 61-70%, то можна зробити висновок, що структура активів ПАТ «БАНК ВОСТОК» є достатньо ефективною, а також банк здатен забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань у грошовій формі.

Високоліквідні активи займали друге місце у структурі активів, а саме мали наступну питому вагу – 19,82%. Високоліквідні активи склали у робочих активах (високоліквідні активи + ліквідні активи) 20,77%, що відповідає значенню (мінімум 20%) згідно класифікації активів за рівнем ліквідності. У сукупних активах питома вага високоліквідних активів також відповідала «нормативному» значенню, а саме була не менша ніж 15%. Високоліквідні активи, на відміну від ліквідних активів, не дають банку доходу, але необхідні для розрахунків по зобов'язаннях [57, с.250].

Станом на 01.01.2019 р. низьколіквідні активи у ПАТ «БАНК ВОСТОК» дорівнювали 0,05. Оскільки була присутня невелика дебіторська заборгованість, а також відстрочений податковий актив. Питома вага неліквідних активів була не значна і дорівнювала 3,34%. Це свідчить про те, що

проблемна заборгованість по кредитах зовсім не значна, тому що банк використовує ефективну методику оцінки кредитоспроможності позичальників та працює тільки з надійними позичальниками. Питома вага недохідних активів у сукупних активах – 0,83%. Найменшу питому вагу у структурі активів мають квазіактиви (0,35%).

Як видно з табл. Б.9 додатка Б, у ПАТ «БАНК ВОСТОК» портфель цінних паперів на продаж за обсягами перевищує портфель цінних паперів на інвестиції, практично щорічно обсяги портфелю на продаж зростають, при цьому портфель цінних паперів до погашення з'явився тільки у 2017 р. (рис. 2.8). Тенденція кардинально змінилася у 2018 р., коли найбільший обсяг в портфелі цінних паперів займали цінні папери в портфелі банку до погашення, які станом на 01.01.2019 р. дорівнювали 808759 тис. грн.

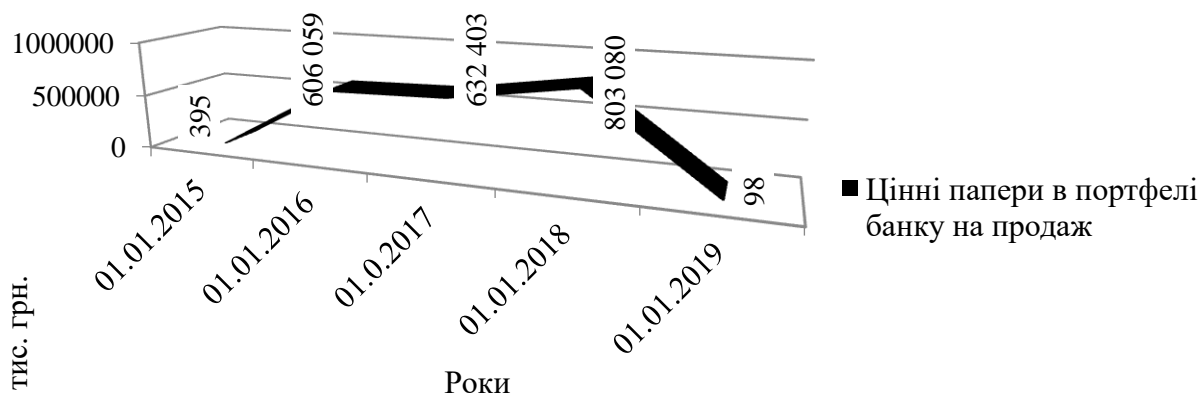

Рис. 2.8. Динаміка обсягів цінних паперів в портфелі ПАТ «БАНК ВОСТОК» на продаж за 2014–2018 рр., %

Обсяг портфелю цінних паперів на продаж за 2014-2017 рр. збільшився з 395 тис. грн. до 803080 тис. грн. та станом на 01.01.2018 р. становив 803 080 тис. грн. У 2018 р. цінні папери в портфелі банку на продаж були презентовані як інвестиції в цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід та дорівнювали 98 тис. грн.

Обсяг облігацій внутрішньої державної позики протягом 2016 р. зменшився на 20% або на 70 978 тис. грн. (рис. 2.9).

Станом на 31.12.2018 р. облігації внутрішньої державної позики (надалі – «ОВДП») включають купонні ОВДП з остаточним строком погашення 22.07.2019 р. та номінальною дохідністю 9,5% річних. В 2016 р.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» продав свої інвестиції в акції ПрАТ «СК «АРСЕНАЛ», які обліковувалися за первісною вартістю в сумі 44 566 тис. грн.

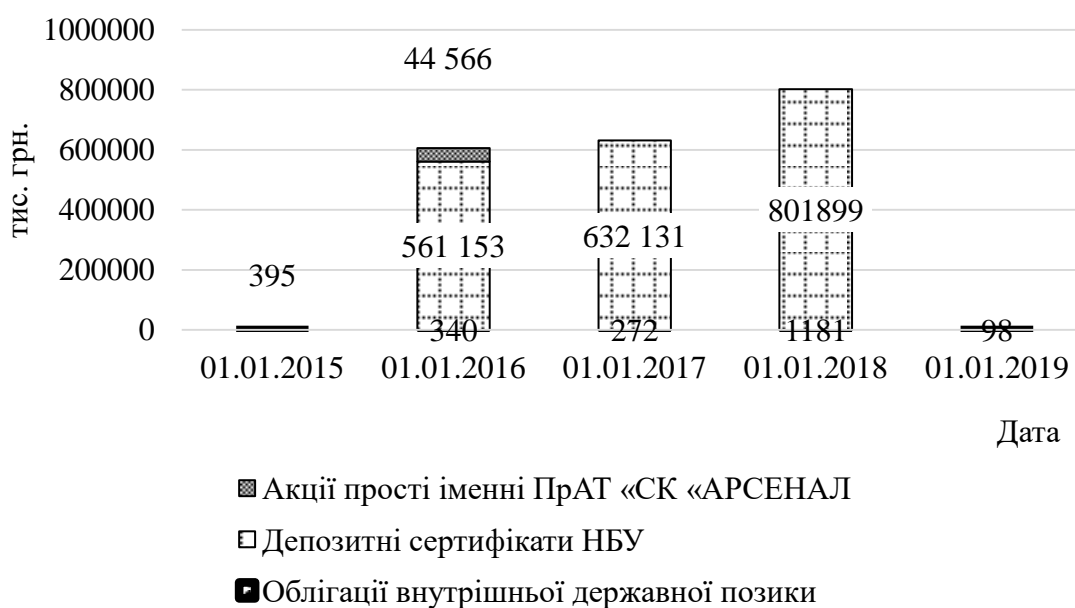

Рис. 2.9. Динаміка структури портфелю цінних паперів на продаж ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період з 01.01.2015 по 01.01.2019, тис. грн.

Акції об'єкту інвестицій не мали вільного обігу та не котирувалися на біржі, а також в загальнодоступних джерелах була відсутня інформація про нещодавні ринкові ціни на його акції. Банк відобразив прибуток від продажу в сумі 89 тис .грн. в складі інших операційних доходів в Звіті про прибутки та збитки та інші сукупні доходи за рік.

Акумулюючи кошти, банк самостійно вирішує питання щодо напрямів розміщення вільних коштів залежно від стратегічних завдань банку, фінансових умов, дохідності сегментів фінансового ринку. Аналіз пасивів [59] здійснено з метою виявлення основних джерел формування ресурсної бази банків, а також того, як ефективно вони використовуються.

Оскільки, зараз відкриття депозиту у банківській установі на значну суму українцям треба довести легальність походження цих коштів. Те саме стосується будь-яких придбань на значні суми, які проходять через банки, наприклад, купівля нерухомості або дорогої автівки.

Банк з урахуванням ризик-орієнтованих підходів здійснює документально підтверджену перевірку джерел походження коштів (активів) клієнта на підставі офіційних документів, належним чином завірених їх копій

чи інших джерел, якщо така інформація є публічною. Отже, якщо клієнт хоче відкрити депозит більш ніж на 150 тис. грн, то йому прийдеться відкрити джерело походження коштів, при цьому не кожний зможе це зробити. ПАТ «БАНК ВОСТОК» намагається знизити кількість ризикованих операцій, саме тому і відбувається відтік коштів клієнтів [66].

У структурі зобов'язань питома вага коштів банків збільшилась з 8,38% у 2017 р. до 12,20% у 2018 р. Депозити фізичних та юридичних осіб мали найбільшу питому вагу у зобов'язаннях банку, а саме станом на 01.01.2019 р. дорівнювали 73,05% (рис. 2.10 та табл. Б.10 додатка Б).

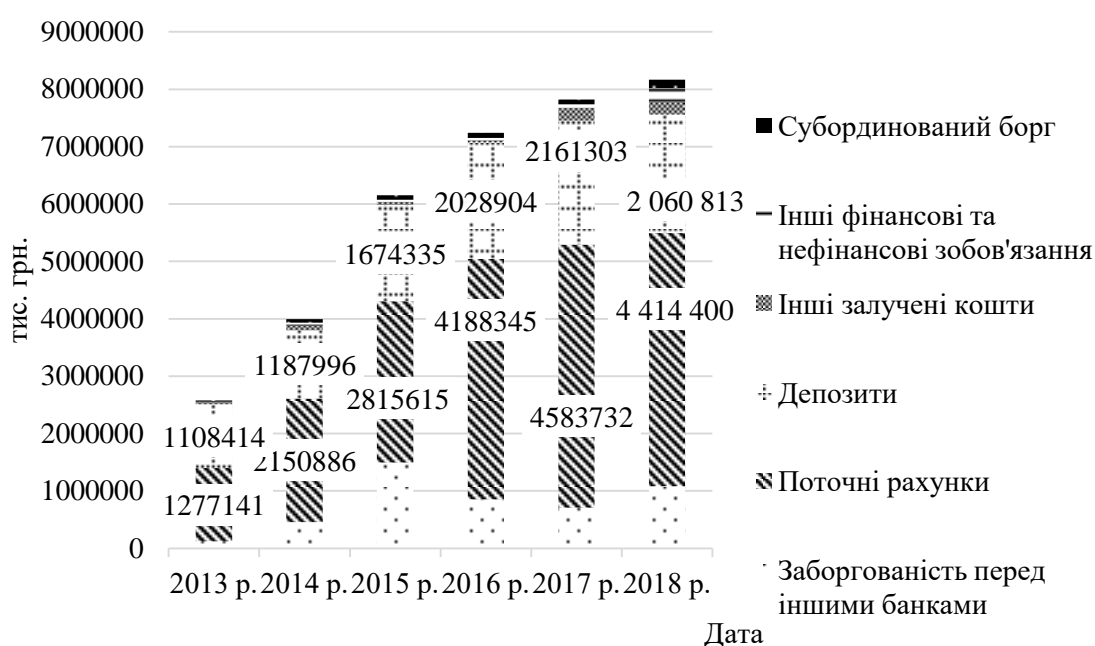

Рис. 2.10. Динаміка структури зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період з 01.01.2014 по 01.01.2019, тис. грн.

Проведений аналіз динаміки зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі депозитних операцій за 2013-2018 рр. показав, що протягом 2018 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» залучив від населення 6 475 212 тис. грн., відбулося зростання депозитів юридичних осіб на 161 681 тис. грн. та депозитів фізичних осіб на 142 564 тис. грн. порівняно з 2017 р. (табл. Б.11-Б.12 додатка Б та рис. 2.11).

Такий приріст ресурсної бази банку можна розцінювати як ефективну роботу депозитного відділу щодо залучення ресурсів. Причому зростання депозитної бази відбувалося в основному за рахунок приросту коштів банків та

юридичних осіб, а не за рахунок міжбанківських кредитів, що є позитивною тенденцією. При цьому ПАТ «БАНК ВОСТОК» активно проводить заходи щодо залучення нових клієнтів фізичних осіб та розробляє індивідуальні пропозиції для того, щоб збільшити обсяги коштів, залучених від фізичних осіб, особливо строкових коштів.

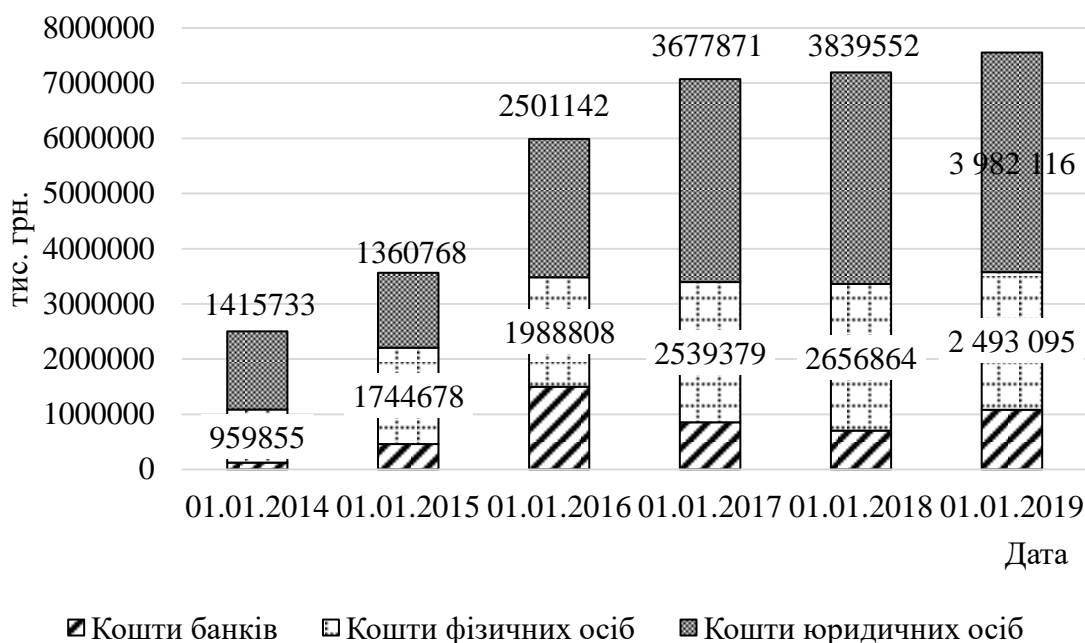

Рис. 2.11. Динаміка структури зобов'язань у розрізі депозитних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період з 01.01.2014 по 01.01.2019, тис. грн.

Структура ресурсів ПАТ «БАНК ВОСТОК» є достатньо диверсифікованою з переважанням коштів юридичних осіб (за період аналізу їх питома вага збільшилась з 59,60 % до 61,50%) (табл. Б.14 додатка Б), при цьому частка коштів фізичних осіб дорівнювала 38,50 % на 01.01.2019 р. Так, кошти фізичних осіб зменшились на 163 769 тис. грн і становили 2 493 095 тис. грн на 01.01.2019 р. проти 2 656 864 тис. грн на 01.01.2018 р., тобто зменшились на 6,16 % (рис. 2.12). У структурі залучених ресурсів частка коштів фізичних осіб зменшилась з 40,40 % у 2013 р. до 38,50% у 2018 р., тобто на 1,9 п.п. Дану структуру можна розцінити як оптимальну, оскільки нарощування ресурсної бази банку відбувалося за рахунок не дорогих джерел фінансування, а дешевих. Основним джерелом збільшення коштів фізичних осіб є зростання строкових коштів клієнтів.

Основною причиною такого значного зростання залишків на

клієнтських рахунках є ефективна маркетингова політика банку щодо залучення нових клієнтів через зниження тарифів на банківське обслуговування.

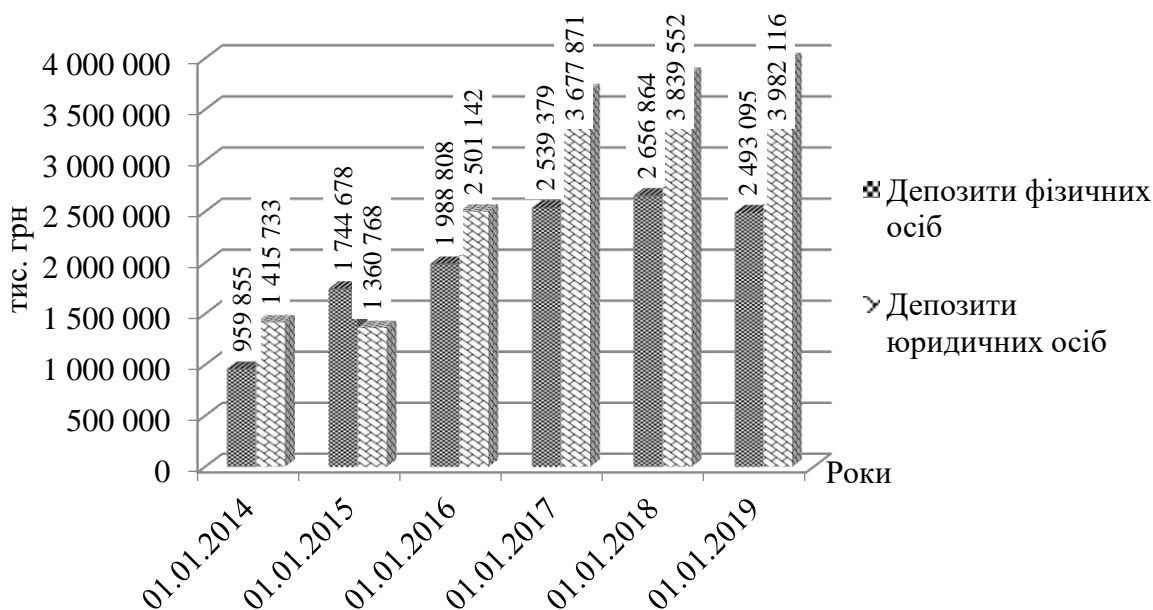

Рис. 2. 12. Динаміка обсягу депозитів фізичних та юридичних осіб ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр., тис. грн

Треба відмітити, що протягом 2018 р. строкові кошти фізичних осіб зменшились на 8,20% і станом на 01.01.2019 р. дорівнювали 1 579 958 тис. грн.

Кошти юридичних осіб збільшились на 3,71% протягом 2018 р., так, на 01.01.2018 р. кошти юридичних осіб становили 3 839 552 тис. грн проти 3 982 116 тис. грн на 01.01.2019 р. (рис. 2.12). При цьому також можна спостерігати збільшення обсягу строкових коштів юридичних осіб на 40 009 тис. грн. або на 9,08% та коштів на вимогу юридичних осіб на 102 556 тис. грн. або на 3,02% (табл. Б.13-Б.14 додатка Б та рис. 2.13). Отже, корпоративні клієнти схильні до розміщення вкладів на тривалий строк на відміну від фізичних осіб. Стратегія розвитку в сегменті корпоративних клієнтів передбачає врахування особливих потреб підприємств, пов'язаних з галузевою та іншою специфікою їх діяльності. Особливу увагу при роботі з корпоративними клієнтами Банк приділяє таким галузям як торгівля (особливо ритейл), сільське господарство і шиппінг. Основний сегмент клієнтів Банку - це середній і малий бізнес.

Характерно, що основним джерелом зростання коштів юридичних осіб

протягом 2013-2018 рр. є збільшення залишків на поточних рахунках юридичних. Протягом 2018 р. їх маса зросла на 102 556 тис. грн, або на 3,02% і станом на 01.01.2019 р. вони дорівнювали 3 501 262 тис. грн.

Збільшення строкових коштів фізичних осіб на 454 205 тис. грн. або на 35,85% протягом 2017 р. стало можливо при ефективній роботі депозитного департаменту та відділу по обліку операцій з клієнтами, а також ефективному управлінні менеджерів усіх рівнів, в цьому велику роль відіграє робота безпосередньо через прямий контакт з клієнтами, створення програм для зацікавленості клієнтів, але існують й інші методи, які є так би мовити двобічні сторони медалі. У 2018 р. строкові кошти фізичних осіб зменшились на 8,20%, цю тенденцію можна пов'язати зі зменшенням довіри з боку населення через нестабільну політичну та економічну ситуацію (зокрема, через президентські вибори).

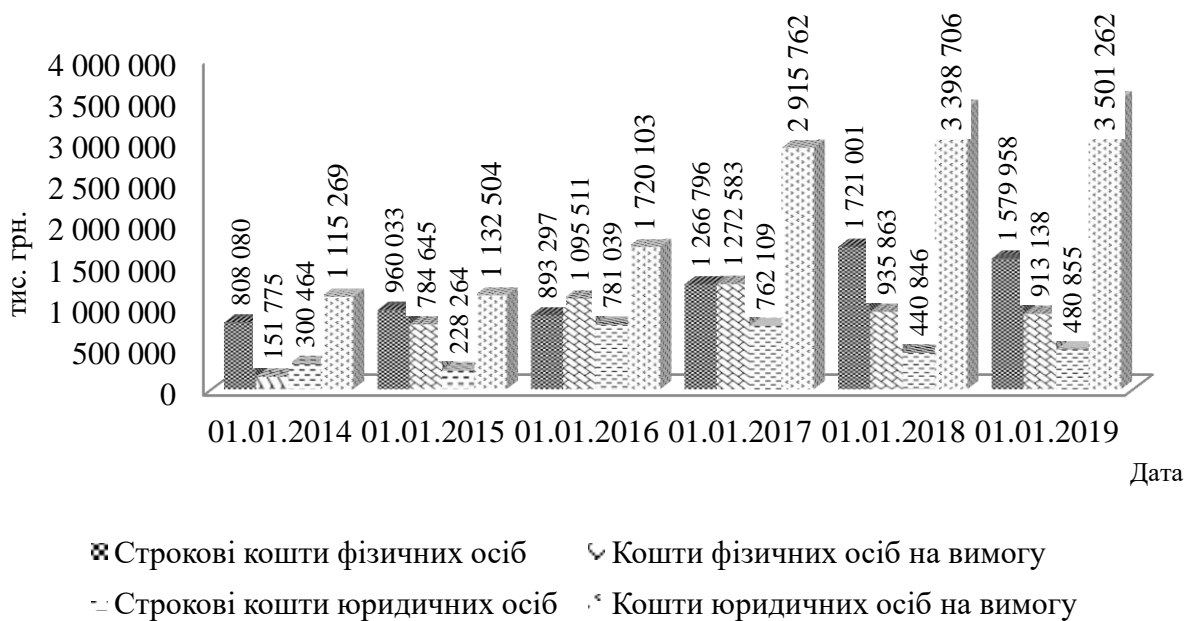

Рис. 2.13. Динаміка обсягу депозитів за строковістю, залучених ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014-01.01.2019 рр., тис. грн.

Також, зменшення коштів фізичних осіб протягом 2018 р. можна пов'язати з впровадженням ризик-орієнтованого підходу до оцінки ризиків клієнтів, а також посилення нагляду з боку НБУ за джерелами походження коштів клієнтів банків.

Структура капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 р.

наведена у табл. 2.1 та на рис. 2.14. Найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу займав статутний капітал, частка якого дорівнювала 74,82%.

Банк в черговий раз підтвердив свою активну позицію на ринку банківських послуг, що підтверджується постійним зростанням ринкових рейтингів за основними показниками діяльності банків. Збільшення статутного капіталу за 2018 р. сформувало структуру, в якій статутний капітал становить 74% капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК», що є фактором росту надійності і поліпшення показників стабільності Банку.

Таблиця 2.1

Структура капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 р

Показник	Абсолютне значення тис. грн	Питома вага в обсязі власного капіталу, %
Статутний капітал	523 110	74,82
Емісійні витрати	-182	-0,03
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	156 861	22,44
Резервні та інші фонди банку	17 108	2,45
Резерви переоцінки	2 222	0,32
Усього власного капіталу	699 118	100,00

Для аналізованого банку характерно, що станом на 01.01.2019 р. частка нерозподіленого становила 73,19% від загального обсягу власних коштів (табл. Б.15 додатка Б).

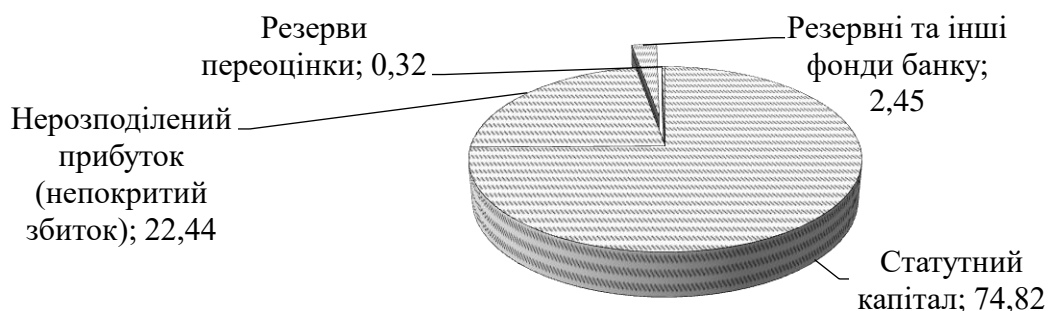

Рис. 2.14. Структура власного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 р., %

Частка прибутку в структурі власних коштів дорівнює 22,44%. Можна зробити висновок, що домінуючу частину власних коштів складають статутний фонд та нерозподілений прибуток.

Для того, щоб визначити наскільки депозитна база банку відповідає обсягам кредитування банку протягом 2014 –2018 рр. необхідно оцінити ступінь зв'язку між депозитами та кредитами. Співвідношення кредитної та депозитної діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2014–2018 рр. наведено у табл. Б.15 додатка Б.

Співвідношення "Кредити / Депозити" показує здатність банків залучати для видачі кредитів більш дешеві кошти, які, як показує досвід, є депозитами. "Класичним" оптимумом цього співвідношення часто вважають значення, рівне 0,8 (80%). Протягом 2014 р. значення цього показника в ПАТ «БАНК ВОСТОК» дорівнювало 1,06 і можна зробити висновок, що банку не вистачало залучених ним депозитів для задоволення позичальників у кредитах, і він залучував для цього позики, що традиційно вважаються більш дорогими. У 2015 р. значення цього показника майже дорівнювало оптимуму, а саме було 0,83. Станом на 01.01.2017 р. значення було трохи нижче цього рівня, що в свою чергу свідчить про те, що банк не в повній мірі використовують депозити для видачі кредитів [27]. Та вже у 2017 р. відбулося збільшення цього показника до 0,86 та до 0,87 у 2018 р.

Так, за аналізований період ПАТ «БАНК ВОСТОК» значно розширив масштаби своєї діяльності, про що свідчить збільшення валюти балансу. При цьому збільшення ресурсної бази відбувалось як за рахунок залучених коштів, так і завдяки нарощуванню власного капіталу. Непропорційне зростання капіталу та зобов'язань банку не значно змінило мультиплікаційний ефект капіталу. При цьому рівень фінансової стійкості банку залишився незмінним.

Станом на 01.01.2019 р. валютна структура загального депозитного портфелю ПАТ «БАНК ВОСТОК» на 57,32% (3975020 тис. грн.) складалась з гривневих вкладів, а 42,68% (2959582 тис. грн.) становили вклади в іноземній валюті. Отже, можемо побачити, що обсяги депозитів в національній валюті переважають обсяги розміщених на вклади коштів в іноземній валюті. Проте, якщо звернути увагу на зміну у річному обчисленні депозитів юридичних осіб протягом 2018 р., то вона вище саме за вкладками в іноземній валюті, що пояснюється певною нестабільністю національної грошової одиниці. Протягом 2018 р. строкові депозити юридичних осіб в національній валюті зменшились на

52,83%, при збільшенні цієї статті в іноземній валюті на 196,93%. При цьому кошти на поточних рахунках збільшилися майже однаково як і в національній валюті (на 31,39%), так і в іноземній валюті (на 49,91%).

Проаналізувавши дані, приведені на рис. 2.16, можна зробити висновок, що у депозитному портфелі юридичних осіб гривневі депозити випереджають обсяг валютних, що пов'язано з відсутністю валютних доходів у більшості юридичних осіб-вкладників і високою часткою поточних депозитів.

Протилежна тенденція просліджується в депозитному портфелі фізичних осіб, де найбільшу частку мають депозити в іноземній валюті, що пов'язано з недовірою до національної валюти з боку клієнтів-фізичних осіб (рис. 2.16).

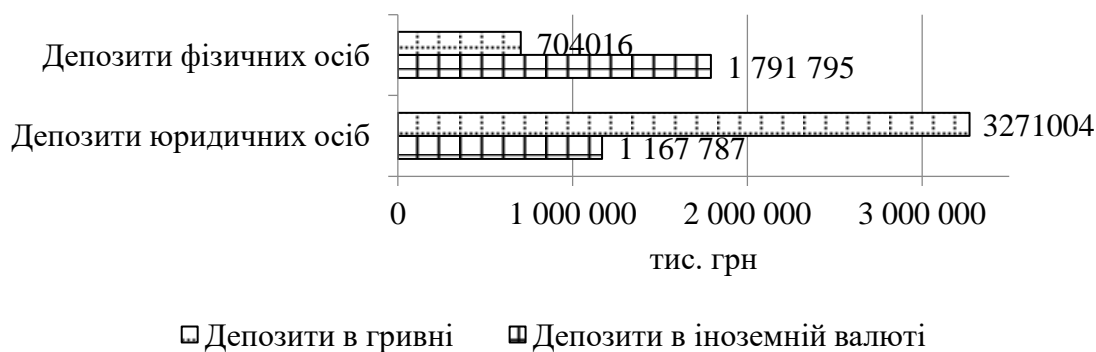

Рис. 2.16. Структура депозитів ПАТ «БАНК ВОСТОК» за валютами у розрізі вкладників, 01.01.2019 р., тис. грн.

Фізичні особи розміщують валютні вклади як на тривалий термін, так і тримають іноземну валюту на поточних рахунках. За аналізований період кошти фізичних осіб в іноземній валюті збільшилися з 712 488 тис. грн. у 2013 р. до 1 946 606 тис. грн. у 2017 р. Отже, збільшення обсягу валютних вкладів спостерігалось в порівнянні з 2013 р. з огляду на стабілізацію на валютному ринку. На основі даних рис. 2.17 було проведено аналіз депозитів ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі строків та валют. Виходячи з даних рис. 2.17 можна зробити висновок, що станом на 01.01.2019 р. основну частину строкових депозитів (1549898 тис. грн.) складають депозити в іноземній валюті, зокрема це валютні строкові депозити фізичних осіб (1405069 тис. грн.). Тоді як основну частину поточних депозитів становлять вклади в гривні (3493529 тис. грн.).

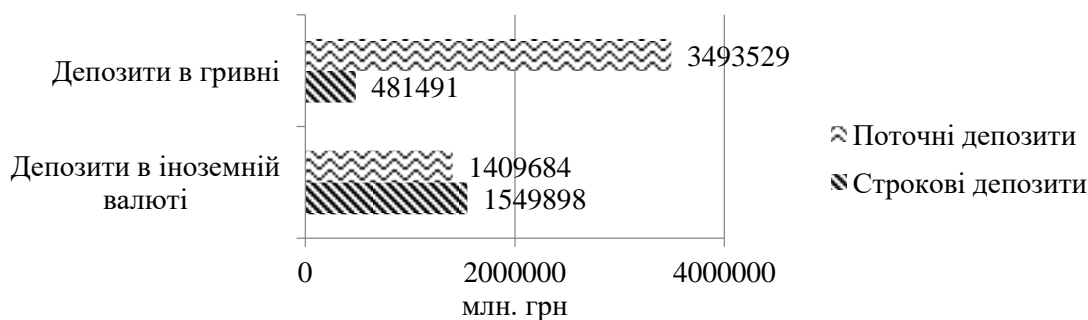

Рис. 2.17. Депозити ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі строків і валют, станом на 01.01.2019 р., тис. грн.

Ця пропорція пояснюється тим, що вкладники віддають перевагу іноземній валюті розміщуючи депозити на тривалий термін, тому що вважають її більш стабільною.

Отже, ПАТ «БАНК ВОСТОК» веде активну політику та добре тримається на фінансовому ринку, що дає йому можливість розвиватись як структурі, а також аналіз показав, що при цьому банк має гарну довіру зі сторони населення. Оскільки станом на 01.01.2019 р. депозити юридичних осіб займають 65,19% в обсязі залучених ресурсів, то можна зробити висновок, що у своїй стратегії ПАТ «БАНК ВОСТОК» робить акцент на залучення коштів саме корпоративних клієнтів. Корпоративний бізнес розглядається як один з каналів продажів для приватного бізнесу і навпаки. Стратегія розвитку в сегменті корпоративних клієнтів передбачає врахування особливих потреб підприємств, пов'язаних з галузевою та іншою специфікою їх діяльності. При цьому банк надає досить широкий спектр послуг для фізичних осіб. Для того щоб досягнути своєї мети (залучення якомога більшого обсягу грошових коштів за найменшою ціною), банку здійснює планування і регулювання власних банківських ресурсів, забезпечує кількісну та якісну відповідність між розмірами і характером наявних у розпорядженні банку коштів та напрямками і строками кредитних вкладень. ПАТ «БАНК ВОСТОК» намагається впроваджувати ефективну депозитну політику. Нові продукти і процеси в обслуговуванні клієнтів впроваджуються ПАТ «БАНК ВОСТОК» через традиційні та альтернативні канали надання фінансових продуктів і послуг. Банк постійно аналізує та вивчає особливості сфер діяльності і територіального розташування своїх клієнтів з метою максимальної оптимізації своїх послуг до потреб клієнтів. При цьому банк намагається одержати банківський прибуток, а також створити умови для отримання прибутку в майбутньому.

2.2. Оцінка фінансової стійкості та надійності ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Прибуткова діяльність банку, з обмеженнями відносно ліквідності й безпеки (надійності) є запорукою фінансової стійкості банку. Саме тому стійкість банку знаходиться під впливом всіх напрямків його діяльності і має складну структуру з кількома основними елементами. Кожний банк стикається з проблемою, яка пов'язана з суперечністю між ліквідністю, надійністю та прибутковістю його діяльності. Розв'язання цієї центральної проблеми забезпечить фінансову стійкість банку.

Фінансова стійкість та її зміст в банківській діяльності розкривається через ряд показників, що впливають на результативність всіх складових стійкості фінансово-кредитної установи, серед яких можна виділити: обсяг і структуру власних коштів, рівень доходності і прибутковості, норму прибутку на власний капітал, ліквідність, мультиплікативну ефективність власного капіталу; обсяг створеної доданої вартості [47].

Для аналізу фінансової стійкості ПАТ «БАНК ВОСТОК» у ретроспективній динаміці були розраховані наступні групи показників:

- показники капітальної стійкості банку;
- показники ділової активності банку;
- показники ліквідності банку;
- показники ефективності управління (фінансової результативності).

Оцінка надійності банку пов'язана з оцінюванням його ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, конкурентоспроможності, прибутковості та ризиковості операцій. здійснюється оцінка показників. Класичний підхід до оцінювання надійності банку, що ґрунтується на аналізі основних показників діяльності банку і передбачає формування висновків у словесно-описовій формі; оцінювання надійності банку за допомогою рейтингових методик; підходи засновані на проведенні дискримінантного аналізу; модель, основою якої є співвідношення «доходність-ризик»; оцінювання «імовірності дефолту» банку [54]. Саме тому був також проведений коефіцієнтний аналіз пасивних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК».

Розрахунок цих показників наведений у табл. В.1 додатка В. З наведених табл. В.1 додатка В даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) знизився з 0,15 у 2015 р. до 0,011 у 2018 р. та станом на

01.01.2019 р. становив 11%. Таким чином, ПАТ «БАНК ВОСТОК» має не недосить високу забезпеченість власним капіталом і, отже, не достатньо високу надійність, тобто він ще не досяг того рівня, за якого б він не залежав від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо мав би вдосталь своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції. Не зважаючи на відповідність даного показника оптимальному значенню. Тобто ПАТ «БАНК ВОСТОК» слід збільшити розмір власного капіталу для того, щоб зменшити залежність від зовнішніх джерел залучення коштів.

Коефіцієнт фінансового важеля є оберненим показником до коефіцієнта надійності, він досяг свого максимального значення у 2015 р. і склав 14,45, що на 4,37 п.п. більше значення 2014 р. Характерним є те, що значення цього показника не досягає оптимального співвідношення 20:1 протягом 2013 – 2017 рр. Збільшення коефіцієнта фінансового важеля у динаміці свідчить не тільки про збільшення активності ПАТ «БАНК ВОСТОК» щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку при недостатньо високому рівні власних коштів, але й про паралельне збільшення їх фінансової стійкості.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів дещо знизився за аналізований період з 0,12 до 0,07 (або відповідно з 12 % до 7 %) за оптимального значення не менше 10 % і підтверджує вище встановлену тенденцію його не достатньо високої ролі.

Дані табл. В.1 додатка В свідчать про зростання захищеності власного капіталу від інфляції, оскільки частка капіталу, що розміщена у власних капіталізованих активах, щорічно збільшувалася. Це підтверджується збільшенням відповідного коефіцієнта з 0,07 у 2013 до 0,13 у 2017 р. Але у 2018 р. відбулося зменшення на 15,05%. Ця тенденція є позитивною, адже надмірна концентрація капіталу (більше ніж 0,25) в нерухомості, обладнанні та інших матеріальних активах може призвести до погіршення ліквідності та платоспроможності банку.

Але при цьому банк значно послабив захист дохідних активів власним капіталом. Так, якщо на початок 2014 р. цей коефіцієнт має значення – 0,11, то вже на кінець 2018 р. він зменшився до 0,065, але значення цього показника залишалось позитивним. Це свідчить про те, що розмір власного капіталу за мінусом недохідних активів покривав дохідні активи.

Коефіцієнт мультиплікатора показує, яка кількість гривні активів має

бути забезпечена гривнею власного капіталу і, відповідно, яка частка ресурсів банку може бути у формі боргових зобов'язань. Коефіцієнт підкреслює нестабільність фінансового стану ПАТ «БАНК ВОСТОК» у 2014 р. й при рівні 10 свідчить про зацікавленість акціонерів у проведенні ризикової діяльності для максимізації власного прибутку. У 2016 р. зазначений показник досяг максимального значення, тобто 25,26, при оптимальному значенні 12–15. Збільшення даного показника більше ніж на 40% за 2014-2015 рр. вже є сигналом про необхідність поліпшити менеджмент власного капіталу. У 2018 р. відбулося зменшення до 19,61%, але все одно значення цього коефіцієнту не відповідало оптимальному.

Отже, крім коефіцієнт «фінансового важеля», всі основні показники взяті для аналізу фінансової стійкості банку, мають тенденцію до покращення. Звідси можна зробити висновок, що фінансова стійкість банку не достатньо забезпечена його капіталом і останній може не в повній мірі захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому. Але протягом 2018 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» продовжує нарощувати обсяги капіталу задля підвищення фінансової стійкості.

Розрахунки показників ділової активності в частині активів та пасивів виконано також в табл. Г.1 додатка Г та на рис. 2.18. Ділову активність визначає як рівень залучення пасивів, так і рівень їх використання в активах. Ця група показників служить вимірником рівня ефективності діяльності банку на фінансовому ринку.

У цілому рівень ділової активності щодо залучення ресурсів зі сторони характеризує коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів, який протягом 2013-2016 рр. мав тенденцію до підвищення: на початок 2014 р. він становив 0,77, а в 2016 р. — 0,8, а вже у 2018 р. відбулося зменшення до 0,63. Рівень цих показників протягом 2013-2016 рр. був середнім, оскільки його оптимальне значення становить 0,8–0,85, це свідчить про ефективну депозитну політику банків.

Існуючий їх рівень говорить про наявність можливостей та бажання ПАТ «БАНК ВОСТОК» розробляти технології та вживати заходи щодо залучення ресурсів клієнтів, бо існує масовий позичальник кредитів з ліквідною заставою.

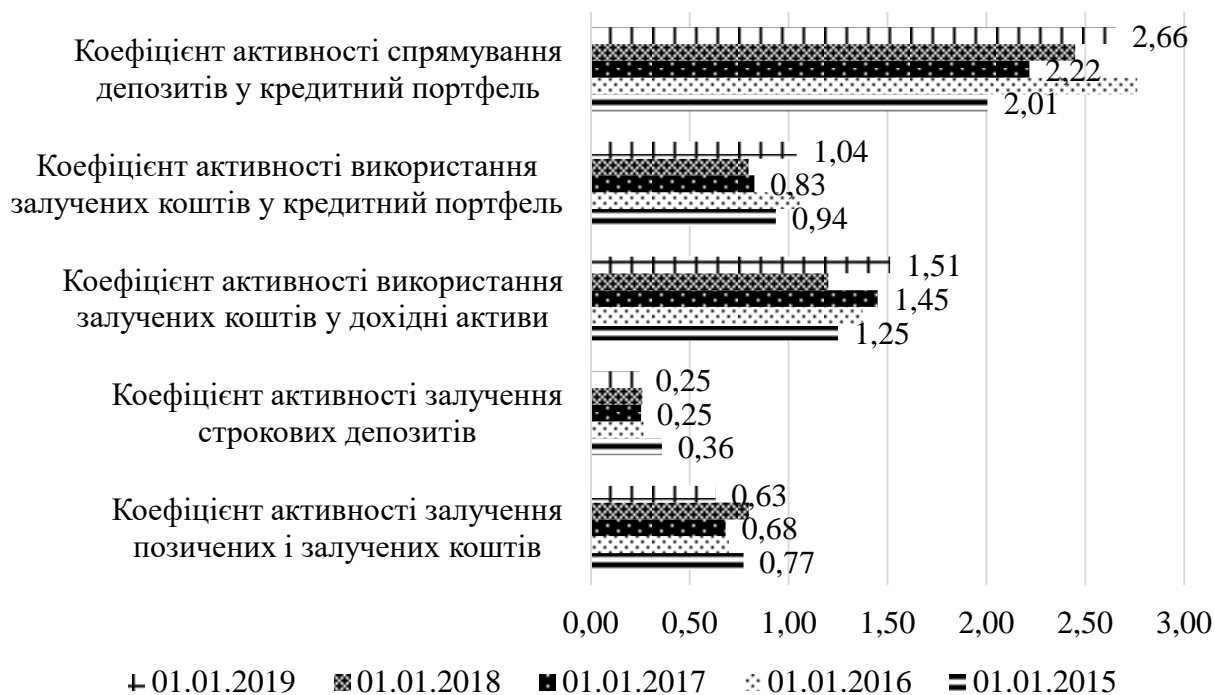

Рис. 2.18. Динаміка показників ділової активності ПАТ «БАНК ВОСТОК» в частині пасивів за 2014-2018 рр.

Протягом аналізованого періоду спостерігався низький рівень показника (коефіцієнта) активності залучення строкових депозитів — 0,25 станом на 01.01.2019 р.. Банк, з огляду на сьогоднішні можливості кредиторозичальників, не може мати в достатній кількості кредитних ресурсів, сформованих за рахунок власних коштів.

Водночас коефіцієнти, а отже, і рівні активності розміщення і використання залучених коштів в активи банку, були достатньо високими. Так, коефіцієнти використання залучених коштів у доходні активи становили 1,25 у 2013 р. і 1,51 у 2018 р., а в кредитний портфель — 0,94 у 2013 р. і 1,04 у 2018 р. Водночас коефіцієнт активності строкових депозитів у кредитний портфель збільшився протягом 2014 р. на 37,71% та вже станом на 01.01.2019 р. становив 2,66. Рівень коефіцієнтів залучення строкових депозитів характеризує також діяльність банку щодо розвитку депозитної клієнтської бази. Оскільки ПАТ «БАНК ВОСТОК» не залучає міжбанківських кредитів, то динаміка збільшення коефіцієнтів залучення строкових депозитів з 0,94 до 1,04 може свідчити про відсутність проблем у ПАТ «БАНК ВОСТОК» з технологіями щодо залучення

довгострокових ресурсів порівняно з дешевими власними, якими банк достатньо забезпечений в аналізований період.

Ділова активність активів характеризується рівнем вкладень ресурсів банку в дохідні активи, кредитний портфель, у цінні папери і розкриває як досягнутий рівень, так і можливості банку в даний період. Обсяг дохідних активів у цілому залишався майже незмінним, отже не відбувалася їх диверсифікація в кредитний та інвестиційний портфелі, за більшістю показників свідчить про підвищення ділової активності.

Дані табл. В.1 додатка В та рис. 2.19 свідчать саме про майже незмінний стан дохідних активів.

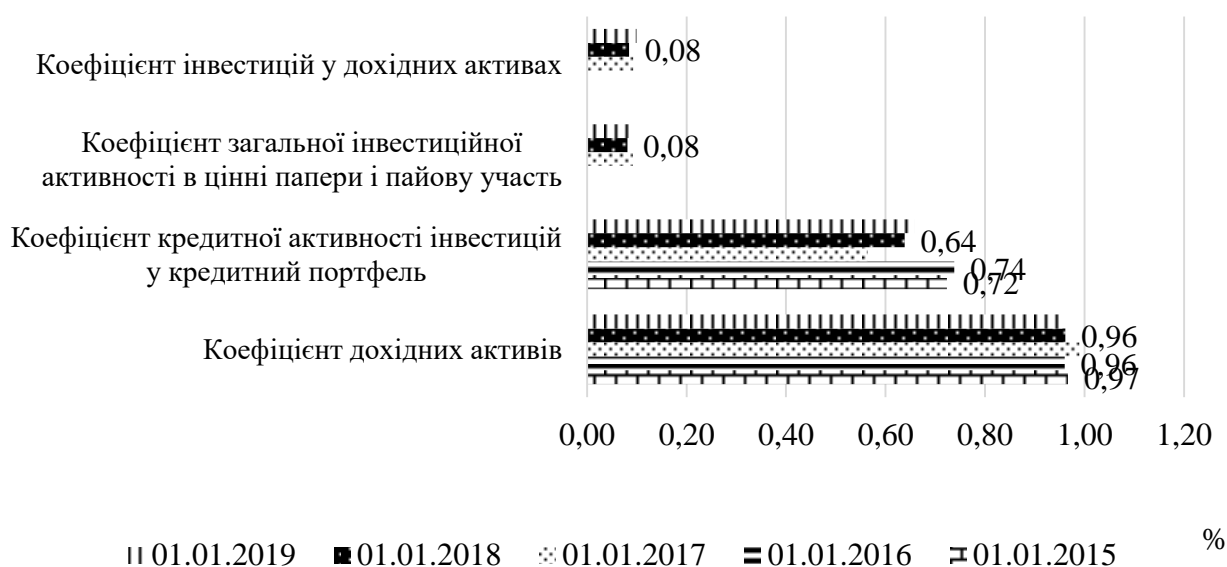

Рис. 2.19. Динаміка показників ділової активності ПАТ «БАНК ВОСТОК» в частині активів за 2014-2018 рр.

В період з 01.01. 2014 р. по 01.01. 2019 р. рівень дохідних активів, виражений коефіцієнтом, зменшився з 0,97 до 0,96, а кредитної активності – з 0,72 до 0,66. Банк майже не займається цінними паперами, тому активність залучення коштів у цінні папери і пайова участь була нульовою, але протягом 2018 р. відбулося збільшення з 0,08 до 0,10, як і частка інвестицій у дохідних активах – з 0,08 до 0,10 за аналогічний період.

Коефіцієнтний аналіз пасивних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК», пов'язаних з формуванням ресурсного потенціалу банку на основі даних за 01.01.2016 р. – 01.01.2019 р. Вихідні дані для розрахунку наведену у табл. В.2

додатка В, а результати розрахунку наведені у табл. В.3 додатка В.

Низьке значення коефіцієнта співвідношення власного капіталу й пасивів (у 2015 р. – 6,5%, у 2016 р. – 6,7%, у 2017 р. – 7%, у 2018 р. – 7,9%) свідчить про низький рівень власних коштів у структурі всіх пасивів. Оскільки залучені кошти становлять більш ніж 90 % від валюти балансу ПАТ «БАНК ВОСТОК». Банку слід збільшити частку власних коштів у структурі пасивів для того, щоб збільшити надійність до свого банку зі сторони клієнтів. У 2017 та 2018 рр. ПАТ «БАНК ВОСТОК» почав збільшувати свій статутний капітал за рахунок нерозподіленого прибутку.

Протягом 2015-2017 рр. капітал ПАТ «БАНК ВОСТОК» приблизно на 7-9% покривав його зобов'язання, тобто значення коефіцієнту співвідношення капіталу й зобов'язань не відповідало оптимальному значенню. При цьому значення цього коефіцієнту протягом 2018 р. збільшилось на 11,02%. ПАТ «БАНК ВОСТОК» слід підвищити частку власного капіталу у сукупних зобов'язаннях для того, щоб підвищити надійність та стійкість банку.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й строкових коштів фізичних осіб протягом 2017-2018 рр. мав тенденцію до зменшення, саме протягом 2018 р. відбулося зменшення даного показника на 14,76% та станом на 01.01.2019 р. становив 0,35, але вже протягом 2018 р. відбулося збільшення цього показника на 25,22%. Отже, кошти громадян, залучені ПАТ «БАНК ВОСТОК», не в достатньому ступені забезпечуються його капіталом.

Частка платних залучених ресурсів ПАТ «БАНК ВОСТОК», що спрямовуються в дохідні (платні) операції у 2015 р. дорівнювала 1,023, у 2016 р. – 1,635 та вже у 2018 р. відбулося зменшення цього показника до 0,816 [99]. Значення коефіцієнту більше ніж 1,2 у 2016 р. свідчить про те, що частина платних ресурсів використовується не за призначенням. Вони відволікаються або на власні потреби, або в недохідні операції, що призводить до виникнення збитків. Однак необхідно відзначити, що в статті «Платні залучені ресурси» ураховуються депозити до запитання, які є досить дешевим ресурсом для банку, тому припустимі значення для даного коефіцієнта можуть змінюватись залежно від обсягу коштів, що знаходяться на поточних рахунках у банку.

Ефективність використання сукупних зобов'язань у ПАТ «БАНК ВОСТОК» була вище у 2018 р., оскільки даний показник дорівнював 1,134. При цьому вже у 2016 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» став менш ефективно використовувати в обороті зобов'язання, оскільки наведений показник був не менш ніж 0,75-0,8. Але у 2017 р.

можна спостерігати тенденцію до збільшення цього показника на 58,71%. А отже і підвищення ефективності використання зобов'язань банку.

Коефіцієнт спрямування зобов'язань у кредитний портфель протягом 2018 р. збільшився на 10,39%. Значення даного коефіцієнту протягом 2015-2017 рр. було менше ніж 0,8. Отже, більше ніж 60% залучених коштів спрямована у надання кредитів Це підтверджує те, що ПАТ «БАНК ВОСТОК» проводив консервативну (помірну) кредитну політики та вже у 2018 р. банк збільшив обсяг наданих кредитних ресурсів.

Коефіцієнт активності залучення коштів станом на 01.01.2019 р. дорівнював 0,921 та у порівнянні з аналогічною датою 2017 р. збільшився на 1,94%. Таким чином, у 2016 р. питома вага зобов'язань у сукупних пасивах була більше ніж 90%, але дане перевищення від рекомендованого значення було незначним.

Рівень поточних рахунків у пасивах протягом 2015-2016 рр. збільшився на 26,08% та станом на 01.01.2017 р. дорівнював 56,94%, а вже в 2017 р. відбулося зменшення на 7,92%., у 2018 р. повернулась тенденція до збільшення цього показника (станом на 01.01.2019 р. – 49,8). Даний показник характеризує позиції банку по обслуговуванню клієнтів. Отже, ПАТ «БАНК ВОСТОК» активно залучує кошти клієнтів, та розміщує їх на поточних рахунках.

При цьому питома вага депозитів клієнтів у зобов'язаннях за 2017 р. збільшилась на 2,73 та на початок 2018 р. дорівнювала 0,274. Рівень активності ПАТ «БАНК ВОСТОК» на ринку залучення коштів не є дуже високою, при цьому рівень ризику для вкладників також не дуже високий.

Коефіцієнт використання строкових депозитів протягом останніх двох років збільшився на 19,91% та був більший 1. Отже, депозитна політика ПАТ «БАНК ВОСТОК» вважається ефективною, та при цьому залучені кошти клієнтів у значній мірі спрямовувались на кредитування. Така політика веде до збільшення прибутковості.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів протягом 2015-2017 рр. не відповідав рекомендованому значенню 0,3. Станом на 01.01.2019 р. питома вага строкових депозитів у загальному обсязі ресурсної бази ПАТ «БАНК ВОСТОК» дорівнювала 0,232. Таким чином, в ресурсній базі ПАТ «БАНК ВОСТОК» строкові депозити займають не значне місце у порівнянні з поточними рахунками клієнтів.

Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів і наданих кредитів та вкладень у цінні папери протягом 2018 р. зменшився на 9,88% та станом на

01.01.2019 р. дорівнював 0,296. Значення цього показника свідчить про невисоку ступінь використання банком строкових депозитів, як найдорожчого виду ресурсів.

Питома вага отриманих міжбанківських у загальному обсязі зобов'язань складала 0,132 станом на 01.01.2019 р. та у порівнянні з 2018 р. збільшилась на 49,11%. Таке значення показника не забезпечує мінімізацію витрат та не забезпечує мінімізацію ризику стійкості.

Таким чином, для того, щоб структура ресурсної бази ПАТ «БАНК ВОСТОК» була більш ефективною, банку треба продовжувати збільшувати розмір власного капіталу.

Найбільш узагальнюючими показниками, що свідчать про ефективність діяльності банку, є загальний рівень рентабельності (рентабельність за доходами), який становив у 2013 р. 3%, а у 2018 р. збільшився до 7% та рентабельність діяльності за витратами, що відповідно становив 106% та 116% (рис. 2.20).

Рентабельність діяльності банку за витратами є головним показником, який узагальнює його діяльність, бо тільки рівень витрат і доходів формують як рівень балансового, так і чистого прибутку.

Рівень дохідності активів від процентної різниці збільшився від 3,12% у 2013 р. до 4,64% у 2016 р. Рівень дохідності активів від процентних операцій був достатньо високим, за 2018 р. збільшився на 17,43% та станом на 01.01.2019 р. становив 5,28%. Даний показник свідчить про те, що процентні доходи зростають майже однаковими темпами з процентними витрати, а також характеризує не достатньо високий рівень узгодженості відсоткової політики банку по кредитним та депозитним операціям.

Рівень дохідності активів від інших нетрадиційних послуг та інших доходів зовсім незначний та станом на 01.01.2019 р. дорівнював 0,002. Отже, у своїй діяльності банк робить ставку на традиційні види послуг, а саме на видачу кредитів.

Рівень окупності чистим прибутком середньорічних активів зовсім не значний, станом на 01.01.2019 р. – 9%, отже ПАТ «БАНК ВОСТОК» слід прийняти заходи, що підвищення прибутковості своєї діяльності. Рівень окупності чистим прибутком середньорічних дохідних активів також був незначний та станом на 01.01.2019 р. складав 1%.

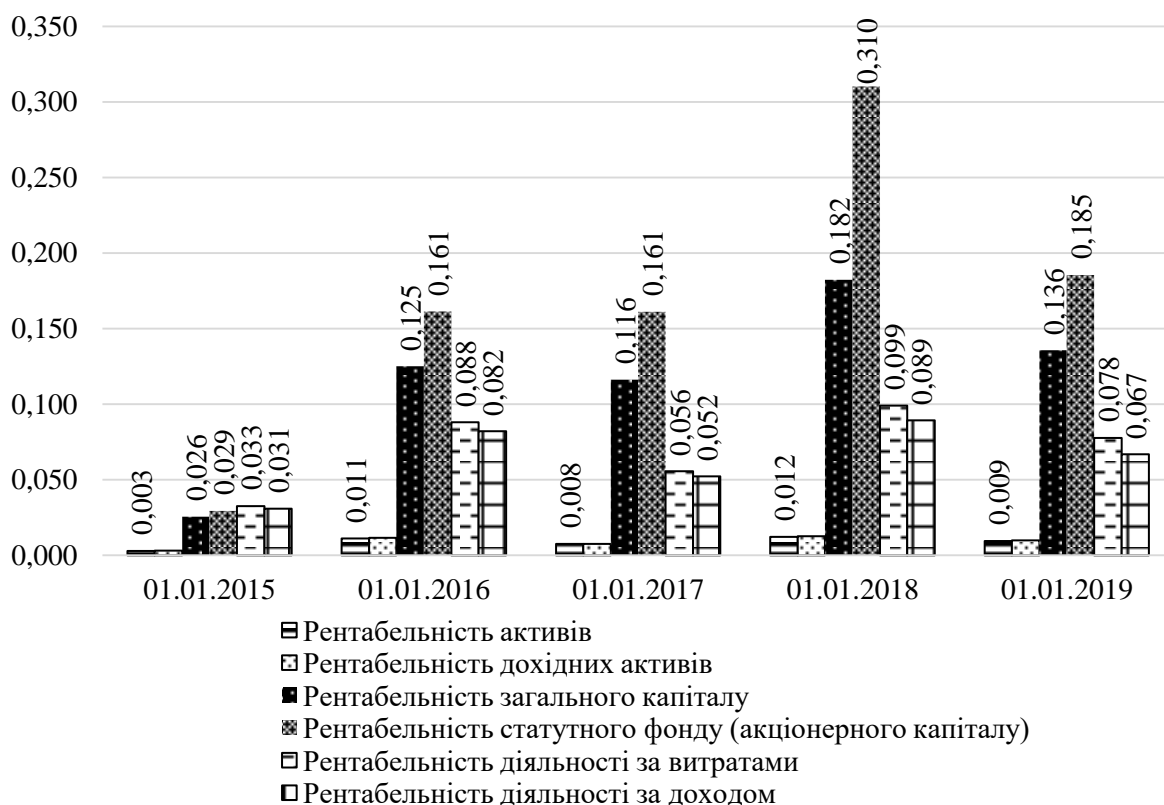

Рис. 2.20. Динаміка рентабельності по чистому прибутку ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2014-2018 рр.

Співвідношення прибутку та власного капіталу є показником стабільності. Рентабельність власного капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» зменшилась з 18,2% на початок 2018 року до 13,6% на початок 2019 року. Аналіз цього коефіцієнта дає змогу зробити висновок, що рівень прибутковості банку був достатньо стійким, тому що значення даного показника у 2016 р. перевищував оптимальне значення, але протягом 2018 р. відбулося погіршення, саме тому ПАТ «БАНК ВОСТОК» треба приймати заходи щодо підвищення прибутковості. Слід зауважити, що не дивлячись на складну економічну та політичну ситуацію в Україні ПАТ «БАНК ВОСТОК» зберіг прибутковість (табл. В.4 додатка В). Також був розрахований коефіцієнт віддачі статутного капіталу, його значення протягом 2016-2017 рр. зменшився з 31% до 18,5%. Цей показник характеризує доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів та ефективність віддачі статутного капіталу, а зважаючи на те, що значення даного показника достатньо зменшилося, це в свою чергу свідчить про те, що банк потребує перегляду доцільності розпорядження всіма своїми коштами.

Рентабельність діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК» за доходами та витратами змінювалась майже однаковими темпами, а саме протягом 2017 р. збільшилась більше ніж на 70%. Але при цьому значення цих показників залишалось низьким, на рівні 9%. Вже у 2018 р. відбулося зменшення рентабельності за доходом на 25,09% та рентабельності за витратами на 21,62%.

Таким чином, для ПАТ «БАНК ВОСТОК» не зовсім характерна узгодженість процентної політики за кредитними та депозитними операціями.

Цільові показники щодо регуляторних вимог в 2018 р. виконуються. Середньоденний залишок на коррахунку в НБУ за період утримання грудень 2018 р. – січень 2019 р. перевищував базу резервування в 389 млн. грн за вимогами регулятора (за період утримання грудень 2017 року – січень 2018 року перевищував базу резервування в 335 млн. грн за вимогами регулятора). Банк дотримується нормативів ліквідності та значно перевищує граничні значення встановленні регулятором.

Цільові показники концентрації в 2018 р. виконуються в рамках ліміту Наглядової ради. Ліміт концентрації залучених коштів в 2018 р. не перевищував граничне значення в 55% по рахункам фізичних та юридичних осіб. Залишки по операціям з банками не враховуються.

Проаналізувавши основні показники, що характеризують фінансовий стан ПАТ «БАНК ВОСТОК», можна зробити такі висновки:

- ПАТ «БАНК ВОСТОК» сьогодні характеризується не досить високою забезпеченістю власним капіталом, а отже, є певні проблеми з надійністю, але банк активно вирішує дану проблему, а саме активно нарощує власний капітал;
- для ПАТ «БАНК ВОСТОК» характерне збільшення активності банків щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку;
- капітал ПАТ «БАНК ВОСТОК» не концентрується в капіталізованих активах, що свідчить про незахищеність власного капіталу;
- рівень ділової активності щодо використання позичених і залучених коштів показує ефективну депозитну політику банків;
- видані кредити забезпечені переважаючим обсягом залучених депозитів, і ПАТ «БАНК ВОСТОК» не загрожує незбалансована ліквідність;
- низьке значення рентабельності активів та загального капіталу свідчить про не зовсім ефективне використання наявних ресурсів та не зовсім ефективне управління щодо розміщення активів.

2.3. Оцінка фінансових ризиків ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Фінансові ризики є найчисельнішою групою банківських ризиків. Фінансові ризики банку – це система ризиків, яка враховує як зовнішні, так і внутрішні впливові фактори. У своїй праці І. Т. Балабанов визначає фінансові ризики як імовірність втрат будь-яких грошових коштів або їх недоодержанням [11, с. 45]. До фінансових ризиків належать валютний, кредитний, інвестиційний, ринковий, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткових ставок, операційний, базисний, ризик нестійкості ресурсної бази та ін. Аналіз фінансових ризиків суб'єктів господарювання – це цільовий аналіз, що спрямований на ідентифікацію окремих фінансових ризиків і встановлення їхнього рівня [55, с. 179-180].

У банку існує окремі положення та процедури, щодо управління фінансовими ризиками. Нижче зазначені основні положення фінансового ризик-менеджменту:

1. Управління ризиками Банку здійснюється стосовно фінансових ризиків, операційних та юридичних ризиків. Фінансові ризики складаються з ринкового ризику (який включає валютний ризик, ризик процентної ставки та інший ціновий ризик), кредитного ризику та ризику ліквідності. Основними цілями управління фінансовими ризиками є визначення лімітів ризику й нагляд за тим, щоб ці ліміти не перевищувалися.

2. Банк здійснює комплексне управління ризиками та їх оцінку згідно з політикою Банку, яка щороку переглядається та затверджується Правлінням. Управління операційними та юридичними ризиками має на меті забезпечення належного функціонування внутрішніх процедур та політики, що спрямовані на мінімізацію цих ризиків.

3. Функції управління ризиками виконує Спостережна рада, Правління, Комітет з управління активами та пасивами (КУАП), Кредитний комітет (операції з юридичними та фізичними особами та операції на міжбанківському ринку) та Тарифний комітет [98].

Банк наражається на ринкові ризики, що виникають у зв'язку з відкритими позиціями валют, процентних ставок та інструментів капіталу, які великою мірою залежать від загальних та конкретних ринкових змін. Керівництво ПАТ «БАНК ВОСТОК» встановлює ліміти сум ризику, що може

бути прийнятий Банком, та щоденно контролює їх дотримання. Проте застосування такого підходу не запобігає виникненню збитків за межами цих лімітів у випадку більш суттєвих ринкових змін. Загальна відповідальність за управління ринковим ризиком покладена на Комітет з управління активами та пасивами (КУАП).

Також здійснюється ризик-менеджмент ризику ліквідності Банку. Так, Банк має доступ до диверсифікованої бази фінансування та залучає кошти, використовуючи широкий діапазон інструментів, у тому числі депозити та внески акціонерів в капітал, що підвищує рівень гнучкості фінансування, обмежує залежність від одного джерела фінансування та знижує вартість фінансування в цілому. Керівництво ПАТ «БАНК ВОСТОК» прагне підтримувати рівновагу між безперебійністю та гнучкістю фінансування завдяки використанню зобов'язань з діапазоном строків погашення. Депозити клієнтів та банків, як правило, є короткостроковими, та їх більша частина погашається на вимогу. Короткостроковий характер цих депозитів підвищує ризик ліквідності Банку, тому Банк управляє цим ризиком, активно застосовуючи конкурентоспроможні тарифи та систематично проводячи моніторинг ринкових тенденцій [99].

ПАТ «БАНК ВОСТОК» забезпечував за аналізований період високий фактичний понаднормативний рівень коефіцієнтів миттєвої ліквідності (відповідно 33 % на 01.01.2014 р. і 52% на 01.01.2019 р. за норми НБУ не менше 20 %) і загальної ліквідності (відповідно 103 % і 105% за норми не менше 100 %), і це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами.

Але з другого боку, для ПАТ «БАНК ВОСТОК» характерна надлишкова ліквідність. Концентрація значної частини коштів у вигляді високоліквідних активів недоцільна, адже розміщення їх у вигляді наданих кредитів надало б змогу банку отримати більший прибуток.

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань, який характеризує можливість ПАТ «БАНК ВОСТОК» погашати зобов'язання всіма активами, перевищує оптимальне значення, яке повинне бути 1, так у 2013 р. він склав 1,03, а у 2018 –1,05. Підвищення показника свідчить про спроможність банків погасити будь-які зобов'язання перед клієнтами.

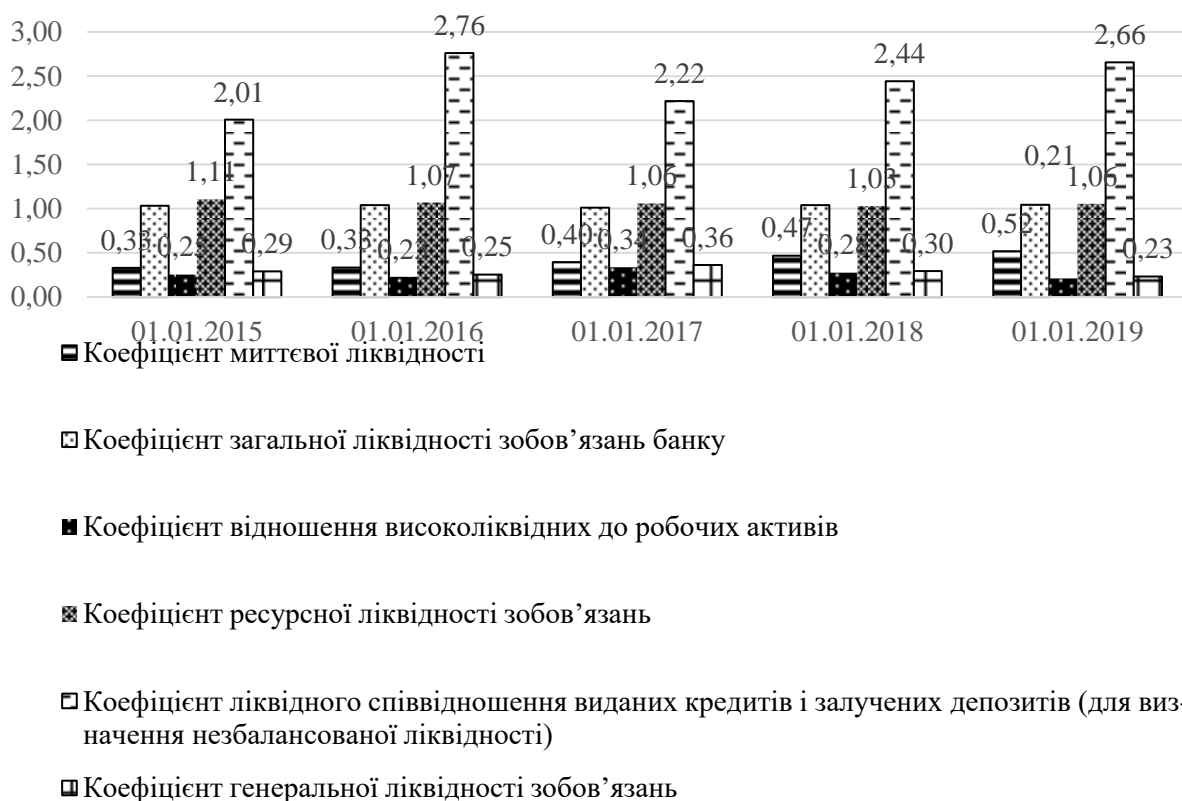

Рис. 2.21. Динаміка показників ліквідності ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2014-2018 рр.

Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів протягом аналізованого періоду зменшився з 0,25 у 2014 р. до 0,21 у 2018 р. та при цьому він приблизився до оптимального значення – 0,2. Таке значення даного показника свідчить про значну частку високоліквідних активів у робочих активах, ПАТ «БАНК ВОСТОК» слід проаналізувати структуру робочих активів та можливо покращити її.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, оптимальне значення якого становить 70–80%, достатньо високий: у 2013 р. – 1,11, у 2018 – 1,06. Зменшення цього показника свідчить про підвищення забезпеченості доходними активами всіх зобов'язань банків.

Динаміка коефіцієнтів ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів протягом 2013–2017 рр. має хвилеподібний характер, при цьому коефіцієнт значно перевищує нормативне значення в 70–80%. Це означає, що ризик ліквідного погашення основного обсягу зобов'язань перед клієнтами банку має зростаючу тенденцію. Отже, видані кредити забезпечені

достатнім обсягом залучених депозитів і ПАТ «БАНК ВОСТОК» не загрожує незбалансована ліквідність.

Як показує коефіцієнт генеральної ліквідності, продовжує залишатися високою спроможність ПАТ «БАНК ВОСТОК» погашати зовнішні зобов'язання за залученими і позиченими коштами високоліквідними активами та через продажі нерухомості (майно і незавершені капітальні вкладення). Він дещо зменшився за аналізований період з 0,29 до 0,23, але цей рівень дуже високий.

Для мінімізації банківських ризиків НБУ встановив економічні нормативи. Дотримання цих економічних нормативів ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 01.01.2019 р. наведено в табл. 2.2 [2].

Таблиця 2.2

Дотримання економічних нормативів ПАТ «БАНК ВОСТОК»
станом на 01.01.2019 р.

Норматив	Нормативне значення	Значення, %
Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	не менше 10 %	12,03
Н4, Норматив миттєвої ліквідності	не менше 20 %	49,48
Н5, Норматив поточної ліквідності	не менше 40 %	45,29
Н6, Норматив коротко-строкової ліквідності	не менше 60 %	93,39
Н7, Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	не більше 25 %	21,11
Н8, Норматив великих кредитних ризиків	не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	485,13
Н9, Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	не більше 25 %	3,65

Станом на 01.01.2019 р. ПАТ «БАНК ВОСТОК» дотримувався нормативів, а саме нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (12,03%), нормативу миттєвої ліквідності (49,48%), нормативу поточної ліквідності (45,29%), нормативу короткострокової ліквідності (93,39%), нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (21,11%) .

Банк у 2018 році завершив впровадження коефіцієнту покриття ліквідності (LCR) – норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності (буфер ліквідності) для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію.

На кінець 2018 року Банк виконав вимоги щодо показника LCR:

- LCR взагалі у всіх валютах на 31.12.2018 р. складав 90,36% при встановленому НБУ значенні не менше 80%;

- LCR у іноземній валюті на 31.12.2018 р. складав 88,68% при встановленому НБУ значенні не менше 50%.

При вирішенні проблем управління ліквідністю важливим фактором є організація адекватної прийнятою ризикам управлінської структури, тобто у ПАТ «БАНК ВОСТОК» ефективність управління ґрунтується на чіткому уявленні менеджменту про діючих процесах, про зв'язки між процесами, взаємовпливі процесів один на одного і на інші компоненти, що формують організаційний потенціал; на сформованому цілісному уявленні про стан кредитної організації в кожен момент часу; на системних знаннях про ринок клієнтів, ринку продуктів (послуг), діяльності конкурентів; на вмінні менеджменту використовувати ці знання на користь банку, прогнозуючи можливі проблемні ситуації та плануючи свої дії зі стратегією розвитку.

В управлінні станом ліквідності доцільно виділити два напрями. Перший напрям – політика пильного контролю за резервами. Означає, не допустити в банку кошти, що не приносять доходів. Другий напрям – політика постійної підтримки резервів на рівні, достатньому для задоволення вимог про норми обов'язкових резервів і в пікові періоди зростання депозитів [45, с. 590].

В період нестабільності фінансових ринків та загальноекономічної кризи управління банком кардинально змінюється відповідно до вимог внутрішнього та зовнішнього середовища [66]. Для усунення проблем і підвищення ефективності управління ліквідністю банку ПАТ «БАНК ВОСТОК» можна запропонувати ряд рекомендацій. Перша полягає в тому, що менеджери з управління ліквідністю повинні контролювати діяльність усіх відділів банку, що відповідають за використання і залучення засобів, і координувати свою діяльність з роботою цих відділів. Друга рекомендація полягає у тому, що менеджери з управління ліквідністю повинні передбачати (якщо це можливо), коли найбільш великі вкладники і користувачі кредитів банку планують зняти

кошти з рахунку чи, навпаки, збільшити вклади. Це дозволяє керуючим планувати свої дії у випадку виникнення дефіциту або надлишку ліквідних активів. Відповідно до третьої рекомендації менеджери з управління ліквідністю в співробітництві з вищим керівництвом і керівниками відділів повинні бути упевнені в пріоритетності цілей управління ліквідними засобами [45, с. 590]. Суть четвертої рекомендації полягає в наступному: управління ліквідністю на сьогоднішній день є пріоритетним напрямком у банківському менеджменті і маркетингу. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність розробки науково-обґрунтованого, комплексного підходу до управління ліквідністю банку, в основі якого лежать механізми маркетинг-менеджменту.

У сучасних реаліях проблема підвищення ефективності управління ліквідністю банківської системи України має розв'язуватися комплексно шляхом запровадження заходів, спрямованих на [71]: 1) удосконалення інструментарію регулювання ліквідності шляхом посилення ролі економічних нормативів; 2) спрощення та стандартизацію депозитного інструментарію регулювання ліквідності шляхом зменшення кількості депозитних інструментів у розрізі строків їх використання; 3) підвищення дієвості трансмісійного механізму грошово-кредитної політики шляхом зростання ролі його процентного каналу; 4) посилення координації грошово-кредитної і фіскальної політики.

Таким чином, розрахована і розглянута в табл. В.1 додатка В система показників банку показала, що він дотримувався в 2013-2018 рр. нормативних вимог НБУ щодо ліквідності і забезпечував активами свою здатність погашати будь-які вимоги за своїми зобов'язаннями перед клієнтами, що розмістили свої гроші в цьому банку на поточних, вкладних, депозитних рахунках, а також перед кредиторами по господарській діяльності та акціонерами.

Банківська установа визначає кредитний ризик як імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору [98].

З метою своєчасного виявлення можливих проблем ПАТ «БАНК ВОСТОК» здійснює процедури моніторингу кредитних операцій. Ефективне управління кредитними відносинами в період дії кредитної операції досягається шляхом:

- постійного контакту з клієнтом;

- контролю за рухом коштів на його рахунках;
- можливості оперативного перегляду умов договору кредиту та застави в разі зміни рівня ризику кредитної операції та кон'юнктури ринку;
- аналізу фінансового стану позичальника та його господарської діяльності відповідно до вимог внутрішніх положень Банку;
- перевірки на місцях наявності застави та стану її збереження, згідно з встановленою внутрішніми нормативними документами періодичністю проведення перевірок;
- негайного реагування в разі погіршення фінансового стану позичальника, виникнення загрози втрати або знецінення застави та інших факторів, які збільшують ризик неповернення кредиту.

Автори [80, с. 64] у своїй праці в якості показника, який характеризує кредитний ризик банку виділяють частку резервів під знецінення кредитів у кредитному портфелі банку.

Таблиця 2.3

Розрахунок кредитного ризику ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період
01.01.2015-01.01.2019 рр.

Станом на	Резерви під знецінення кредитів, тис. грн	Кредитний портфель, тис. грн	Резерви під знецінення кредитів	Відхилення, п.п.
			кредитний портфель	
01.01.2015 р.	(29 914)	3 281 533	0,009	-
01.01.2016 р.	(159 457)	3 873 266	0,041	0,032
01.01.2017 р.	(198 909)	5 034 625	0,040	-0,002
01.01.2018 р.	(233438)	5796079	0,040	0,001
01.01.2019 р.	(254460)	6821474	0,037	-0,003

Протягом 2014-2017 рр. частка резервів під знецінення кредитів у кредитному портфелі ПАТ «БАНК ВОСТОК» була невеликою, але мала тенденцію до збільшення (а сама збільшилась з 0,009 у 2014 р. до 0,040 у 2018 р.), що вказує на збільшення кредитного ризику, але вже у 2018 р. відбулося зменшення цього показника на 0,003. Невисокі значення цього показника свідчать про незначний рівень кредитного ризику, високий рівень якості кредитного портфеля банку та ефективне використання капіталу банку.

ПАТ «БАНК ВОСТОК» використовує наступні методи пом'якшення кредитного ризику наведені на рис. 2.22.

Рис. 2.22. Методи пом'якшення кредитного ризику, які використовує ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Що ж стосується валютного ризику, керівництво банку визначає ліміти ризиків по валютах та загальний прийнятний рівень ризику за позиціями «овернайт» та протягом дня (контроль здійснюється щоденно). Керівництво контролює валютні позиції Банку відповідно до положень НБУ та внутрішньої політики Банку. У поданій нижче таблиці 2.4 наведено концентрацію валютного ризику Банку станом на 31.12.2018 р.

Таблиця 2.4

Концентрація валютного ризику ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 31.12.2018 р.

У тисячах гривень	Станом на 31.12.2018 р.			
	Монетарні фінансові активи	Монетарні фінансові зобов'язання	Деривативи	Чиста балансова позиція
Гривні	4745482	4105269	-	640213
Долари США	3663610	3579223	-74128	10259
Євро	818154	901818	74128	-9536
Інші	9394	7265	-	2129
Всього	9236640	8593575	-	643065

Згідно із зазначеною в табл. 2.4 інформацією банк вдало здійснює управління валютним ризиком, бо чиста балансова позиція з позитивним знаком, що вказує на вдалий фінансовий ризик-менеджмент у банку.

Банк визначає процентний ризик як імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок впливу несприятливих змін процентних ставок на банківську книгу [99]. Зміни процентної ставки впливають на надходження ПАТ «БАНК ВОСТОК» через зміну його чистого процентного доходу та рівня інших доходів, чутливих до змін процентної ставки, та операційних витрат.

Для оцінки процентного ризику розраховуємо динаміку чистої процентної маржі за 2014-2018 рр (табл. 2.5).

Управління процентним ризиком передбачає вирішення завдання максимізації процентної маржі протягом циклу зміни процентних ставок. Для цього ПАТ «БАНК ВОСТОК»:

підтримує диверсифікований за ставками, строками, секторами економіки портфель активів, прагнучі до забезпечення його високої ліквідності,

максимально балансує активи і пасиви за строками погашення;

до кожного етапу циклу відсоткових ставок застосовує відповідну стратегію управління активами і пасивами.

Таблиця 2.5

Розрахунок рівня процентного ризику ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період
01.01.2015-01.01.2019 рр.

Станом на	Процентні доходи, тис. грн	Процентні витрати, тис. грн	Активи, тис. грн	Чиста процентна маржа = $\frac{\text{процентні доходи} - \text{процентні витрати}}{\text{активи}} * 100\%$	Відхилення, п.п.
01.01. 2015 р.	364 599	242 864	1355010	8,98	-
01.01. 2016 р.	685 695	427 896	2189807	11,77	2,79
01.01. 2017 р.	801 569	441 109	1183562	30,46	18,68
01.01. 2018 р.	877 088	377 283	671136	74,47	44,02
01.01. 2019 р.	911 893	383 342	904944	58,41	-16,06

Оптимальним значенням показника є 4,5%, протягом аналізованого періоду чиста процентна маржа не дорівнювала оптимальному рівні. З 2018 р. відбувається поступове зменшення ЧПМ, що може сигналізувати про покращення ситуації в ПАТ «БАНК ВОСТОК» та в подальшому рівень чистої процентної маржі будить дорівнювати оптимальному значенню. Основними причинами її зменшення зазвичай є: зниження процентних ставок за кредитами; подорожчання ресурсів; скорочення питомої ваги дохідних активів у загальному їх обсязі; хибна процентна політика. У випадку України додається взнаки політична та економічна кризи.

Ризик нестійкості ресурсної бази – це наявний або очікуваний ризик, котрий загрожує доходам і капіталу банку, пов'язаний із наявністю у джерелах залучення фінансових ресурсів банку значної частки нестійких ресурсів (коштів до запитання та міжбанківських кредитів) [46]. Рівень цього ризику може бути розраховано як співвідношення поточних рахунків клієнтів та залучених міжбанківських коштів до загального обсягу зобов'язань банку [80, с. 63].

Динаміка рівня ризику нестійкості ресурсної бази наведена у табл. 2.6.

Як ми бачимо з результатів розрахунку, коефіцієнт нестійкості ресурсної бази банку протягом аналізованого періоду мав досить велике значення та збільшився з 59% у 2014 р. до 72% у 2018 р., що є негативною тенденцією, оскільки свідчить про велику питому вагу нестійких ресурсів у складі фінансових ресурсів банку. В умовах нестійкої ресурсної бази банк змушений дорого купувати ресурси та підвищувати ставки за кредитами. У той же час, збільшення ставок за активами повністю не компенсує покриття збитків, а може спричинити в подальшому погіршення кредитного портфелю через погіршення кредитоспроможності позичальників

Таблиця 2.6

Розрахунок рівня ризику нестійкості ресурсної бази
ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2015-01.01.2019 рр.

Станом на	Поточні рахунки клієнтів, тис. грн	Кошти банків, тис. грн	Зобов'язання, тис. грн	Коефіцієнт нестійкості ресурсної бази = поточні рахунки клієнтів кошти банків	Відхилення, п.п.
				зобов'язання	
01.01. 2015 р.	1917 149	458 105	3 995 029	0,59	-
01.01. 2016 р.	2 815 614	1 491 727	6 155 317	0,70	0,11
01.01. 2017 р.	4188345	852 572	7 241 859	0,70	0,00
01.01. 2018 р.	4583732	707147	7827927	0,68	-0,02
01.01. 2019 р.	5112 33	1 081 206	8630550	0,72	0,04

Отже, можна зробити висновок, що успішність діяльності банку залежить від прийнятої концепції управління ризиками. Досліджуваний банк ПАТ «БАНК ВОСТОК» вдало здійснює процес управління майже всіма ризиками, бо на підприємстві існує чітка система фінансового ризик-менеджменту, спрямована на контроль та впровадження основних етапів ризик-менеджменту. Так, вдало здійснюється управління ризиком ліквідності, кредитним та валютним ризиками. Існують певні недоліки в управлінні процентним ризиком та ризиком нестійкості ресурсної бази, але керівництво

банку активно вирішує дане питання шляхом розробки інноваційних, синтезованих депозитних продуктів, які дадуть змогу банку привабити нових клієнтів і повернути довіру вкладників, що вони розміщували кошти на більш тривалій строк. Також ПАТ «БАНК ВОСТОК» проводить акції для того, щоб залучати нових клієнтів. Зарубіжний досвід показує, що одним з таких продуктів може стати структурований депозит, котрий не лише гарантуватиме повернення всього обсягу вкладених коштів, а й ураховуватиме вплив інфляції на дохід вкладника та матиме значно вищу відсоткову ставку за звичні депозитні послуги [26]. Банк проводить ефективне матеріальне та моральне стимулювання працівників банку, що допоможе активізувати роботу з клієнтами та наростити обсяги залучених депозитних ресурсів.

Банк має на меті удосконалення системи управління фінансовими ризиками та досягнення стійкого розвитку ПАТ «БАНК ВОСТОК», що передбачає його здатність до результативної протидії негативному впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища; завданням цієї системи є покращення управління шляхом застосування зовнішніх інструментів впливу на результативність управління фінансовими ризиками та внутрішніх організаційно-економічних напрямів.

3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

3.1. Удосконалення підходів до оцінювання надійності банківської системи України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів

Операції з легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, мають значний вплив на погіршення діяльності суб'єктів фінансово-економічної діяльності, зокрема на банківські установи.

Банківський сектор дуже вразливий до сучасних загроз та ризиків, при цьому він підкорюється загальним законам ринку. Центральне місце банків у фінансовій системі країни обумовлює те, що банкам притаманний найвищий ризик залучення їх у якості основних гравців у процесі легалізації кримінальних доходів. Кожний день удосконалюються схеми відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, впроваджуються фінансові інновації це в свою чергу спонукає банки до розроблення механізмів та застосування сучасних інструментів протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Ризики відмивання коштів є одним з видів банківських ризиків, а здатність протистояти їм значною мірою визначаються надійністю банків, що у свою чергу залежить від обсягу та структури власного капіталу.

Оскільки прояви ризику відмивання коштів у банках можуть відображатись у втраті ділової репутації та відповідно їхньої надійності й фінансової стійкості, практичний інтерес має визначення рівня надійності банків України. Для цього слід виділити однорідні групи банків України за рівнем надійності, спочатку сформувавши склад її основних індикаторів. Як характеристики надійності банку виділяють: ліквідність достатність капіталу; якість активів [20, 56];

Виходячи з цього, для групування банків України за рівнем надійності будуть використовуватись такі показники:

- коефіцієнт миттєвої ліквідності, який характеризує можливість погашати «живими» грошми з коррахунків і каси зобов'язання за всіма депозитами;

- співвідношення власного капіталу до дохідних (робочих) активів, який характеризує рівень захисту дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) власним капіталом;

- співвідношення кредитного портфеля до резервів під знецінення кредитів. Слід зазначити, що традиційно для характеристики якості активів використовується співвідношення резервів під знецінення кредитів до кредитного портфеля. Проте з урахуванням економічної інтерпретації показника і забезпечення односпрямованості з попередніми показниками (тобто чим вони вище, тим вище і надійність банку), використано саме показник співвідношення кредитного портфеля до резервів.

Означені показники було розраховано для 77 банків України, які функціонували станом на 01.01.2019 р., після чого підтверджено відсутність тісного кореляційного зв'язку між цими показниками (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Коефіцієнти парної кореляції між показниками

Показник	Співвідношення власного капіталу до робочих активів	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	Співвідношення кредитного портфеля до резервів
Співвідношення власного капіталу до робочих активів	1,000000	0,051419	-0,059194
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,051419	1,000000	0,089700
Співвідношення кредитного портфеля до резервів	-0,059194	0,089700	1,000000

Усі показники надійності перевірено на інформаційну цінність за допомогою коефіцієнту варіації, що характеризує міру відхилення розрахованих значень показників від середнього арифметичного, який склав: для співвідношення власного капіталу до робочих активів – 158,95%; для коефіцієнта миттєвої ліквідності – 77,31%; для співвідношення кредитного портфеля до резервів – 170,32%, що свідчить про неоднорідність вихідної сукупності. Оскільки для окремих банків є характерним суттєве відхилення розрахованих значень показників від середнього арифметичного через особливості їх діяльності, для уникнення викидів у вибірці та отримання її однорідності ці банки було виключено з вибірки, після чого остаточна вибірка

склала 66 банків.

Для банків: Український банк реконструкції та розвитку, ПАТ «РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР», ПАТ «СІТІБАНК», ПАТ «Дойче Банк ДБУ», ПАТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК», АТ «АЛЬТБАНК», ПАТ «АЛЬПАРИ БАНК», ПАТ «БТА Банк», ПАТ «БАНК СІЧ», АТ «ВЕРНУМ БАНК», АТ "БАНК "ПОРТАЛ" є характерним суттєве відхилення розрахованих значень показників від середнього арифметичного через відмінності в їх діяльності, а саме: Український банк реконструкції та розвитку надає банківські послуги та продукти підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю; виключною компетенцією ПАТ «РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР» є проведення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, вчинених на фондовій біржі та поза фондовою біржею; ПАТ «СІТІБАНК» спеціалізується на певних секторах ринку та клієнтурі через приналежність до міжнародної фінансової групи Citigroup; ПАТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ", ПАТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК» та ПАТ «БТА Банк» спеціалізуються виключно на корпоративній клієнтурі; АТ «АЛЬТБАНК» надає комплекс банківських продуктів та послуг за допомогою дистанційних каналів; базові клієнти ПАТ «АЛЬПАРИ БАНК» – представники сучасного високодохідного бізнесу, а також фізичні особи середнього і більшого достатку, ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК", ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ" мають незначний розмір резервів під знецінення кредитів через невеликий обсяг кредитування, ПАТ АКБ "Львів" має незначний розмір власного капіталу у порівнянні з дохідними активами; АТ «ВЕРНУМ БАНК» протягом 2018 р. мав проблеми з платоспроможністю, а з жовтня 2019 р. банк оголосив про припинення банківської діяльності.

Для розподілу банків України за рівнем надійності в роботі використано метод кластерного аналізу, метою якого є класифікація об'єктів на відносно однорідні групи. Інформація, що присутня в даних, які описують ці об'єкти, є основою для кластерного аналізу. Метою аналізу є формування груп, всередині яких об'єкти мають бути якнайбільш подібними один до одного, у той самий час відрізняючись від об'єктів інших груп. Тому серед груп методів кластерного аналізу було обрано агломеративну (об'єднуючу). Чим вище ступінь подібності всередині групи та чим більша різниця між групами, тим вищою є якість проведення кластеризації. Розрізняють ієрархічні та ітераційні процедури класифікації [50].

Сутність ієрархічних процедур полягає в об'єднанні двох найближчих одиниць сукупності. Інформаційною базою такого аналізу є матриця відстаней. На першому етапі об'єднання всі об'єкти сукупності розглядаються як окремі кластери, а після кожного етапу розмірність матриці зменшується на одиницю. Повна кластеризація n об'єктів відбувається за $(n - 1)$ етапів. Результати ієрархічних процедур класифікації оформлюються у вигляді деревоподібних діаграм – дендрограм. Дендрограма відображує ієрархію структур, оскільки кожний кластер можна розглядати як елемент іншого, із більшим значенням відстані. Ієрархічна кластерна процедура є простою та прийнятною для інтерпретації, проте для великої сукупності даних вона виявляється громіздкою.

На відміну від ієрархічної процедури, яка потребує розрахунку і збереження матриці подібності, ітераційна процедура оперує безпосередньо первинними даними, що суттєво відрізняє її від ієрархічної процедури. У результаті проведення ітераційної процедури формуються кластери одного рангу, що не є ієрархічно впорядкованими. Цю процедуру можна розглянути на прикладі методу k -середніх, що реалізує ідею утворення груп за принципом «найближчого центру». Основними етапами кластеризації за цим методом є наступні: 1) орієнтовний поділ сукупності на класи та визначення їх центрів тяжіння, тобто багатовимірних середніх; 2) визначення відстані одиниць сукупностей до центрів тяжіння виділених кластерів, і кожна з них відноситься до того кластера, центр тяжіння якого найближчий; 3) розрахунок нових центрів тяжіння.

Етапи 2 та 3 повторюються до того моменту, поки склад кластерів не стабілізується. Ітерації за принципом k -середніх мінімізують внутрішньогрупові дисперсії, що забезпечує однорідність сформованих кластерів.

Таким чином, в умовах існування великої кількості банківських установ на фінансовому ринку, враховуючи, що кількість груп банків є відомою (вона відповідає трьом рівням надійності: високий, середній та низький), для проведення класифікації банків України більш доцільним є використання ітераційних процедур методом k -середніх.

Процедуру класифікації було реалізовано у пакеті Statistica 8.0 в модулі Cluster Analysis. Як змінні для аналізу були використані значення співвідношення власного капіталу до робочих активів та співвідношення

кредитного портфеля до резервів, а також коефіцієнт миттєвої ліквідності. На наступному етапі кластерного аналізу потрібно обрати кількість кластерів. Як було зазначено вище, банки необхідно розподілити за трьома рівнями надійності, тому для процедури кластерного аналізу було обрано саме таку кількість груп банків.

Процедура класифікації 62 банків методом *k*-середніх дозволила отримати групи, кожна з яких характеризується певними рівнями означених показників, притаманних кожному рівню надійності.

Якість кластеризації проілюстровано даними табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Характеристика кластеризації банків України за показниками надійності

Показники надійності банку	Міжгрупова дисперсія	Ступінь свободи	Внутрішньогрупова дисперсія	Ступінь свободи	<i>F</i> -критерій	<i>p</i> -рівень значущості <i>F</i> -критерію
Співвідношення власного капіталу до робочих активів	0,326	2	2,532	58	3,343	0,072277
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	8495,962	2	1703,23	58	144,65	0,00000
Співвідношення кредитного портфеля до резервів	4,661	2	40,281	58	3,356	0,041781

Міжгрупова і внутрішньогрупова дисперсії характеризують рівень кластеризації, *F*-критерій відображає внесок кожної ознаки в розподіл об'єктів на групи: чим більше його значення, тим більший внесок здійснює ознака в класифікацію об'єктів. Враховуючи, що *p*-рівень значущості *F*-критерію для співвідношення власного капіталу до робочих активів більше 0,05, цей показник не є значущим для кластеризації.

Тому наступна кластеризація проведена за двома показниками: коефіцієнтом миттєвої ліквідності та співвідношенням кредитів до резервів

(табл. 3.3).

В даному випадку показники є значущими для кластеризації, оскільки - рівень значущості F -критерію для коефіцієнту миттєвої ліквідності та співвідношення кредитного портфелю до резервів менше ніж 0,05.

Таблиця 3.3

Характеристика кластеризації банків України за показниками надійності

Показники надійності банку	Міжгрупова дисперсія	Ступінь свободи	Внутрішньо-групова дисперсія	Ступінь свободи	F -критерій	p -рівень значущості F -критерію
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	8495,96	2	1703,23	58	144,66	0,00000
Співвідношення кредитного портфелю до резервів	6,59	2	3827,147	58	3,36	0,041781

Провівши процедуру класифікації методом k -середніх, отримано групи банків з певними рівнями означених показників, притаманних кожному рівню надійності (рис. 3.1).

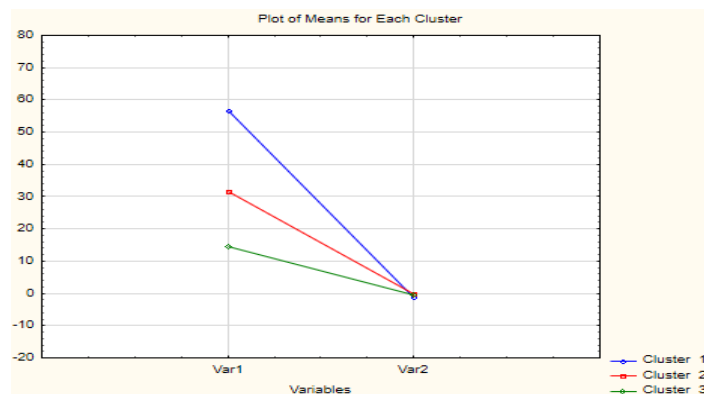

Рис. 3.1. Середні значення показників у виділених кластерах

Економічна інтерпретація кластерів за значеннями коефіцієнту миттєвої ліквідності та співвідношення кредитів до резервів, які є характерними для кожного із рівнів надійності, дозволила встановити, що перший кластер сформовано з 4 банків з високим рівнем надійності, другий кластер

представлено 34 банками, які мають середній рівень надійності, у третій кластер входять 24 банки з низьким рівнем надійності (табл. 3.4).

Банки кластеру 1 характеризуються високим рівнем надійності, оскільки середні значення обох показників надійності у цій групі були найвищими: для коефіцієнта миттєвої ліквідності середнє значення дорівнювало 56,72, для співвідношення кредитного портфеля до резервів – 1,339. Банкам другого кластеру притаманний середній рівень надійності, оскільки середнє значення коефіцієнту миттєвої ліквідності було високим (14,63), а співвідношення кредитного портфеля до резервів – середнім (0,198). Банки третього кластеру мали найнижче значення співвідношення кредитного портфеля до резервів – 0,477, що свідчить про незадовільну якість активів і обумовлює низький рівень їх надійності, незважаючи на досить високе значення коефіцієнта миттєвої ліквідності.

Таблиця 3.4

Рівні надійності банків України

Кластер	Середні значення		Рівень надійності
	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	Співвідношення кредитного портфеля до резервів	
Кластер 1 (4 банки)	56,72	1,339	високий
Кластер 2 (34 банки)	14,63	0,198	середній
Кластер 3 (24 банків)	31,40	0,477	низький

Слід зазначити про відсутність вираженого зв'язку між структурою власності та надійністю банків. Так, кластер банків з високим рівнем надійності представлено переважно банками з приватним капіталом, які підтримують значний рівень ліквідності у поєднанні з низьким рівнем кредитного ризику. До банків з середнім рівнем надійності увійшли майже усі державні банки, незначна кількість банків з іноземним капіталом та більшість банків з приватним капіталом. Кластер банків з низьким рівнем надійності сформовано банками з іноземним та приватним капіталом, при чому іноземні банки складають 40% від загальної кількості об'єктів даного кластеру. Це обумовлено

тим, що попри високий рівень ліквідності ці банки мають досить ризиковий кредитний портфель. Банки цього кластеру більшою мірою наражаються на ризики легалізації кримінальних доходів.

Про наявність зворотного зв'язку між надійністю та ризиком відмивання коштів банками свідчить факт застосування НБУ за результатами перевірок з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення у листопаді 2019 року заходів впливу щодо банків, які потрапили до груп з низьким та середнім рівнем надійності:

- 1) до АТ «СПБ» застосовано заходи впливу у вигляді: штрафу у розмірі 400 000,00 гривень за нездійснення належного аналізу фінансових операцій своїх клієнтів;
- 2) до АТ «МЕГАБАНК» застосовано як захід впливу: штраф у розмірі 200 000,00 гривень за незупинення фінансової операції, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції;
- 3) до АТ «АБ «РАДАБАНК» як захід впливу застосовано: штраф у розмірі 300 000,00 гривень за неналежне виконання обов'язку щодо здійснення вивчення клієнтів банку;
- 4) АТ «Ощадбанк» як захід впливу застосовано: штраф у розмірі 200 000,00 гривень за нездійснення належного аналізу фінансових операцій своїх клієнтів.

Таким чином, надійність банків тісно пов'язана з ризиком легалізації кримінальних доходів. За результатами аналізу виявлено, що станом на початок 2019 року 6,45% банків України мали високий рівень надійності та відповідно меншою мірою наражалися на ризик відмивання коштів; 54,84% банків характеризувалися середнім рівнем надійності та відповідно, ризику; 38,71% банків знаходилися під значною загрозою проявів ризику відмивання коштів.

3.2. Процедура визначення рівня фінансових ризиків банків України

Для підвищення систем оцінки ризиків банків, важливим питання стає розробка ефективної процедури визначення фінансових ризиків банків України. Через підвищення обсягів ризиків, з якими стикається банк у свої діяльності та постійну зміну змісту цих ризиків, ця процедура набирає важливості для кожного банку.

Перши кроком у процедурі визначення рівня фінансових ризиків банків України є обрання групи фінансових ризиків, які можуть бути кількісно оцінені.

В.В. Бобиль до фінансових ризиків відносить: кредитний, процентний, фондовий, валютний, ризик ліквідності. [19, с.15-16].

Більшість авторів при розгляді банківських ризиків, розглядають та аналізують тільки ризик ліквідності та кредитний ризик, це так би мовити класична точка зору [91, с. 123]. При цьому автори монографії [73] виділяють в якості фінансових ризиків наступні: кредитний, процентний, інвестиційний, валютний, ризик ліквідності, ризик нестійкості ресурсної бази.

Як зазначено у праці [80] в процесі визначення змісту ризику важливу роль відіграє чітке встановлення показників його кількісного виразу. Отже, при застосуванні ризик-орієнтованого підходу важливо зіставити перелік показників оцінки окремих ризиків, які можна кількісно оцінити.

У [30] узагальнено критерії, які слід дотримуватися при побудові системи показників:

показники мають відображати суттєві ознаки аналізованого явища;

показники повинні мати кількісний вимір та відповідне інформаційне забезпечення;

розрахунок показника має бути доступним з урахуванням відкритості статистичної інформації банків;

показники мають бути зрозумілими та однозначними, не допускати подвійних тлумачень та мати загальноприйняте визначення або таке, що визнано більшістю провідних вчених.

Спираючись на наведені критерії, оцінка фінансових ризиків банків України буде проведена на основі коефіцієнтного методу.

Одним з найбільш розповсюджуваних ризиків є кредитний ризик. Кредитний ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або

недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору [6]. Оцінку кредитного ризику можна провести на основі різних показників, але після узагальнення літературних джерел [10,61,80] було обрано в якості показника для оцінки – частку резервів під кредитні ризики у кредитному портфелі. Дані для його розрахунку містяться у відкритій фінансовій звітності, а доцільність розрахунку підтверджується односпрямованістю тенденцій його динаміки з динамікою простроченої кредитної заборгованості [80].

Існують різні методика та підходи до оцінки ризику ліквідності. Оскільки вище був обраний коефіцієнтний метод аналізу, у якості критерію ризику ліквідності буде використано норматив миттєвої ліквідності (Н4), який установлює мінімально необхідний обсяг високоліквідних активів для забезпечення виконання поточних зобов'язань протягом одного операційного дня та визначається як співвідношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань банку.

Процентний ризик банку виникає у процесі діяльності, пов'язаної з кредитуванням, фінансуванням та інвестиційною діяльністю банку. Зміни процентної ставки мають безпосередній вплив на чистий процентний дохід банку, а довгостроковий вплив – на чисту вартість банку, оскільки це впливає на економічну вартість активів та зобов'язань. Класичний підхід до оцінки ризику процентної ставки полягає у вимірюванні змін чистого процентного доходу (ЧПД) або чистої процентної маржі (ЧПМ), тобто різниці між загальним процентним доходом та сумою процентних витрат [92].

Інвестиційний ризик банку – ймовірність знецінення цінних паперів, придбаних банком, ймовірність не досягти запланованого рівня окупності нових банківських продуктів, послуг, операцій, технологій [75]. Оскільки, даний ризик складно кількісно оцінити, на основі інформації наведеної у відкритих джерелах, буде розраховане співвідношення резерву, сформованого під знецінення цінних паперів банку, до обсягу портфеля цінних паперів.

Як було визначено вище, рівень надійності банків знаходиться у прямому взаємозв'язку з обсягом операцій, пов'язаних з легалізацією коштів, отриманих злочинним шляхом. Саме тому оцінка ризику нестійкості ресурсної бази є невід'ємною складовою процедури оцінки фінансових ризиків банку. За своєю сутністю ризик нестійкості ресурсної бази – це існуючий або очікуваний ризик,

котрий загрожує доходам і капіталу банку, пов'язаний з наявністю у джерелах залучення фінансових ресурсів банку значної долі нестійких ресурсів (коштів до запитання та міжбанківських кредитів) [83]. В якості показника для оцінки цього ризику було обране співвідношення поточних рахунків клієнтів та залучених міжбанківських коштів до загального обсягу зобов'язань банку.

Показники оцінки фінансових ризиків банку було розраховано для досліджуваної вибірки банків, які функціонували станом на 01.01.2019 р. (78 банків України). З метою отримання узагальненої оцінки рівня фінансових ризиків коефіцієнти було об'єднано у інтегральний показник методом таксономії

Використання інтервального методу шкалювання дозволяє отримати шкалу шляхом ділення інтервалу значень ознаки на однакові частини або на частини, які пропорційні одна одній [60, с. 9]. З огляду на кількість рівнів інтегрального показника (високий, середній, низький) було обрано 3 діапазони для шкали. Рівні шкали було отримано за допомогою правила «3 σ », сутність якого полягає у тому, що 97,7–97,8% усіх значень ознаки, яка має нормальний розподіл, знаходяться на відстані значення середнього квадратичного відхилення від її середнього значення по обидві сторони. Побудована шкала, засобами вимірювання якої є одиниці частин стандартного відхилення, охоплює всі можливі значення інтенсивності ознаки у випадку, якщо крайні лівий та правий діапазони є відкритими [60, с. 16].

Побудова інтервальної шкали для інтегрального показника оцінки рівня фінансових ризиків необхідно здійснювати за такими етапами:

- перевірити закон розподілу значень показників на нормальність;
- якщо закон розподілу є нормальним, то використати правило «3 σ » для побудови шкали з діапазоном значень $(\bar{x}-\sigma; \bar{x}+\sigma)$;
- якщо закон розподілу відрізняється від нормального та спостерігається певна асиметрія, то використати правило « σ » з точкою відліку у вигляді середнього арифметичного, моди або медіани варіаційного ряду [60, с. 13] та розрахувати коефіцієнт корегування k , запропонований у [41].

Для перевірки закону розподілу значень показників на нормальність та наявність або відсутності суттєвості асиметрії були обчислені основні характеристики розподілу: середнє арифметичне, середнє квадратичне відхилення, мода, медіана, відносний показник асиметрії, коефіцієнт асиметрії.

Результати розрахунків свідчать про наявність асиметрії у розподілі усіх

показників оцінки фінансових ризиків банку, що може бути доведено через факт невідповідності значень моди, медіани та середнього у розподілах значень цих показників. Значення відносного показника асиметрії дає змогу визначити її бік. Відносне додатне значення показника асиметрії дозволяє зробити висновок про наявність правобічної асиметрії, а від'ємне значення говорить про те, що асиметрія є лівобічною. У випадку відсутності асиметрії значення відносного показника асиметрії є нульовим [61, с. 157].

З даних табл. 3.4 видно, що інтегральний показник оцінки фінансових ризиків по банківській системі розподілений із лівобічною асиметрією. Проте відносний показник асиметрії не дозволяє оцінити суттєвість асиметрії.

Таблиця 3.4

Параметри розподілу інтегрального показника оцінки фінансових ризиків банків України

Показник	Середнє арифметичне	Медіана	Мода	Середнє квадратичне відхилення	Відносний показник асиметрії	Коефіцієнт асиметрії
Інтегральний показник оцінки рівня фінансового ризику	0,287	0,283	0,264	0,069	-3,33	0,119

Із цією метою був розрахований коефіцієнт асиметрії (формула 3.1).

$$A_s = \frac{M_3}{\sigma^3}, \quad (3.1)$$

де A_s – коефіцієнт асиметрії;

M_3 – центральний момент розподілу третього порядку;

σ^3 – середнє квадратичне відхилення в третьому ступені.

Коефіцієнт асиметрії вважається більш точним індикатором асиметрії й використовується частіше, ніж відносний показник асиметрії. Якщо коефіцієнт перевищує за модулем 0,5, то слід асиметрію вважати значною, а якщо ні, то асиметрією розподілу можна знехтувати [60, с. 264].

Отримані дані свідчать про те, що асиметрія розподілу значення інтегрального показника оцінки фінансових ризиків є незначною, тому що коефіцієнт асиметрії за модулем менше ніж 0,5, тобто асиметрію розподілу

даних цього показника можна не враховувати при шкаліруванні.

Важливим етапом побудови шкал є вибір точки відліку вимірювання шкали – критерію усереднення індивідуальних значень показників. Ним може бути мода, медіана або середнє арифметичне значення [60, с. 12]. Якщо розподіл значень показників близький до нормального, то таким критерієм може бути середнє арифметичне. У випадку наявності асиметрії, за точку відліку вибирають медіану розподілу, тому що саме медіана поділяє варіаційний ряд на дві рівні частини [60, с. 13; 65, с. 16]. Оскільки визначено, що розподіл інтегрального показника активності залучення ресурсів банками близький до нормального, то точкою відліку обрано середнє арифметичне значення.

На основі описаної вище методики було визначено інтервали шкали інтегрального показника оцінки фінансових ризиків банків України (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Шкали та рівні інтегрального показника оцінки фінансових ризиків банків України

Показник	Рівні інтегрального показника		
	низький	середній	високий
Інтегральний показник оцінки фінансових ризиків банків України	[0; 0,065]	(0,065; 0,479]	(0,479; 1]

Відповідність інтегральних показників оцінки фінансових ризиків банків України якісним рівням наведена у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Значення та рівні інтегральних показників оцінки фінансових ризиків банків України станом на 01.01.2019 р.

№ банку	Інтегральний показник		№ банку	Інтегральний показник		№ банку	Інтегральний показник	
	значення	рівень		значення	рівень		значення	рівень
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	-0,357	Низький	27	0,272	Середній	54	0,309	Середній
2	0,153	Середній	28	0,273	Середній	55	0,311	Середній
3	0,168	Середній	29	0,273	Середній	56	0,311	Середній
4	0,224	Середній	30	0,275	Середній	57	0,315	Середній

5	0,236	Середній	31	0,276	Середній	58	0,316	Середній
6	0,242	Середній	32	0,276	Середній	59	0,317	Середній
7	0,244	Середній	33	0,276	Середній	60	0,318	Середній
8	0,249	Середній	34	0,279	Середній	61	0,319	Середній
9	0,249	Середній	35	0,279	Середній	62	0,319	Середній
10	0,251	Середній	36	0,281	Середній	63	0,323	Середній
11	0,252	Середній	37	0,281	Середній	64	0,323	Середній
12	0,253	Середній	38	0,282	Середній	65	0,326	Середній
13	0,254	Середній	39	0,283	Середній	66	0,326	Середній
14	0,256	Середній	40	0,283	Середній	67	0,326	Середній
15	0,257	Середній	41	0,284	Середній	68	0,332	Середній
16	0,258	Середній	42	0,286	Середній	69	0,335	Середній
17	0,258	Середній	43	0,291	Середній	70	0,341	Середній
18	0,259	Середній	44	0,291	Середній	71	0,343	Середній
19	0,260	Середній	45	0,296	Середній	72	0,352	Середній
20	0,262	Середній	46	0,300	Середній	73	0,353	Середній
21	0,262	Середній	47	0,300	Середній	74	0,360	Середній
22	0,263	Середній	48	0,300	Середній	75	0,365	Середній
23	0,265	Середній	49	0,302	Середній	76	0,444	Середній
24	0,266	Середній	51	0,306	Середній	77	0,534	Середній
25	0,270	Середній	52	0,306	Середній	78	0,603	Високий
26	0,270	Середній	53	0,307	Середній			

В узагальненому вигляді процедуру визначення рівня фінансових ризиків банків України подано на рис. Д.1 додатку Д.

На основі визначення частки банків, інтегральні показники яких відповідають певному рівню, встановлено, що розподіл значень інтегрального показника фінансових ризиків по банківській системі України характеризується переважно середнім рівнем, оскільки частка таких показників складає 96,15%. Низький рівень фінансових ризиків притаманний 2,56% банків, високий – 1,28% банків.

Таким чином, до складу фінансових ризиків віднесено кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик, інвестиційний ризик, ризик нестійкості ресурсної бази, які характеризуються такими фінансовими коефіцієнтами: часткою резервів під знецінення кредитів у кредитному портфелі; нормативом миттєвої ліквідності (Н4); чистою процентною маржею; часткою резервів під знецінення цінних паперів у портфелі цінних паперів; коефіцієнтом нестійкості ресурсної бази. Узагальнену оцінку фінансових ризиків здійснено на основі інтегрального показника, який об'єднує фінансові коефіцієнти. Визначено приналежність фінансових ризиків до низького, середнього або високого рівня за побудованими інтервальними шкалами. Переважна більшість банків України

станом на 01.0.12019 р. мала середній рівень фінансових ризиків.

Використання ризик-орієнтованого підходу надасть банкам більшу можливість контролю за ризиками та допоможе у створенні більш ефективної системи протидії фінансовим ризикам.

Проведення подальших досліджень можливе у напрямі визначення інструментів реалізації ризик-орієнтованого підходу у стратегічному управлінні банком.

3.3. Ідентифікація ризику залучення банків в процеси відмивання коштів

Глобалізація світового фінансового ринку, активізація міжнародних економічних зв'язків, впровадження новітніх інформаційних технологій, ускладнення форм та підвищення ризикованості фінансових операцій, посилення конкуренції в банківській сфері, зростання економічної злочинності зумовлюють появу нових викликів і загроз, а також зростання ризиків використання банків для легалізації кримінальних доходів.

Сьогодні проблема оцінки ризику відмивання коштів у банківському секторі України стає однією з першочергових для втрішення. Недотримання банками вимог щодо протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму руйнуючи впливають на національну банківську систему шляхом зростання загроз системного ризику та на економіку в цілому у формі розширення тіньового сектора та інших негативних наслідків впливу легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом.

Практика останніх років показує, що банківська структура, яка нездатна або не бажає вживати заходів внутрішнього контролю з метою протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, ризикує своєю репутацією як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. При цьому чим більша організація – учасник ринкових відносин, тим більше вона повинна дбати про свою репутацію. Тому, орієнтуючись на розвиток бізнесу в довгостроковій перспективі, власникам і менеджерам банку не можна не враховувати ризики, що виникають внаслідок залучення банку в процеси відмивання злочинних доходів або фінансування тероризму.

Система управління ризиком легалізації злочинних доходів у сучасних реаліях повинна не тільки враховувати спеціалізовану інформацію, але й

передбачати оцінку інших ризиків та параметрів банківської діяльності. Проблема ідентифікації і оцінки ризиків відмивання коштів полягає у складності їх кількісного вимірювання. У зв'язку з цим орієнтовна оцінка рівня ризику може бути проведена виходячи із взаємозв'язку ризику відмивання коштів з іншими видами банківських ризиків.

Автори монографії [28], щодо взаємозв'язку ризику відмивання коштів з типовими банківськими ризиками, зазначають, що даний ризик пов'язаний з операційним ризиком, який виникає через неточні, помилкові або злочинні дії, помилки у внутрішніх процесах та системах або в результаті зовнішнього впливу. Операційний ризик визначається ймовірністю виникнення невідповідності між витратами банку на здійснення своїх операцій та їх результативністю. Операційний ризик виникає внаслідок порушення внутрішніх порядків і процедур проведення банківських операцій та інших угод службовцями банку або іншими особами, внаслідок некомпетентності, ненавмисних або навмисних дій або бездіяльності.

Один з запропонованих Базельським Комітетом підходів до оцінки капіталу під операційний ризик – підхід на базі основного індикатора. Відповідно до даного підходу капітал під операційний ризик резервується на підставі використання єдиного індикатора як достатньої умови для покриття повного операційного ризику [63,90]. Як основний індикатор використовується валовий дохід, при цьому для кожного банку сума капіталу під операційний ризик дорівнює встановленому на рівні 15% показнику, помноженому на розмір валового доходу банку.

Якщо у будь-який рік показник валового доходу негативний або дорівнює нулю, то його значення не включається в розрахунок операційного ризику з одночасним зменшенням показника кількості років на кількість років, за підсумками яких зафіксовано негативне або нульове значення показника доходів. При цьому кількість років розрахунку обмежена трьома найближчими роками.

Якщо у банку всі ці три роки були збиткові, то показник операційного ризику є нульовим, і в розрахунок операційного ризику враховується не увесь дохід, а тільки ті статті доходів, які банк може якісно та стабільно спрогнозувати. У розрахунок не включені статті зі зміни резерву на можливі втрати, від переоцінки іноземної валюти тощо, які за своєю суттю не є грошовими. Підхід на базі основного індикатора легкий у застосуванні і його

можна використовувати всім банкам для формування резерву під операційний ризик [63]. Чим більше значення показника, тим більш надійним є банк, оскільки він має достатній обсяг коштів для покриття операційних збитків, однією з причин виникнення яких є процес відмивання коштів або фінансування тероризму.

Результати розрахунку резерву під операційний ризик діючих на 01.01.2019 р. банків України представлено у табл. 3.7. Тільки один банк станом на аналізовану дату мав від'ємне значення показника фінансових ризиків, а саме АТ "Місто Банк", його значення ми виключаємо із дослідження.

Таблиця 3.7

Показник операційного ризику банків України станом на 01.01.2017 р., тис. грн.

№	Банк	Показник	№	Банк	Показник
1	2	3	4	5	6
1	АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	4 816 042	42	АТ АКБ "АРКАДА"	146 765
2	АТ "ОЩАДБАНК"	1 092 459	43	АТ "БАНК АЛЬЯНС"	50 374
3	АТ "Укресімбанк"	373 384	44	АТ "Місто Банк"	-2 870
4	АБ "УКРГАЗБАНК"	625 928	45	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	35 145
5	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	9 377	46	АТ "АБ "РАДАБАНК"	28 942
6	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	1 549 554	47	АТ "БАНК "ГРАНТ"	27 094
7	АТ "АЛЬФА-БАНК"	1 001 459	48	АТ "КРИСТАЛБАНК"	27 544
8	АТ "СБЕРБАНК"	492 273	49	АТ "МОТОР-БАНК"	18 527
9	АТ "УКРСИББАНК"	917 839	50	"ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	24 166
10	ПАТ "Промінвестбанк"	232 639	51	АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	20 854
11	АТ "УКРСОЦБАНК"	352 168	52	АТ "КІБ"	18 257
12	АТ "ОТП БАНК"	663 694	53	АТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ	20 087
13	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	520 441	54	АТ "АКБ "КОНКОРД"	22 113
14	АТ "СІТІБАНК"	301 513	55	АТ "БАНК 3/4"	54 999
15	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	195 725	56	АТ "АЙБОКС БАНК"	42 718
16	АТ "КРЕДОБАНК"	268 947	57	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	28 427
17	АТ "ІНГ Банк Україна"	164 422	58	АТ "РВС БАНК"	13 822
18	АТ "Ідея Банк"	212 286	59	АТ "БАНК АВАНГАРД"	17 893
19	АТ "ПРАВЕКС БАНК"	83 245	60	АТ "БАНК СІЧ"	14 632
20	АТ "Дойче Банк ДБУ"	24 277	61	АТ "АСВІО БАНК"	18 974

Продовження табл. 3.7.

1	2	3	4	5	6
21	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	51 598	62	АТ "АП БАНК"	15 803
22	АТ "БАНК ФОРВАРД"	42 481	63	ПАТ"БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ"	11 280
23	АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	24 513	64	АТ "МетаБанк"	15 064
24	АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	14 500	65	Полікомбанк	9 330
25	АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	22 904	66	АТ "АЛЬТБАНК"	10 756
26	АТ "БТА Банк"	14 176	67	АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	11 223
27	АТ "ПУМБ"	854 223	68	АТ "СПБ"	17 044
28	Акціонерний банк"Південний"	273 257	69	АТ "ОКСІ БАНК"	4 707
29	АТ "ТАСКОМБАНК"	231 582	70	АТ "СКАЙ БАНК"	5 265
30	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	77 072	71	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	5 603
31	АТ "МЕГАБАНК", Харків	55 798	72	АТ "БАНК ТРАСТ- КАПІТАЛ"	4 470
32	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	155 448	73	АТ "ВЕРНУМ БАНК"	6 897
33	АТ "МІБ"	62 606	74	АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	7 914
34	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	133 146	75	АТ "АЛЬПАРІ БАНК"	5 514
35	АТ "А - БАНК"	220 518	76	Укр.банк реконстр.та розв.	3 383
36	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	85 211	77	АТ "Полтава-банк"	37 932
37	ПАТ "МТБ БАНК"	72 785			
38	БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	72 732			
39	АТ "КБ "ГЛОБУС"	47 387			
40	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	25 481			
41	АТ АКБ "Львів"	21 174			

Як видно з даних таблиці, найбільший резерв за валовим доходом можуть сформувати державні «Приватбанк» та «Ощадбанк». Також до трійки лідерів входить «Райффайзен банк Аваль».

Одним з показників, що здатен допомогти ідентифікувати ризик відмивання коштів, виступає репутація банків, яка віддзеркалює рівень їх надійності. Вперше те, що залученість в незаконні фінансові операції може привести до втрати ділової репутації, було сформульовано в документі Базельського комітету з банківського нагляду «Customer due diligence for banks» [93]. У цьому документі зазначено, що банки особливо уразливі до репутаційного ризику, оскільки вони легко можуть стати як інструментом здійснення незаконної фінансової операції, так і жертвою такої операції. Якщо

банк буде залучений до кредитної операції в процесі відмивання коштів або має недостатню ефективну систему внутрішнього контролю та ця інформація буде розголошена, це може призвести до втрати довіри до надійності кредитної організації – в цьому і проявляється взаємозв'язок ризику відмивання грошей і репутаційного ризику.

Для цілей дослідження було використано рейтинг надійності банків, опублікований порталом Mind за підсумками 2018 року [100]. При побудові рейтингу враховувались наступні фактори, що визначають надійність банків, а саме: достатність капіталу, якість кредитного портфеля, рентабельність діяльності банку, ліквідність, підтримка та ризики власників, безперервність виплат та системне значення банку. За допомогою аналізу та дослідження історичної важливості кожного з факторів, а також шляхом опитування банківських експертів визначено рівень важливості кожного з факторів через присвоєння ваг-множників, сума яких дорівнює одиниці. Така методика адекватно відображає надійність фінансових установ в умовах економічної турбулентності [100]. Рівень надійності присвоювався банкам за значенням підсумкової оцінки: 5 – високий, 4 – стабільний, 3 – задовільний, 2 – низький, 1 – катастрофічний.

До рейтингу потрапили банки, ринкова частка яких перевищує 0,2% від усіх платоспроможних банків. Незважаючи на те, що при відборі банків для рейтингу у 2018 р. було знижено поріг ринкової частки до 0,2% з 0,3%, за останній рік рейтинг залишили шість банків: «СЕБ Корпоративний», «Піреус», БТА Банк, «Кліринговий Дім», «Аркада» та «Місто». Їхня ринкова частка впала нижче 0,2%. Аналіз ризиків банку залежить від його розміру, оскільки чим менший банк, тим важче аналізувати його ризики на основі публічних фінансових показників.

Результати ранжування банків України за рівнем надійності представлено у табл. 3.8.

Перше місце, як і в 2017 р., посідає АТ «Райффайзен Банк Аваль» з рейтингом «4,5». Рейтинг «4» отримали 10 банків, з них дев'ять іноземних та один державний – французькі ПАТ «Креді Агріколь» та ПАТ «УкрСиббанк», нідерландський «ІНГ Банк Україна», американський ПАТ «Сітібанк», польські «Кредобанк» та «Ідея Банк», німецький ПАТ «ПроКредит Банк», італійський ПАТ «Правекс», угорський ОТП та державний ПриватБанк.

Таблиця 3.8

Рейтинг надійності банків України за 2018 р.

№	Банк	Рейт инг	№	Банк	Рейт инг	№	Банк	Рейт инг
1	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	4.5	13	ПУМБ	3.5	25	МТБ Банк	2.5
2	ПАТ Креді Агроколь Банк	4.0	14	Укргазбанк	3.5	26	Банк Південний	2.5
3	АТ «УКРСИББАНК»	4.0	15	Ощадбанк	3.0	27	Банк Інвестицій та Заощаджень	2.5
4	ІНГ Банк Україна	4.0	16	Альфа-Банк	3.0	28	Мегабанк	2.0
5	Сітібанк	4.0	17	Укрсоцбанк	3.0	29	Банк Кредит Дніпро	2.0
6	Приватбанк	4.0	18	УкрЕксіМБанк	3.0	30	Промінвестбанк	2.0
7	ОТП Банк	4.0	19	Сбербанк	3.0	31	Інші банки	0,00
8	ПроКредит Банк	4.0	20	Універсал Банк	3.0			
9	Кредобанк	4.0	21	ТасКомБанк	3.0			
10	Ідея Банк	4.0	22	Індустріалбанк	3.0			
11	Правекс Банк	4.0	23	Банк Восток	3.0			
12	ПАТ «А-Бан»к	3.5	24	Міжнародний Інвестиційний Банк (МІБ)	3.0			

Найнижчу оцінку «низький рівень життєздатності» отримали українські АКБ «Мегабанк», ПАТ «Кредит Дніпро» та російський ПАТ «Промінвестбанк». Останні два Банки опинились у кінці рейтингу через високий рівень проблемних кредитів. АКБ «Мегабанк» отримав низьке місце в рейтингу через від'ємне значення рентабельності активів та статутного капіталу.

До даного рейтингу були включені не усі банки, що обумовлено їх низьким рівнем надійності. Саме тому для подальших розрахунків їм умовно присвоєно рейтинг надійності «0». На основі означених показників, що пов'язані з ризиком відмивання коштів, було проведено кластеризацію банків України у середовищі STATGRAPHICS Centurion, результати якої подано у табл. 3.9.

До першого кластера віднесено 42 банків України, для яких характерний низький рівень надійності та високий рівень операційного ризику. Існує досить висока ймовірність, що ці банки можуть використовуватись або вже були використані у процесах легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, що негативно вплинуло на їх надійність, репутацію та здатність формувати резерви під операційний ризик.

Розподіл банків України за рівнем ризику відмивання коштів станом на
01.01.2019 р.

Кластер 1 (банки з високим рівнем ризику відмивання коштів)	Кластер 2 (банки з середнім рівнем ризику відмивання коштів)
1	2
ПАТ "БАНК ФОРВАРД", ПАТ "Дойче Банк ДБУ", ПАТ "БАНК 3/4", ПАТ "Полтава-банк", ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК", ПАТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК", ПАТ "КОМІНВЕСТБАНК", ПАТ "КБ "ГЛОБУС", "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК", ПАТ "БАНК "ГРАНТ", ПАТ "ЮНЕКС БАНК", ПАТ АКБ "Львів", ПАТ "АБ "РАДАБАНК", АТ "МетаБанк", ПАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК", ПАТ "АСВІО БАНК", ПАТ "КРИСТАЛБАНК", ПАТ "АКБ "КОНКОРД", ПАТ "МОТОР-БАНК", ПАТ "БАНК СІЧ", ПАТ "СКАЙ БАНК", ПАТ "ВЕРНУМ БАНК", ПАТ "БАНК АВАНГАРД", ПАТ "АЙБОКС БАНК", ПАТ "КБ "АКОРДБАНК", ПАТ "БАНК "УКРАЇН. КАПІТАЛ", ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР", АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК", ПАТ "ОКСІ БАНК", АТ "КІБ", ПАТ "БАНК АЛЬЯНС", Полікомбанк, ПАТ "БАНК "ПОРТАЛ", ПАТ "АП БАНК", ПАТ "АКБ "Траст-капітал", ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ", ПАТ "АЛЬПАРІ БАНК", АТ "АЛЬТБАНК", ПАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ", ПАТ "РВС БАНК", Укр.банк реконстр.та розв.	АТ "ОТП БАНК", АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК", ПАТ "СІТІБАНК", АТ "УкрСиббанк", ПАТ "ІНГ Банк Україна", ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК", ПАТ "КРЕДОБАНК", АБ "УКРГАЗБАНК", ПАТ "БАНК ВОСТОК", ПАТ "Ідея Банк", АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ", ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК", АТ "Укрексімбанк", ПАТ "А - БАНК", ПАТ "АЛЬФА-БАНК", ПАТ АКБ "АРКАДА", Акціонерний банк "Південний", ПАТ "БТА Банк", АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК", ПАТ "МІБ", ПАТ "ПУМБ", ПАТ "УКРСОЦБАНК", ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК", БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ, ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО", АТ "Місто Банк", ПАТ "СБЕРБАНК", АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ", ПАТ "МЕГАБАНК", ПАТ "Промінвестбанк", АТ "ТАСКОМБАНК"
	Кластер 3 (банки з низьким рівнем ризику відмивання коштів)
	АТ "Райффайзен Банк Аваль", АТ "ОЩАДБАНК", ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"

До другого кластеру увійшли 33 банки України, для яких показники надійності та операційного ризику приймають середні значення, отже рівень ризику відмивання коштів також є середнім. Серед банків цього кластеру переважають банки іноземних банківських груп.

До третього кластеру з низьким рівнем ризику відмивання коштів розподілено три банки: «Райффайзен банк Аваль», «Приватбанк» та «Ощадбанк». Такі результати є досить закономірними, оскільки два з трьох є

державними банками і підлягають посиленому державному контролю.

Визначення рівня ризику відмивання коштів на основі інформаційно доступних критеріїв: резерву під операційний ризик та надійності банку сприятиме формуванню ефективного інструментарію.

ВИСНОВКИ

Фінансовий моніторинг в Україні визначається як форма державного та внутрішньогалузевого економічного фінансового контролю, здійснюваного Державною службою фінансового моніторингу України, керівників та суб'єктів фінансового моніторингу з тим, щоб уникнути проникнення доходів, здобутих злочинним шляхом, в офіційну економіку України і не допустити використання суб'єктами фінансового моніторингу інструментів відмивання грошей і фінансування тероризму. Ефективність національного відповідності БВГ / ФТ з міжнародними стандартами, взаємодія суб'єктів фінансового моніторингу та правильної координації їх діяльності з боку регулятора визначає стабільність загальної економічної ситуації в країні, зниження його продуктивності як тіньова економіка, корупція і рівень злочинності в Україні.

На теперішній час в Україні створено систему запобігання і протидії відмиванню нелегальних доходів, яка загалом відповідає міжнародним стандартам у вказаній сфері. Зокрема, з січня 2002 року функціонує національний підрозділ фінансової розвідки (ДСФМ України), з 2014 року набрав чинності базовий антилегалізаційний Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», ухвалені інші підзаконні нормативні акти, побудовано відповідну інформаційну мережу. Підтвердженням відповідних досягнень України стало виключення її у жовтні 2011 року із переліку країн, які мають стратегічні недоліки системи протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (high risk and non-cooperative jurisdictions), що формується FATF.

Водночас подальше зростання ризиків відмивання коштів може становити загрозу стабільності національних фінансових систем і розвитку глобальної економіки, а розширення меж і зростання корпоративного сектору економіки, впровадження новітніх технологій здійснення фінансових операцій зумовлюють потребу широкого впровадження у суспільну практику та постійного удосконалення інституційних механізмів та систем запобігання і протидії цим деструктивним явищам.

Відсутність стійкої позитивної динаміки у сфері протидії відмиванню коштів на глобальному рівні є причиною накопичення потенційно руйнівних

чинників соціально-економічного розвитку та незахищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, пов'язаних, передусім, з феноменом легалізації (відмивання) коштів, що також є чинником, який формує умови для зниження потенціалу регулювання і координації факторів на макро- і мікрорівнях.

Сукупна вигода банківської системи загалом і кожного банку зокрема від впровадження актуальної та адекватної до існуючих загроз системи ризик-орієнтованого фінансового моніторингу полягає у зменшенні потенційних втрат, які неминуче настають внаслідок реалізації юридичного ризику (можливість винесення несприятливих для банку судових рішень, які, як наслідок погіршать фінансовий стан банку); правового ризику (представництво та захист інтересів банку в суді); ризику втрати ділової репутації у результаті розкриття фактів причетності банку до операцій з легалізації грошових коштів, одержаних злочинним шляхом (падіння вартості акцій і капіталізації банку; відмова іноземних банків-кореспондентів від продовження співробітництва з огляду на потребу мінімізації власних ризиків; погіршення умов залучення коштів на міжнародних фінансових ринках з огляду на зростання ризику позичальника; уповільнення проведення платежів клієнтів банку з огляду на потребу поглибленої перевірки документів з боку банків-кореспондентів; підвищення загального рівня ризику економічного суб'єкта в угодах із злиття / поглинання; вплив клієнтів); ризику матеріальних збитків (внаслідок арешту або конфіскації активів банку правоохоронними органами при виявленні коштів злочинного походження на рахунках банку і встановленні фактів здійснення фінансових операцій з цими коштами), а також негативних наслідків, які виникають внаслідок дії фінансових ризиків.

Першочергове значення на сьогоднішній день має ефективне оцінювання та моделювання ризиків у сфері фінансового моніторингу і проведення національного оцінювання ризиків. Підхід, що ґрунтується на оцінці ризиків згідно з рекомендаціями FATF, має бути основою для ефективного спрямування ресурсів у системі протидії відмиванню коштів, а також впровадження відповідних заходів.

На основі проведеного аналізу сучасних тенденцій організації банківського нагляду у напрямі запровадження ризик-орієнтованого підходу та особливостей розвитку системи фінансового моніторингу, можна зробити висновок, що сучасна система фінансового моніторингу потребує

вдосконалення в аспекті критеріїв віднесення операцій до об'єктів фінансового моніторингу і процедури його здійснення та попередження відмивання грошей та фінансування тероризму.

Сьогодні банки є одними із найважливіших суб'єктів фінансового моніторингу, оскільки через них здійснюється найбільша кількість операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією доходів отриманих, злочинним шляхом. Україна почала будувати систему банківського нагляду на основі ризик-орієнтованого підходу не так давно, саме тому досвід зарубіжних країн у питанні запровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду є дуже корисним для неї. Було проаналізовано системи фінансового моніторингу зарубіжних країн та особливості розвитку системи банківського нагляду. Україна за останні 4 роки активно впроваджує нові інструменти банківського нагляду, які вдало функціонують за кордоном.

Була узагальнена процедура визначення рівня фінансових ризиків банків України задля створення можливості для Банку визначити комплексний рівень фінансових ризиків та розробку у подальшому стратегії, щодо його зменшення.

Удосконалено підходи до оцінювання надійності банківської системи України у контексті її використання для легалізації кримінальних доходів. Встановлено, що чим вищий рівень надійності банку, тим нижчий ризик залучення цього банку до операції пов'язаних з легалізацією коштів, отриманих злочинним шляхом. Першочерговим завданням для банків є вивчення свого клієнта, зокрема його ідентифікація та верифікація, тобто розробка методик на основі ризик-орієнтованого підходу дозволить банкам у майбутньому знизити рівень фінансових, операційних та інших ризиків.

Практична цінність даного дослідження полягає в можливості застосування наведених у 3 розділі процедур, методик та інструментів задля підвищення рівня регулювання банківською системою. Зокрема, попередження високого рівня фінансових та операційних ризиків, надасть можливість для збільшення фінансової стійкості та надійності банків та своєчасного застосування заходів, щодо зменшення рівня ризиків банків. Адже саме своєчасність реагування є у більшості випадків найбільш вдалим рішенням попередження здійснення операцій, пов'язаних з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 р., із змінами, внесеними 19.10. 2019 р. // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 17.10.2019 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» 1702-VII від 14.10.2014 р., із змінами, внесеними 24.11.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1702-18](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1702-18).
4. Положення про здійснення Національним банком України безвізного банківського нагляду, затверджене Постановою Національного банку України № 135 від 06.12.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0135500-18>.
5. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу № 42 від 25.05.2017 р. № 42, із змінами, внесеними 04.04.2019 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-17>.
6. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах , затверджене Постановою Національного банку України № 64 від 11.06.2018 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.
7. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене Постановою Національного банку України № 417 від 26.06.2015 р., із змінами, внесеними 04.04.2019 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15>.
8. Актуальні методи і способи легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму: Департамент фінансових розслідувань. Державна служба фінансового моніторингу України, 2012. – 68 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/20121228/2012_27_12_2012.pdf.

9. Алиев В. М. Методологические основы противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма / В. М. Алиев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2007. – 159 с.

10. Андрійченко Ж. О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг / Ж. О. Андрійченко // Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг : [монографія] / наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. – Х. : Ексклюзив, 2014. – С. 140-150.

11. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.

12. Балануца О. О. Місце і роль фінансового моніторингу в Україні як основоположного чинника ефективної боротьби держави з легалізацією (відмиванням коштів) та фінансуванням тероризму / О. О. Балануца // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 35-42.

13. Барановський О. І. Проблеми банківської безпеки в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір / О. І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 10. – С. 18.

14. Барановський О. І. Регулювання і нагляд у банківській сфері: quo vadis? / О. І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 3- 10.

15. Барановський О. І. Боротьба з «відмиванням» грошей у банківському секторі економіки / О. І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 5. – С. 10-14.

16. Бекряшев А. К. Теневая экономика и экономическая преступность. Основы теневой и криминальной экономики / А. К. Бекряшев, И. П. Белозеров. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kodges.ru/30710-tenevajekonomika-i-jekonomicheskaja-prestupnost.html> .

17. Бережний О. Ризики використання банків з метою легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в системі банківських ризиків / О. Бережний // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 4 – С. 3-7.

18. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками [Текст] / И. А. Бланк. – К.: НикаЦентр, 2005. – 600 с.

19. Бобиль В. В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: монографія / В. В. Бобиль. – Дніпропетровськ: Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2016. – 300 с.

20. Болдирев О. О. Оцінка використовуваних методів діагностики в системі механізмів управління попередження кризових ситуацій в банках // Ефективна економіка. – 2011 – №11. – [Електронний режим]/ – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=870>.

21. Буткевич С. А. Фінансовий моніторинг в Україні: організаційно-правові аспекти : монографія / С. А. Буткевич ; Міністерство внутрішніх справ України. Кримський юридичний інститут Одеського державного університету внутрішніх справ. – Сімферополь : Кримнавчпеддержвидав, 2010. – 284 с.

22. Вавдійчик О. А. Інтегрованість фінансового моніторингу до системи ризик-менеджменту банку, як складова стабільності його роботи / О. А. Вавдійчик // Міжнародна банківська конференція: теорія і практика : III Міжнар. науково-практ. конф., м. Суми, 15-16 травня 2008 р.

23. Васильєва Т. А. Розвиток структурно-функціонального підходу до аналізу фінансової стійкості в системі банківського нагляду / Т. А. Васильєва, О. В. Заруцька // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 10 (212). – С. 28–35.

24. Васильчак С. В. Фінансовий моніторинг в Україні / С. В. Васильчак, С. В. Теплий // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2009. – Вип. 19.13. – С. 304. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/19_13/302_Wasyliczak_19_13.pdf.

25. Внукова Н. М. Аналіз міжнародного досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення / Н. М. Внукова, О. М. Колодізєв, І. М. Чмутова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - №16. – С. 610-617.

26. Волкова В. В. Тенденції управління депозитними ризиками банку в умовах нестійкого ринкового середовища / В. В. Волкова, Г. О. Манятовська // Економіка і регіон. – 2017. – № 5. – С. 15-19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2017_5_5.

27. Герасимов В. Г. Корпоративное управление и риск-менеджмент в коммерческом банке [Текст] / В. Г. Герасимов, Ж. Л. Абусалимова // Вестник

Белгородского университета кооперации, экономики и права. – 2013. – № 3 (47). – С. 167-174.

28. Глущенко О. О. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід : монографія / О. О. Глущенко, І. Б. Семененко; ред.: Р. А. Слав'юк; Ун-т банк. справи Нац. банку України. – Київ: УБС НБУ, 2014. – 386 с.

29. Глущенко О. О. Аналіз основних об'єктів ідентифікації у системі заходів первинного фінансового моніторингу банку / О. О. Глущенко, Р. М. Вороніна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 6. – Т. 2. – С. 68-71.

30. Григоренко В. М. Формування системи показників для оцінки технологій управління діяльністю банку / В. М. Григоренко // Економічний простір : зб. наук. праць. – м. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – № 82. – С. 145-157.

31. Дегтярьова Н. Впровадження ризик-орієнтованого нагляду за методологією SREP. – Департамент банківського нагляду Національного банку України, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83337601>

32. Дзедзик І. Б. Аналіз інформаційних потоків при здійсненні банками фінансового моніторингу операцій / І. Б. Дзедзик // Економічний форум : науковий журнал / Луцький національний технічний університет. – 2011. – № 3. – С. 332.

33. Дзедзик І. Б. Ризикологічні основи фінансового моніторингу операцій банків / І. Б. Дзедзик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2010. – № 1 (7). – С. 153.

34. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль : Терно-граф, 2009. – 316 с.

35. Дмитренко М. Г. Легалізація кримінальних доходів та фінансування тероризму: сучасні економічні аспекти і вплив на розвиток банків: монографія. Київ: УБС НБУ, 2014. – 302 с.

36. Дмитров С. О., Діденко С. В., Медвідь Т. А. Фінансовий моніторинг у банку: навч. посіб. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. А., 2014. – 266 с.

37. Дмитров С. О., Меренкова О. В., Медвідь Т. А., Ващенко О. М. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації

кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2010. – 114 с.

38. Єгоричева С. Б. Ризик-орієнтований нагляд у системі фінансового моніторингу. / С. Б. Єгоричева // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.– 2016. – № 3 (75). – С. 126-132.

39. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках [текст] навч. посіб./ С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 292 с.

40. Єфименко Т. І., Гасанов С. С., Користін О. Є. та ін. Розвиток національної системи фінансового моніторингу. – Київ: ДННУ «Академія фінансового управління». – 2013. – 380 с.

41. Зінченко Н. І. Етапи визначення кредитно-рейтингової оцінки підприємств-емітентів // Н. І. Зінченко. – Управління розвитком. – 2007. – № 4. – С.48–49.

42. . Каднічанська В. М., Ромась Т. О. Оцінка ризику легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. – № 1 (16). – С. 251-254.

43. Касаткіна Т. Впровадження нового наглядного процесу SREP / Департамент банківського нагляду НБУ. 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80321367>.

44. Касаткіна Т., Плахота А. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory review and evaluation process (SREP). Департамент банківського нагляду Національного банку України, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69900832>.

45. Катан Л. І. Управління ліквідністю комерційних банків / Л. І. Катан, Ю. С. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – № 5. – С. 588-591. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_132.

46. Кизим Н. А. Моделирование банкротства коммерческих банков. / Н. А. Кизим, И. С. Благун, В. А. Зинченко и др. – Харьков : ИД "ИНЖЕК", 2003. – 220 с.

47. Ключко Л. А. Фінансова стабільність банків та її визначальні характеристики /Л. А. Ключко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – №1. – С. 142-149.

48. Кобилянська Л. М. Міжнародний досвід протидії злочинним доходам / Л. М. Кобилянська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 45-49.

49. Коваленко В. В., Дмитров С. О., Єжов А. В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 112 с.

50. Козак Ю. Г. Математичні методи та моделі для магістрів з економіки. Практичні застосування. Навч. посіб. / Ю. Г. Козак, В. М. Мацкул. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 254 с.

51. Колдовський М. В. Світовий досвід боротьби з відмиванням грошей банківського сектора в сучасних умовах глобалізації фінансових ринків / М. В. Колдовський // Європейський вектор економічного розвитку : зб. наук. пр. – № 1(4). – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2008. – С. 26-32.

52. Колодізев О. М. Фінансовий моніторинг у банках України: сутність і визначення проблем реалізації в сучасних умовах розвитку економіки / О. М. Колодізев, І. В. Плєсқун // Управління розвитком. – 2017. – № 3-4. – С. 24-35. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2017_3-4_6.

53. Краліч В. Р. Фінансовий моніторинг у забезпеченні функціонування системи економічної безпеки банківських установ в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук / Віталій Робертівч Краліч ; Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права ”Крок”». – К., 2010. – 20 с.

54. Краснова І. В. Основні підходи до оцінювання надійності банку / І. В. Краснова, К. В. Мстоян // Фінанси, облік і аудит. – 2013. – Вип. 1. – С. 93-101. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2013_1_14.

55. Кришталь Г. О. Управління фінансовими ризиками комерційних банків / Г. О. Кришталь // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 1. – С. 179-184. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2014_1_36.

56. Куць Н. Фінансова надійність банківської установи та методи її оцінки / Н. Куць // Економіст. – 2016. – № 5. – С. 34-37. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2016_5_10.

57. Лапіна І. С. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / І. С. Лапіна, О. М. Гончаренко, Г. О. Величко та інш. / за ред. І. С. Лапіної. – Одеса: Атлант, 2016. – 313 с.

58. Леонов С. В. Ризики в системі "банк-клієнт" при здійсненні фінансового моніторингу / С. В. Леонов, О. О. Куришко // Вісник Сумського державного університету. – (Серія "Економіка"). – 2010 р. – № 1. – Том. 2. – С. 173-181.

59. Лисенок О. В. Практикум з курсу «Аналіз банківської діяльності»: навч. посібник / О. В. Лисенок. – К. : КНЕУ, 2010. – 307 с.

60. Лупандин В. И. Субъективные шкалы пространства и времени. / В. И. Лупандин. – Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1991. – 122 с.

61. Медведєва І. Б. Стрес-тестування кредитного портфеля банку за макроекономічними параметрами [Електронний ресурс] / І. Б. Медведєва // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип.16. – С.752-757. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-16-2017>

62. Меренкова О. Факторний аналіз імовірнісної оцінки ризику використання послуг банків для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму / О. Меренкова, Т. Медвідь, А. Бойко // Вісник НБУ. – 2010. – № 11. – С. 46.

63. Моделювання оцінки операційного ризику комерційного банку: монографія / [О. С. Дмитрова, К. Г. Гончарова, О. В. Меренкова та ін.]; за ред. О. С. Дмитрова. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 264 с.

64. Москаленко Н. В. Соціально-економічне і політичне значення фінансового моніторингу / Н. В. Москаленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6 (108). – С. 235.

65. Общая теория статистики. Статистическая методология в изучении коммерческой деятельности : учебник для вузов / О. Э. Башина, А. А. Спирин, В. Т. Бабурин, И. А. Ионсен. – 5-е изд., доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 440 с.

66. Омельченко Л. С. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Л. С. Омельченко. – Маріуполь : ПДТУ, 2016. – 235 с.

67. Організація контролю в банку: навч. посіб./уклад. І. В. Белова. Суми: Університет. кн., 2009. 301 с.

68. Оцінка та управління ризиком використання послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в комерційному банку :

монографія / С. О. Дмитров, О. В. Меренкова, Т. А. Медвідь, О. М. Ващенко ; за заг. ред. О. М. Бережного. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 114 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.academy.sumy.ua/library/Books_academy/944_2010.pdf.

69. Про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскацію доходів від злочинної діяльності і фінансування тероризму : Конвенція Ради Європи від 16.05.2005 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=178&lang=uk.

70. Самсонов М. І. Моніторинг як інструмент банківського нагляду в Україні / М. І. Самсонов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archive.nbu.gov.ua/portal/297.pdf>.

71. Серпенінова Ю. С. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку: «Фінанси, гроші і кредит» / Ю. С. Серпенінова. – Суми, 2010. – 189 с.

72. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. / Е. В. Сидоренко. – СПб. : Речь, 2003. – 350 с.

73. Смовженко Т. С. Антикризове управління стратегічним розвитком банку: монографія / Т. С. Смовженко, О. М. Тридід, В. Я. Вовк. – Київ: УБС НБУ, 2008. – 473 с.

74. Тысячникова Н. А. Внутренний контроль в кредитной организации: риск-ориентированный подход и обеспечение непрерывности банковской деятельности / Н. А. Тысячникова, Ю. Н. Юденков. – М. : Изд. Дом «Регламент-Медиа», 2010. – 312 с

75. Управління ризиками банків [Текст] : монографія у 2 томах. Т. 1 : Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 283 с.

76. Финансовый мониторинг: управление рисками отмывания денег в банках / П. В. Равенков, А. Б. Дудка, А. Н. Воронин, М. В. Каратаев. – М. : КНОРУС ; ЦИПСИР, 2012. – 280 с.

77. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посібник для самост. вивч. дисц. «Безпека банків» / укл. : С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар ; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.

78. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посіб. для самост. вивч. дисц. «Безпека банків»/укл.: С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар. Суми: УАБС НБУ, 2010. 112 с.

79. Черевко О. В. Оцінка ризиків легалізації через здійснення кредитних операцій / О. В. Черевко // Ефективна економіка. – 2013.– № 10.

80. Чмутова І. М. Ризик-орієнтований підхід до формування фінансової стратегії банку / І. М. Чмутова, В. С. Харитонova // Економіка розвитку. – 2017. – № 4. – С. 59-67. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2017_4_8.

81. Чмутова І. М. Фінансова стійкість банку як індикатор ризику відмивання коштів та фінансування тероризму / І. М. Чмутова, Є. О. Ткачова // Економіка і суспільство. Мукачівський Державний Університет. – 2018. – Випуск №14. – С.867-875.

82. Хвалінський С. О. Оцінка критеріїв ризику відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні в умовах глобалізації. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. № 7 (Ч. 1). С. 156–159.

83. Худокормова М. І. Методика оцінювання ризику клієнта при використанні ним послуг банку для легалізації кримінальних доходів. Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 6. – С. 283-289.

84. Швець Н. Місце банківського нагляду в національній системі боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом / Н. Швець, Т. Ковч // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 58-62.

85. Шолойко А. С. Роль оцінки ризиків при прийнятті рішень суб'єктами господарювання / А. С. Шолойко // Збірник "Теоретичні та прикладні питання економіки". – 2015. – № 1 (30). – С. 416-422.

86. Basel Committee on Banking Supervision Statement : Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money laundering. – [Electronic resource]. – Available from : <http://www.bis.org/publ/bcbsc137.pdf?noframes=1>.

87. Ferwerda J. Gravity Models of Trade-based Money Laundering / Joras Ferwerda, Mark Kattenberg, Han-Hsin Chang, Brigitte Unger, Loek Groot, Jakob Bikker/ – 2011. – DNB Working Papers 318. –,Netherlands Central Bank, Research Department.

88. Gilmour N. Preventing money laundering: a test of situational crime prevention theory. *Journal of Money Laundering Control*. 2016. Vol. 19. Issue 4. P. 376–396, DOI: 10.1108/JMLC-10-2015-0045.

89. Guidance on the risk – based approach to combatting money laundering and terrorist financing. High level principles and procedures // FATF/OECD. 2007, June. – [Electronic resource]. – Available from : www.fatfgaif.org.

90. Operational Risk – Supervisory Guidelines for the Advanced Measurement Approaches, June 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs196.pdf>.

91. Panzaru S. Strategic management in commercial banks / S. Panzaru // *Review of General Management*. – 2011. – Volume 14. – Issue 2. – P.122-129.

92. Risk Management. Guidelines for Commercial Banks & DFIs [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.sbp.org.pk/riskmgm.pdf>.

93. Customer due diligence for banks. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fsa.go.jp/inter/bis/f-20011004-2c.pdf>.

94. Walker J. Measuring Global Money Laundering / J. Walker // *Journal of Money Laundering Control*. – 1999. – Vol. 3. – Iss.: 1. – P. 25–37.

95. Xue Yao-Wen, Zhang Yan-Hua Research on money laundering risk assessment of customers – based on the empirical research of China. *Journal of Money Laundering Control*. 2016 Vol. 19. Issue 3. P. 249–263.

96. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://sdfm.gov.ua/content/fie/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20\(2\).pdf](http://sdfm.gov.ua/content/fie/Site_docs/2016/20160415/zvit_2015%20(2).pdf).

97. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sdfm.gov.ua/>

98. Офіційний сайт ПАТ «БАНК ВОСТОК». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bankvostok.com.ua/>

99. Фінансова звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності та звіт незалежних аудиторів ПАТ «БАНК ВОСТОК». Звіт керівництва (Звіт про управління). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://bankvostok.com.ua/Content/Entities/SparkFile/632/ru/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%20%D0%B7%D0%B0%202018%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20\(%D1%83%D0%BA%D1%80\).pdf?v=636923921710000000](https://bankvostok.com.ua/Content/Entities/SparkFile/632/ru/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%20%D0%B7%D0%B0%202018%20%D1%80%D1%96%D0%BA%20(%D1%83%D0%BA%D1%80).pdf?v=636923921710000000)

100. Офіційний сайт бізнес-порталу Mind. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mind.ua>.

101. Офіційний сайт Державної Служби Фінансового моніторингу України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=258&lang=uk

ДОДАТКИ

Рис. А.1. Копія свідоцтва про реєстрацію ПАТ «БАНК ВОСТОК»

<p>випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків</p>	<p>факторинг</p>	<p>надання гарантій та поручительств</p>
<p>залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо їх наступного повернення</p>	<p>фінансовий лізинг</p>	<p>довірче управління фінансовими активами</p>
<p>надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту</p>	<p>операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів</p>	<p>управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до ЗУ від 19.06.2003 № 978-IV</p>
<p>переказ коштів</p>	<p>інші фінансові послуги, надання яких дозволяється Банку згідно з чинним законодавством України</p>	<p>діяльність з обміну валют</p>

Рис. А.2. Фінансові послуги, які надає ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Продовження додатка А

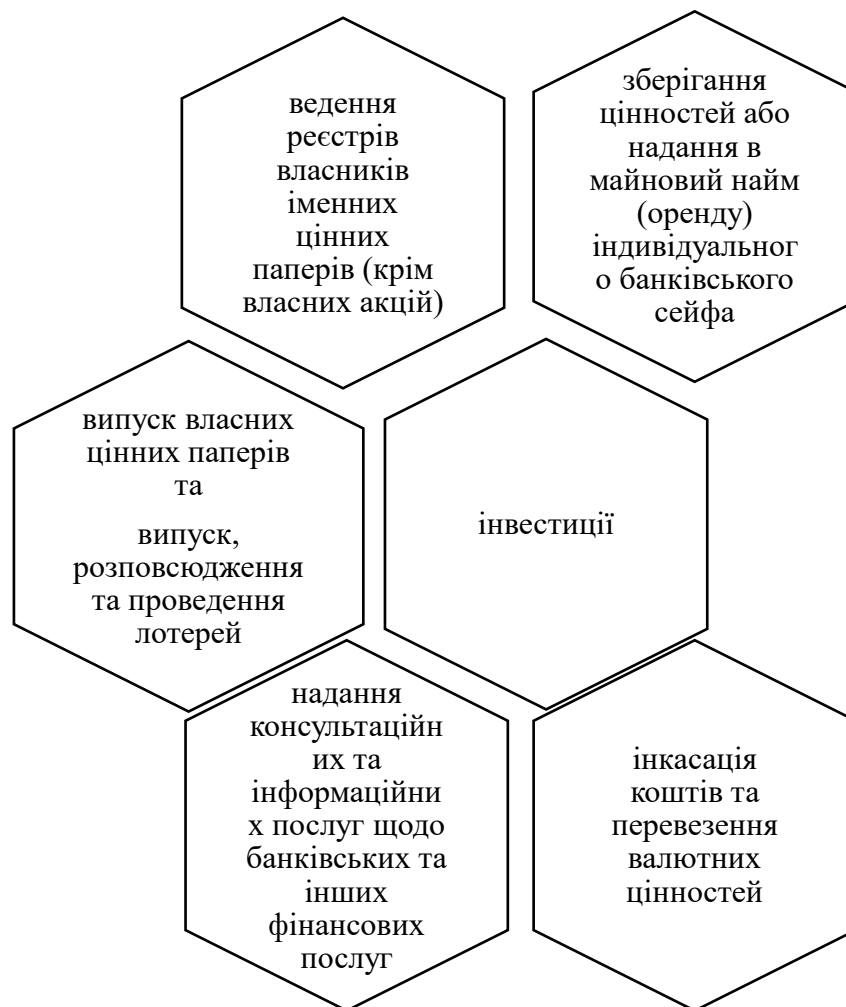

Рис. А.3. Операції, які здійснює ПАТ «БАНК ВОСТОК» [36]

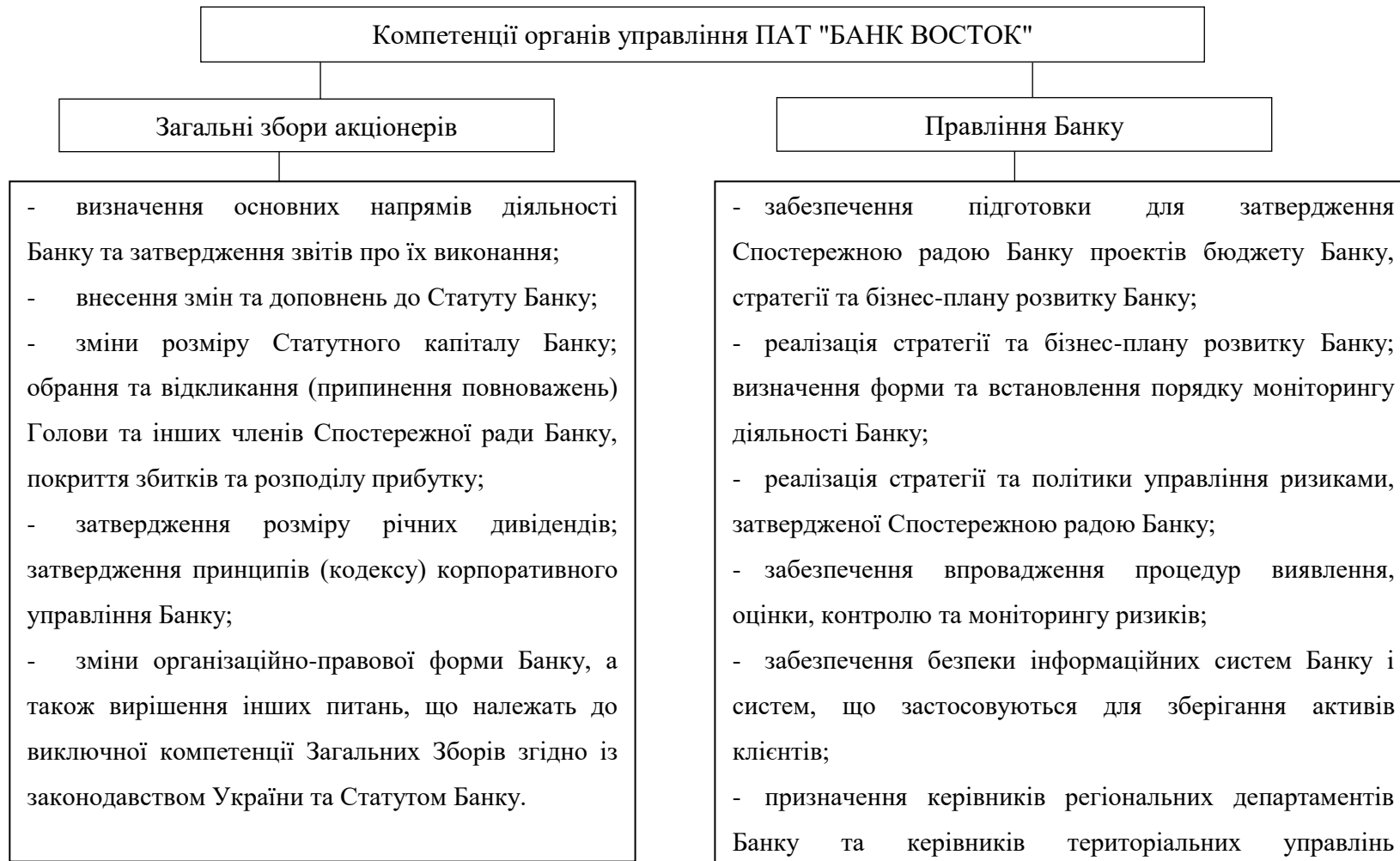

Рис. А.4. Компетенції органів управління ПАТ "БАНК ВОСТОК"

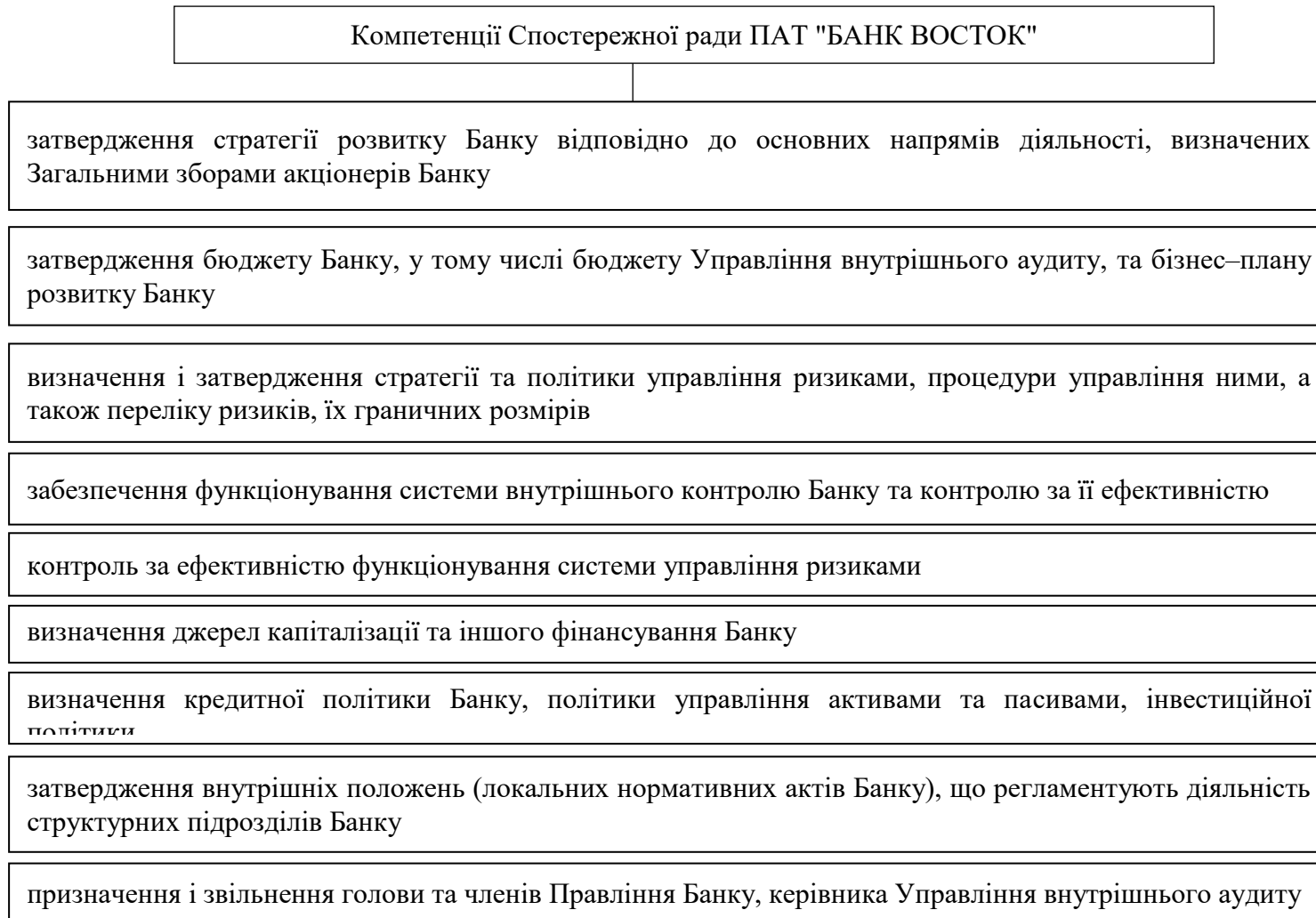

Рис. А.5. Компетенції органів управління ПАТ "БАНК ВОСТОК"

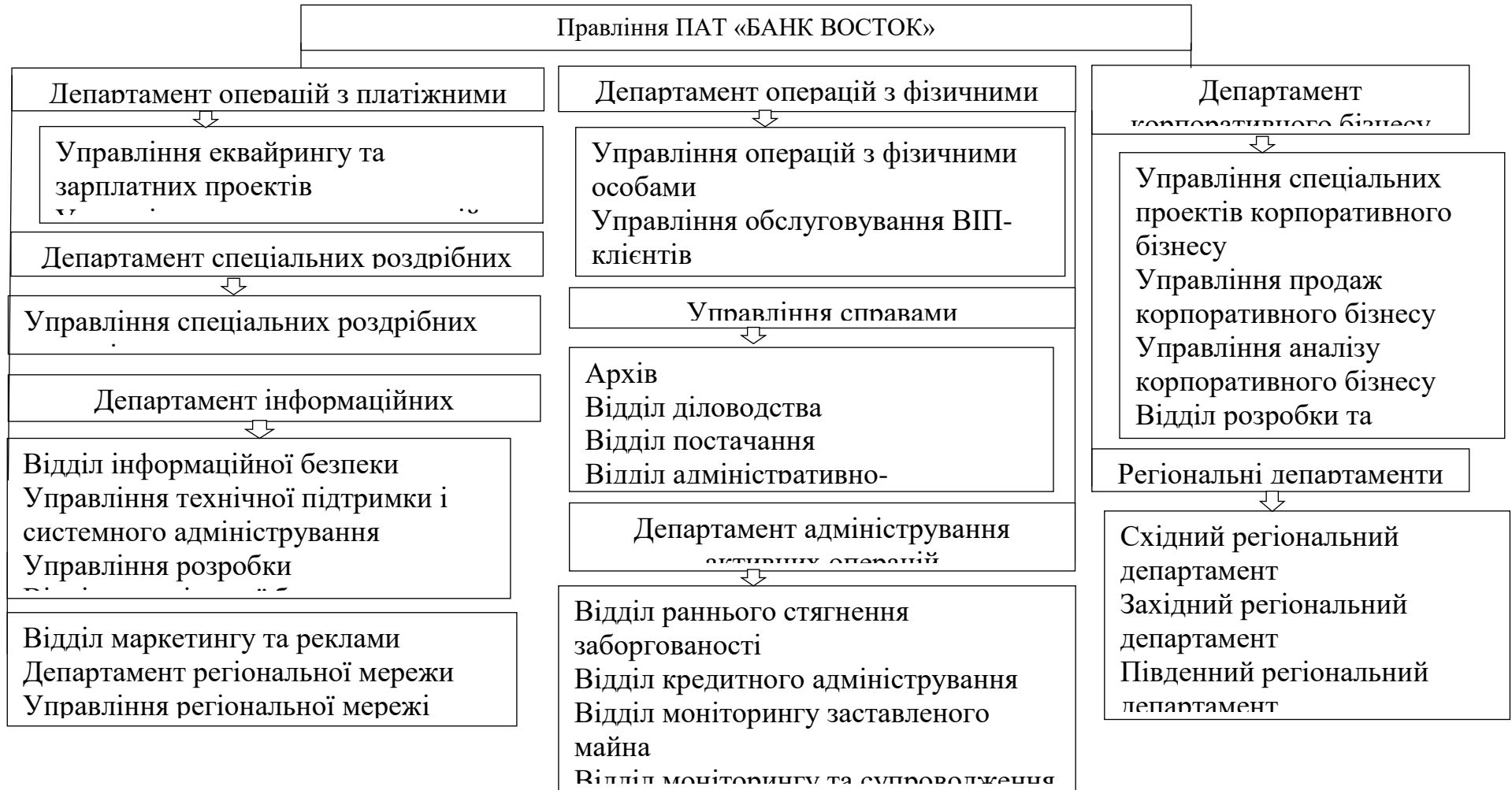

Рис. А.6. Перелік департаментів та управлінь в організаційній структурі ПАТ «БАНК ВОСТОК» станом на 31.12.2018 р.

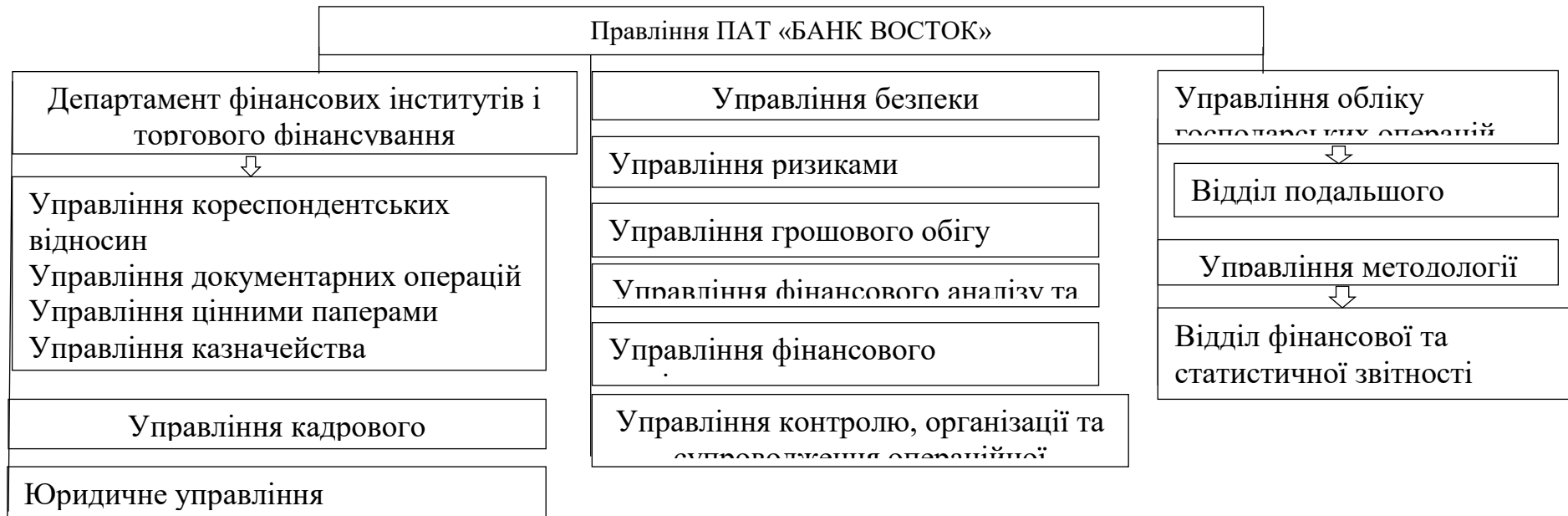

Рис. А. 7. Перелік департаментів та управлінь в організаційній структурі ПАТ «БАНК ВОСТОК» (продовження)

Таблиця А.1

Функції окремих підрозділів ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Функціональний підрозділ	Його функції
Валютне управління	здійснює організацію і проведення валютних операцій, які дозволені ліцензією НБУ (ведення валютних рахунків клієнтів, неторговельні операції з іноземною валютою, операції зі залученням і розміщенням валютних вкладів)
Управління еквайрингу та зарплатних проектів	здійснює технологічне, інформаційне і розрахункове обслуговування організацій за операціями оплати товарів і послуг, проведеними за допомоги платіжних карток на обладнанні, наданому банком
Відділ маркетингу та реклами	відповідає за залучення нової клієнттури до банку, розробляє і сприяє впровадженню нових операцій та банківських послуг, вивчає кон'юнктуру ринку, надає організаційну та консультаційну допомогу клієнтам
Управління казначейства	встановлює такі внутрішні нормативи, ліміти, пропорції та межі, які забезпечують досягнення запланованих результатів діяльності за підтримки нормальної ліквідності банку та мінімізації ризиків і втрат. Діяльність управління казначейства сконцентрована виключно на функціях фінансового менеджменту в банку
Управління дилінгових та міжбанківських операцій	розроблює механізм проведення дилінгових операцій банку, що сприяє захисту від несприятливої ринкової кон'юнктури валютних торгів. Також дане управління організовує, веде облік і аналіз операцій з національним банком і між відділами і філіями самого банку.
Управління аналізу корпоративного бізнесу	здійснює аналіз діяльності корпоративного бізнесу банків-конкурентів та контроль за виконанням затвердженого бізнес-плану продажу продуктів у регіоні
Управління фінансового моніторингу	займається перевіркою даних ідентифікації клієнтів і перевіркою особи клієнтів з використанням надійних документів, даних чи інформації отриманої з незалежних джерел, перевіркою засновників та керівників

Рис. А.8. Копія банківської ліцензії, видана ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Додаток Б
Фінансова звітність ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013 – 2018 рр.

Таблиця Б.1

Баланс ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013 – 2018 рр. (тис. грн.)

Найменування статті	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
1	2	3	4	5	6	7
Активи	3036501	4391511	6581318	7764880	8436016	9 340 960
Грошові кошти та їх еквіваленти	59463	269959	396221	662450	598297	687 234
Залишки на рахунках в Національному банку України	305867	130302	270256	291375	514404	405 956
Заборгованість інших банків	430533	679017	1526197	1120909	643069	571 595
Кредити та аванси клієнтам	2192203	3251619	3713809	4835716	5562641	6 567 014
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	-	395	606059	632403	803080	98
Інвестиційні цінні папери, які утримуються до погашення	-	-	-	-	27457	808 759
Передплата з поточного податку на прибуток	10814	6014	-	-	54	94
Відстрочений актив з податку на прибуток	5507	3306	-	-	3571	4 773
Приміщення, обладнання та нематеріальні активи	25734	32446	38504	69578	68726	75 450
Інші фінансові та нефінансові активи	6380	22848	30272	152449	214717	219 987
Зобов'язання						
Заборгованість перед іншими банками	122859	458197	1491727	852572	707147	1 055 894
Поточні рахунки	1277141	2150886	2815615	4188345	4583732	5 112 733
Депозити	1108414	1187996	1674335	2028904	2161303	2 030 507
Боргові цінні папери, емітовані банком	108026	-	-	-	-	-
Інші залучені кошти	39570	77968	60480	41367	229737	213 479
Інші фінансові та нефінансові зобов'язання	11303	55491	29604	41055	51565	68 198

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7
Поточні зобов'язання за податком на прибуток	-	-	793	3724	8785	6 414
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	-	-	2134	48	-	
Резерви за зобов'язаннями	-	-	-	-	-	143 325
Субординований борг	14983	64491	80629	85894	85658	8 630550
Усього зобов'язань	2682296	3995029	6155317	7241859	7827927	1 055 894
Власний капітал						
Акціонерний капітал	307350	307350	307350	307350	445043	523 110
Емісійні витрати	-	-	-	-	(94)	-182
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	46855	89132	113494	207850	150287	170 371
Резервний фонд	-	3398	5447	7925	12710	17 108
Резерв переоцінки інвестиційних цінних паперів для подальшого продвжу	-	(7)	(290)	(104)	143	4
Усього власного капіталу	354205	396482	426001	523021	608089	710 410
Усього зобов'язань та власного капіталу	3036501	4391511	6581318	7764880	8436016	9 340 960

Продовження додатка Б

Таблиця Б.2

Звіт про прибутки та збитки та інші сукупні доходи
ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013 – 2018 рр. (тис. грн.)

Найменування статті	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Процентні доходи	257846	395956	685696	801569	830585	992763
Процентні витрати	(141020)	(243193)	(126627)	(441109)	(376055)	(420789)
Чистий процентний дохід	116826	152763	257800	360460	454530	571974
Резерв знецінення кредитів	5620	(16769)	(126627)	(74415)	(63699)	(44858)
Ефект первісного визнання активів за якими нараховуються проценти	-	-	-	-	-	19935
Резерв на знецінення заборгованості інших банків	-	-	(63)	-	-	-
Чистий процентний дохід після вирахування резерву на знецінення кредитів і заборгованостей інших банків	111206	135994	131110	286045	390831	547051
Доходи за виплатами та комісійними	35701	67046	124562	197251	290638	407570
Витрати за виплатами та комісійними	(8218)	(21241)	(34869)	(68054)	(103991)	(148921)
Збитки мінус прибутки від операцій з похідними фінансовими інструментами	1930	(4223)	(10727)	(10217)	(8015)	(2054)
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземної валютою	10376	99887	121944	36152	36141	46497
Прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти	(889)	4995	10377	21068	169	(3900)
Збиток від початкового визнання активів за ставкою нижче ринкової	-	-	(15618)	(128)	(5764)	-
Чистий прибуток від зменшення резервів за іншими фінансовими активами/зобов'язаннями	-	-	-	-	-	3040
Прибуток від початкового визнання зобов'язань за ставкою нижче ринкової	3732	-	263	-	-	-

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7
Збиток від реструктуризації кредитів	-	(30077)	-			-
Інший операційний дохід	3732	11369	16528	23005	29206	21738
Адміністративні та інші операційні витрати	(116290)	(202141)	(2753820)	(368203)	(528388)	(329593)
Прибуток до оподаткування	12436	61609	68188	116919	100827	145547
Податок на прибуток	(3235)	(12302)	(18621)	(21531)	(18362)	(23443)
Прибуток за рік	9201	49307	49567	95388	82465	122104
Інший сукупний дохід / (збиток):	-					
Прибутки мінус збитки від зміни у справедливої вартості цінних паперів для подальшого продажу	-	(8)	(345)	227	301	(171)
Податок на прибуток, відображення безпосередньо в іншому сукупному доході	-	1	62	(41)	(54)	31
Інший сукупний дохід за рік	-	(7)	(283)	186	247	(140)
Всього сукупних доходів за рік	9201	49300	49284	95574	82712	121964

Таблиця Б.3

Результати горизонтального аналізу активу балансу ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2015 р. – 01.01.2019 р.

Стаття активу	Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року					Темп приросту, % до попереднього року				
	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Грошові кошти та їх еквіваленти	210496	126262	266229	-64153	88 937	353,99	46,77	67,19	-9,68	14,87
Залишки на рахунках в Національному банку України	-175565	139954	21119	223029	-108 448	-57,40	107,41	7,81	76,54	-21,08
Заборгованість інших банків	248484	847180	-405288	-477840	-71 474	57,72	124,77	-26,56	-42,63	-11,11
Кредити та аванси клієнтам	1059416	462190	1121907	726925	1 004 373	48,33	14,21	30,21	15,03	18,06
Інвестиційні цінні папери для подальшого продажу	395	605664	26344	170677	-802 982	-	153332,66	4,35	26,99	-99,99

Продовження додатка Б
Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інвестиційні цінні папери, які утримуються до погашення	0	0	0	27457	781 302	-	-	-	-	2845,55
Передплата з поточного податку на прибуток	-4800	-6014	0	54	40	-44,39	-100,00	-	-	74,07
Відстрочений актив з податку на прибуток	-2201	-3306	0	3571	1 202	-39,97	-100,00	-	-	33,66
Приміщення, обладнання та нематеріальні активи	6712	6058	31074	-852	6 724	26,08	18,67	80,70	-1,22	9,78
Інші фінансові та нефінансові активи	16468	7424	122177	62268	5 270	258,12	32,49	403,60	40,85	2,45
Усього активів	1355010	2189807	1183562	671136	904944	44,62	49,86	17,98	8,64	10,73

Таблиця Б.4

Результати горизонтального аналізу зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2015 р. - 01.01.2019 р.

Стаття зобов'язань	Абсолютне відхилення, тис. грн до попереднього року					Відносне відхилення, % до попереднього року				
	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Заборгованість перед іншими банками	335 338	1 033 530	-639 155	-145 425	374 059	272,95	225,56	-42,85	-17,06	52,90
Поточні рахунки	873 745	664 729	1 372 730	395 387	-169 332	68,41	30,90	48,75	9,44	-3,69
Депозити	79 582	486 339	354 569	132 399	-100 490	7,18	40,94	21,18	6,53	-4,65
Боргові цінні папери, емітовані банком	-108 026	0	0	0	0	-100,00				
Інші залучені кошти	38 398	-17 488	-19 113	188 370	-8 310	97,04	-22,43	-31,60	455,36	-3,62
Інші фінансові та нефінансові зобов'язання	44 188	-25 887	11 451	10 510	189 009	390,94	-46,65	38,68	25,60	366,55
Поточні зобов'язання за податком на прибуток	0	793	2 931	5 061	-8 785			369,61	135,90	-100,00

Продовження додатка Б
Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	0	2 134	-2 086	-48	0	-	-	-97,75	-100,00	-
Резерви за зобов'язаннями	-	-	-	-	682	-	-	-	-	-
Субординований борг	49 508	16 138	5 265	-236	60 351	330,43	25,02	6,53	-0,27	70,46
Усього зобов'язань	1 312 733	2 160 288	1 086 592	586 018	337 183	48,94	54,07	17,65	8,09	4,31
Усього зобов'язань та власного капіталу	1 355 010	2 189 807	1 183 562	671 136	428 213	44,62	49,86	17,98	8,64	5,08

Коефіцієнтний аналіз ефективності управління ПАТ «ВОСТОК» за період 01.01.2015 р. - 01.01.2019 р.

Фінансовий коефіцієнт	Станом на					Відповідність оптимальному значенню	Відносне відхилення			2018/2019	
	01.01. 2015 р.	01.01. 2016 р.	01.01. 2017 р.	01.01. 2018 р.	01.01. 2019 р.		2015/2016	2016/2017	2017/2018		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Показники ефективності управління банком											
<i>I. Рентабельність за доходом</i>											
Загальний рівень рентабельності		0,03	0,08	0,05	0,09	0,07	-	166,27	-36,39	70,89	-25,09
Окупність витрат доходами		1,06	1,07	1,06	1,11	1,16	-	1,54	-0,71	4,36	4,64
Чиста процентна маржа		3,12	2,74	3,92	4,64	5,73	-	-12,36	43,10	18,51	23,36
Чистий спред		2,33	1,73	3,38	4,49	5,28	>1,25(+)	-26,06	95,60	33,10	17,43
Інший операційний дохід		0,002	0,005	0,003	0,003	0,002	-	107,90	-45,27	13,40	-17,69
«Мертва точка» прибутковості банку		-0,01	0,02	-0,03	-0,02	0,06	-	- 228,65	- 297,62	-44,64	-424,22
<i>II. Рентабельність по чистому прибутку</i>											
Рентабельність активів, %		0,003	0,011	0,008	0,012	0,009	<0,1(-)	279,70	-32,49	63,11	-23,02
Рентабельність доходних активів		0,003	0,012	0,008	0,013	0,010	--	282,32	-34,51	67,87	-22,53
Рентабельність загального капіталу		0,026	0,125	0,116	0,182	0,136	<0,15(-)	390,67	-7,01	56,74	-25,59
Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)		0,029	0,161	0,161	0,310	0,185	--	449,23	-0,09	92,44	-40,24
Рентабельність діяльності за витратами		0,033	0,088	0,056	0,099	0,078	--	170,38	-36,84	78,34	-21,62
Рентабельність діяльності за доходом		0,031	0,082	0,052	0,089	0,067	--	166,27	-36,39	70,89	-25,09

Таблиця Б.5

Динаміка кредитів у розрізі суб'єктів кредитування ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014 р. – 01.01.2019 р.

Показники	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019	Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року					Відносні зміни (темпи приросту),%				
							01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19
Кредити юридичним особам, тис. грн	2187949	3251513	3853837	5010467	5770483	6778803	1 063 564	602 324	1 156 630	760 016	1008320	48,61	18,52	30,01	15,17	17,47
Кредити фізичним особам, тис. грн	10483	6 388	9 861	11 908	14838	42671	-4 095	3 473	2 047	2 930	27833	-39,06	54,37	20,76	24,61	187,58

Продовження додатка Б

Таблиця Б.6

Аналіз структури і динаміки кредитного портфеля банку ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі клієнтів за 2014-2018 рр

Види кредитів	01.01.2015 р.		01.01.2016 р.		Відхилення за 2016 р.		01.01.2017 р.		Відхилення за 2017 р.		01.01.2018 р.		01.01.2019 р.		Відхилення за 2018 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Кредити юридичним особам	3 251 513	99,09	3 853 837	99,50	602 324	18,52	5 010 467	99,52	1 156 630	30,01	5 770 483	99,56	6 778 803	99,37	1 008 320	- 0,18
Кредити фізичним особам – кредитні картки	6 388	0,19	9 861	0,25	3 473	54,37	11 908	0,24	2 047	20,76	14 838	0,26	16 122	0,24	1 284	- 0,02
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	1 424	0,04	1 913	0,05	489	34,34	1 986	0,04	73	3,82	8 955	0,15	2 035	0,03	-6 920	- 0,12
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	1 070	0,03	778	0,02	-292	-27,29	1 280	0,03	502	64,52	1 018	0,02	888	0,01	-130	0,00

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	21 138	0,64	6 877	0,18	-14 261	-67,47	8 984	0,18	2 107	30,64	785	0,01	23626	0,35	22841	0,33
Всього кредитів клієнтам	3 281 533	100,00	3 873 266	100,00	591 733	18,03	5 034 625	100,00	1 161 359	29,98	5796079	100,00	6821474	100,00	1025395	0,00
Резерв на знецінення кредитів	(29 914)	-0,91	(159 457)	4,12	(129 543)	433,05	(198 909)	-3,95	39 452	24,74	(233438)	4,03	(254460)	-3,73	-487898	- 7,76
Всього кредитів клієнтам за мінусом резервів	3 251 619	99,09	3 713 809	95,88	462 190	14,21	4 835 716	96,05	1 121 907	30,21	5562641	95,97	6567014	96,27	1004373	0,30

Таблиця Б.7

Аналіз структури і динаміки кредитного портфеля банку ПАТ «БАНК ВОСТОК» за галузями економіки за 2014-2018 рр.

Види кредитів	01.01.2015 р.		01.01.2016 р.		Відхилення за 2015 р.		01.01.2017 р.		Відхилення за 2016 р.		01.01.2018 р.		01.01.2019 р.		Відхилення за 2018 р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Торгівля	1 402 164	42,73	1 754 750	45,22	352 586	25,15	2 737 247	54,37	982 497	55,99	2798725	48,29	3308926	48,51	510 201	0,22
Кредити фізичним особам	30 020	0,91	19429	0,50	-10 591	- 35,28	24 158	0,48	4 729	24,34	25595	0,44	42671	0,63	17 076	0,18
Сільське господарство та харчова промисловість	389 891	11,88	607 267	15,65	217 376	55,75	735 862	14,62	128 595	21,18	559749	9,66	708136	10,38	148 387	0,72
Промисловість	246 677	7,52	411 920	10,62	165 243	66,99	491 245	9,76	79 325	19,26	637096	10,99	928490	13,61	291 394	2,62
Будівництво та операції з нерухомістю	278 421	8,48	388 279	10,01	109 858	39,46	487 516	9,68	99 237	25,56	448043	7,73	514170	7,54	66 127	- 0,19
Транспорт та зв'язок	475 024	14,48	466 597	12,03	-8 427	-1,77	353 161	7,01	-113436	- 24,31	994663	17,16	899781	13,19	-94 882	- 3,97

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Фінансові та інвестиційні операції	319 024	9,72	126 615	3,26	- 192 409	- 60,31	129 163	2,57	2 548	2,01	133 908	2,31	174142	2,55	40 234	0,24
Туристичний бізнес	25 529	0,78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00	135501	1,99	135 501	1,99
Інші послуги	114 783	3,50	105 293	2,71	-9 490	-8,27	76 273	1,51	-29 020	- 27,56	198 300	3,42	109657	1,61	-88 643	- 1,81
Всього кредитів клієнтам	3 281 533	100,00	3 880 150	100,00	598 617	18,24	5 034 625	100,00	1154475	29,75	5796079	100,00	6821474	100,00	1 025 395	

Таблиця Б.8

Структура активів ПАТ «БАНК ВОСТОК» за рівнем ліквідності за 01.01.2016-01.01.2019 рр.

Групи активів	станом на 01.01.2016 р., тис. грн	Питома вага,%	станом на 01.01.2017 р., тис. грн	Питома вага,%	станом на 01.01.2018 р., тис. грн	Питома вага,%	станом на 01.01. 2019 р., тис. грн	Питома вага,%
Високоліквідні	2 192 673	33,32	2 074 723	26,72	1 765 638	20,79	1 757 271	19,82
Ліквідні	4 171 451	63,38	5 528 282	71,20	6 567 208	77,32	6 701 567	75,60
Всього робочих активів	6 364 124	96,70	7 603 005	97,92	8 332 846	98,10	8 458 839	95,43
Низьколіквідні	0	0,00	0	0,00	3 592	0,04	4 619	0,05
Неліквідні	160 629	2,44	63 644	0,82	64 800	0,76	295 709	3,34
Недохідні	38 504	0,59	69 578	0,90	68 726	0,81	73 628	0,83
Квазіактиви	18 061	0,27	28 654	0,37	24 088	0,28	31 434	0,35
Всього активів	6 581 318	100,00	7 764 880	100,00	8 494 053	100,00	8 864 229	100,00

Динаміка обсягів портфелю цінних паперів ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013-2018 рр.

Показник	Обсяг за роками, тис. грн.					Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року				Темп приросту, % до попереднього року			
	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019
Цінні папери в портфелі банку на продаж	395	606 059	632 403	803 080	98	605664	26344	170677	- 802982	153332,66	4,35	26,99	-99,95
Облігації внутрішньої державної позики	395	340	272	1181	98	-55	-68	-	-	-13,92	-20	334,19	-91,70
Депозитні сертифікати НБУ	-	561 153	632 131	801899	-	561 153	70978	-	-	-	12,65	26,87	-
Акції прості іменні ПрАТ «СК «АРСЕНАЛ»	-	44 566	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Цінні папери в портфелі банку до погашення	-	-	-	27 457	808759	-	-	27457	781302	-	-	-	2845,55

Таблиця Б.10

Результати вертикального аналізу зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2015 р. - 01.01.2019 р.

Стаття зобов'язань	Питома вага в обсязі з за роками, %						Абсолютне відхилення, п.п. до попереднього року				
	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Заборгованість перед іншими банками	4,05	10,43	22,67	10,98	8,38	12,20	6,39	12,23	-11,69	-2,60	3,81
Поточні рахунки	42,06	48,98	42,78	53,94	54,34	49,80	6,92	-6,20	11,16	0,40	-4,54
Депозити	36,50	27,05	25,44	26,13	25,62	23,25	-9,45	-1,61	0,69	-0,51	-2,37
Боргові цінні папери, емітовані банком	3,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-3,56	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші залучені кошти	1,30	1,78	0,92	0,53	2,72	2,50	0,47	-0,86	-0,39	2,19	-0,23
Інші фінансові та нефінансові зобов'язання	0,37	1,26	0,45	0,53	0,61	2,71	0,89	-0,81	0,08	0,08	2,10
Поточні зобов'язання за податком на прибуток	0,00	0,00	0,01	0,05	0,10	0,00	0,00	0,01	0,04	0,06	-0,10
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	-0,03	0,00	0,00

Продовження додатка Б

Таблиця Б.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Резерви за зобов'язаннями	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Субординований борг	0,49	1,47	1,23	1,11	1,02	1,65	0,98	-0,24	-0,12	-0,09	0,63
Усього зобов'язань	88,34	90,97	93,53	93,26	92,79	92,11	2,64	2,56	-0,26	-0,47	-0,68
Усього зобов'язань та власного капіталу	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00		-	-	-	-

Продовження додатка Б

Таблиця Б. 11

Динаміка депозитів (в абсолютному вираженні) ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2014 р. - 01.01.2019 р.

Показник, тис. грн	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Абсолютне відхилення, тис. грн до попереднього року				
							01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
1	2	3	4	5	6	7	8=3-2	9=4-3	10=5-4	11=6-5	12=7-6
Кошти банків	122 859	458 105	1 491 727	852 572	707147	1 081 206	335 246	1 033 622	-639 155	-145 425	374 059
Депозити фізичних осіб	959 855	1 744 678	1 988 808	2 539 379	2644192	2486279	784 823	244 130	550 571	104 813	-157 913
строкові кошти фізичних осіб	808 080	960 033	893 297	1261594	1 721 001	1550088	151 953	-66 736	368 297	459 407	-170 913
кошти фізичних осіб на вимогу	151 775	784 645	1 095 511	1 272 583	923191	936191	632 870	310 866	177 072	-349 392	13 000
Депозити юридичних осіб	1 415 733	1 360 768	2 501 142	3 677 871	4100843	4656961	-54 965	1 140 374	1 176 729	422 972	556 118
строкові кошти юридичних осіб	300 464	228 264	781 039	762 109	440302	480 419	-72 200	552 775	-18 930	-321 807	40 117
кошти юридичних осіб на вимогу	1 115 269	1 132 504	1 720 103	2 915 762	3660541	4176542	17 235	587 599	1 195 659	744 779	516 0

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.11

1	2	3	4	5	6	7	8=3-2	9=4-3	10=5-4	11=6-5	12=7-6
Усього депозитів	2 498 447	3 563 551	5 981 677	7 069 822	7 196 739	7556418	1 065 104	2 418 126	1 088 145	126 917	359 679
Усього зобов'язань	2 682 296	3 995 029	6 155 317	7 241 859	7827927	8630550	1 312 733	2 160 288	1 086 542	586 068	802 623

Таблиця Б. 12

Динаміка депозитних операцій (в відносному вираженні) ПАТ «БАНК ВОСТОК»
за період 01.01.2014 р. - 01.01.2019 р.

Показник, тис. грн	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	Темп приросту, % до попереднього року				
							01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
1	2	3	4	5	6	7	8=3-2	9=4-3	10=5-4	11=6-5	12=7-6
Кошти банків	122 859	458 105	1 491 727	852 572	707 147	1 081 206	272,87	225,63	-42,85	-17,06	52,90
Депозити фізичних осіб	959 855	1 744 678	1 988 808	2 539 379	2 644 192	2 486 279	81,76	13,99	27,68	4,13	-5,97
строкові кошти фізичних осіб	808 080	960 033	893 297	1 261 594	1 721 001	1 550 088	18,80	-6,95	41,23	36,41	-9,93
кошти фізичних осіб на вимогу	151 775	784 645	1 095 511	1 272 583	923 191	936 191	416,98	39,62	16,16	-27,46	1,41
Депозити юридичних осіб	1 415 733	1 360 768	2 501 142	3 677 871	4 100 843	4 656 961	-3,88	83,80	47,05	11,50	13,56

Продовження додатка Б
Продовження табл. Б.12

1	2	3	4	5	6	7	8=3-2	9=4-3	10=5-4	11=6-5	12=7-6
строкові кошти юридичних осіб	300 464	228 264	781 039	762 109	440 302	480 419	-24,03	242,16	-2,42	-42,23	9,11
кошти юридичних осіб на вимогу	1 115 269	1 132 504	1 720 103	2 915 762	3 660 541	4 176 542	1,55	51,88	69,51	25,54	14,10
Усього деPOSITІВ	2 498 447	3 563 551	5 981 677	7 069 822	7 196 739	7556418	42,63	67,86	18,19	1,80	5,00
Усього зобов'язань	2 682 296	3 995 029	6 155 317	7 241 859	7 827 927	8630550	48,94	54,07	17,65	8,09	10,25

Таблиця Б. 13

Динаміка структури зобов'язань ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі депозитних операцій
за період 01.01.2014 р. - 01.01.2019 р.

Показники	Питома вага в обсязі зобов'язань за роками, %						Абсолютне відхилення, п.п. до попереднього року				
	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Кошти банків	4,58	11,47	24,23	11,77	9,03	12,53	6,89	12,77	-12,46	-2,74	3,49
Депозити фізичних осіб	35,78	43,67	32,31	35,07	33,78	28,81	7,89	-11,36	2,75	-1,29	-4,97
строкові кошти фізичних осіб	30,13	24,03	14,51	17,42	21,99	17,96	-6,10	-9,52	2,91	4,56	-4,02
кошти фізичних осіб на вимогу	5,66	19,64	17,80	17,57	11,79	10,85	13,98	-1,84	-0,23	-5,78	-0,95
Депозити юридичних осіб	52,78	34,06	40,63	50,79	52,39	53,96	-18,72	6,57	10,15	1,60	1,57
строкові кошти юридичних осіб	11,20	5,71	12,69	10,52	5,62	5,57	-5,49	6,98	-2,17	-4,90	-0,06
кошти юридичних осіб на вимогу	41,58	28,35	27,94	40,26	46,76	48,39	-13,23	-0,40	12,32	6,50	1,63

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Усього депозитів	93,15	89,20	97,18	97,62	91,94	87,55	-3,95	7,98	0,45	-5,69	-4,38
Усього зобов'язань	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-	-	-	-

Таблиця Б. 14

Динаміка структури депозитів фізичних та юридичних осіб ПАТ «БАНК ВОСТОК»
за період 01.01.2014 р. - 01.01.2019 р.

Показники	Питома вага в обсязі депозитів за роками, %						Абсолютне відхилення, п.п. до попереднього року				
	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018	01.01. 2019	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01. 2018
Депозити фізичних осіб	40,40	56,18	44,29	40,84	39,20	34,81	15,78	-11,89	-3,45	-1,64	-4,40
строкові кошти фізичних осіб	34,02	30,91	19,90	20,29	25,52	21,70	-3,10	-11,02	0,40	5,22	-3,82
кошти фізичних осіб на вимогу	6,39	25,27	24,40	20,47	13,69	13,11	18,88	-0,87	-3,93	-6,78	-0,58
Депозити юридичних осіб	59,60	43,82	55,71	59,16	60,80	65,19	-15,78	11,89	3,45	1,64	4,40
строкові кошти юридичних осіб	12,65	7,35	17,40	12,26	6,53	6,73	-5,30	10,04	-5,14	-5,73	0,20
кошти юридичних осіб на вимогу	46,95	36,47	38,31	46,90	54,27	58,47	-10,48	1,84	8,59	7,37	4,20
Усього депозитів	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-	-	-	-	-

Продовження додатка Б

Таблиця Б.15

Динаміка зобов'язань та капіталу ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2013–2018 рр.

Показники	Обсяг за роками						Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року					Відносні зміни (темпи приросту),%				
	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Зобов'язання банку, тис. грн.	2682296	3995029	6155317	7241859	7827927	8 630 550	1312733	2160288	1086542	586068	802623	48,94	54,07	17,65	8,09	10,25
Власний капітал, тис. грн	354205	396482	426001	523021	608089	710 410	42277	29519	97020	85068	102321	11,94	7,45	22,77	16,26	16,83
Статутний капітал, тис. грн.	307350	307350	307350	307350	445043	523 110	0	0	0	137693	78067	0,00	0,00	0,00	44,80	17,54
Співвідношення статутного і власного капіталу, %	86,77	77,52	72,15	58,76	73,19	73,63	-9,25	-5,37	-13,38	14,42	0,45	-10,66	-6,93	-18,55	24,54	0,61

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Співвідношення зобов'язань та капіталу (коефіцієнт фінансового важеля)	13,21	9,92	6,92	7,22	7,77	8,23	-3,28	-3,00	0,30	0,55	0,46	-24,85	-30,26	4,35	7,56	5,96
Частка зобов'язань у валюті	88,34	90,97	93,53	93,26	92,79	92,39	2,64	2,56	-0,26	-0,47	-0,40	2,98	2,81	-0,28	-0,51	-0,43

Продовження додатка Б

Таблиця Б. 17

Співвідношення кредитної та депозитної діяльності ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2014-2018 рр.

Показник	Обсяг за роками, тис. грн.					Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року				Темп приросту, % до попереднього року			
	01.01.15	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19
Кредитні операції, тис. грн.	3 281 533	3 873 266	5 034 625	5 796 079	6 821 474	591 733	1 161 359	761 454	1 025 395	18,03	29,98	15,12	17,69
Депозитні операції	3 563 551	5 981 677	7 069 822	7 196 739	7 556 418	2 418 126	1 088 145	126 917	359 679	67,86	18,19	1,80	5,00
Співвідношення кредитів до депозитів, %	0,92	0,65	0,71	0,81	0,90	-0,27	0,06	0,09	0,10	-29,68	9,98	13,09	12,09

Продовження додатка Б

Таблиця Б. 18

Склад і структура коштів клієнтів ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі валют за 2014-2018 рр.

Складові зобов'язань	01.01.2015 р.		01.01.2016 р.		01.01.2017 р.		01.01.2018 р.		01.01.2019 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Строкові кошти юридичних осіб	300 464	12,65	228 264	7,35	781 039	17,40	762 109	12,27	481 301	6,94
у тому числі в іноземній валюті	85 196	3,59	131 530	4,24	116 909	2,60	48 775	0,79	144 829	2,09
Кошти до запитання юридичних осіб	1 115 269	46,95	¹ 132 504	36,47	1 720 103	38,31	2 915 762	46,90	3 957 490	57,07
у тому числі в іноземній валюті	102 439	4,31	269 473	8,68	337 529	7,52	682 368	10,98	1 022 958	14,75
Усього коштів юридичних осіб	1 415 733	59,60	¹ 360 768	43,82	2 501 142	55,71	3 677 871	59,21	4 438 791	64,01
у тому числі в іноземній валюті	187 635		401 003	12,91	454 438	10,12	731 143	11,77	1 167 787	16,84
Строкові кошти фізичних осіб	808 080	34,02	960 033	30,91	893 297	19,90	1 261 594	20,31	1 550 088	22,35
у тому числі в іноземній валюті	626 515	7,9	780873	25,15	658 598	14,67	1 004 998	16,18	1 405 069	20,26
Кошти до запитання фізичних осіб	151 775	26,37	784 645	25,27	1 095 511	24,40	1 272 583	20,49	945 723	13,64
у тому числі в іноземній валюті	85 973	3,62	635 703	20,47	907 771	20,22	993 538	15,99	386 726	5,58

Продовження додатка Б

Продовження табл. Б.18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього коштів фізичних осіб	959 855	40,40	1 744 678	56,18	1 988 808	44,29	2 534 177	40,79	2 495 811	35,99
у тому числі в іноземній валюті	712 488	29,99	1 416 576	45,62	1 566 369	34,89	1 998 536	32,17	1 791 795	25,84
Усього коштів клієнтів	2 375 588	100,00	3 105 446	100,00	4 489 950	100,00	6 212 048	100,00	6 934 602	100,00
у тому числі в іноземній валюті	900 123	37,89	1 871 579	60,27	2 020 807	45,01	2 729 679	43,94	2 959 582	42,68

Продовження додатка Б

Таблиця Б. 19

Динаміка депозитних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК» у розрізі валют за період 01.01.2014 р. - 01.01.2019 р.

Показники	Питома вага в обсязі зобов'язань за роками, %					Темп приросту, % до попереднього року			
	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01.2018	01.01.2019	01.01. 2016	01.01. 2017	01.01.2018	01.01. 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Строкові кошти юридичних осіб: в нац. валюті	215 268	96 734	664 130	713 334	336 472	-55,06	586,55	7,41	-52,83
у т.ч. в іноземній валюті	85 196	131 530	116 909	48 775	144 829	54,39	-11,12	-58,28	196,93
Кошти до запитання юридичних осіб: в нац. валюті	1 012 830	863 031	1 382 574	2 233 394	2 934 532	-14,79	60,20	61,54	31,39
у тому числі в іноземній валюті	102 439	269 473	337 529	682 368	1 022 958	163,06	25,26	102,17	49,91
Усього коштів юридичних осіб в нац. валюті	1 228 098	959 765	2 046 704	2 946 728	3 271 004	-21,85	113,25	43,97	11,00
у тому числі в іноземній валюті	187 635	401 003	454 438	731 143	1 167 787	113,71	13,33	60,89	59,72
Строкові кошти фізичних осіб: в нац. валюті	181 565	179 160	234 699	256 596	145 019	-1,32	31,00	9,33	-43,48
у тому числі в іноземній валюті	626 515	780 873	658 598	1 004 998	1 405 069	24,64	-15,66	52,60	39,81

Закінчення додатка Б
Продовження табл. Б.19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кошти до запитання фізичних осіб: в нац. валюті	65 802	148 942	187 740	279 045	558 997	126,35	26,05	48,63	100,33
у тому числі в іноземній валюті	85 973	635703	907 771	993538	386 726	639,42	42,80	9,45	-61,08
Усього коштів фізичних осіб: в нац. валюті	247367	328102	422439	535641	704 016	32,64	28,75	26,80	31,43
у тому числі в іноземній валюті	712488	1416576	1 566 369	1998536	1791795	98,82	10,57	27,59	-10,34
Усього коштів клієнтів: в нац. валюті	1 475 465	1 233 867	2 469 143	3 482 369	3975020	-16,37	100,11	41,04	14,15
у тому числі в іноземній валюті	900 123	1871579	2 020 807	2 729 679	2959582	107,92	7,97	35,08	8,42

Додаток В

Таблиця В.1

Коефіцієнтний аналіз аналізу фінансового стану ПАТ «ВОСТОК» за період 01.01.2015 р. - 01.01.2019 р.

Фінансовий коефіцієнт	Станом на					Відповідність оптимальному значенню	Відносне відхилення			2018/2019
	01.01. 2015 р.	01.01. 2016 р.	01.01. 2017 р.	01.01. 2018 р.	01.01. 2019 р.		2015/2016	2016/2017	2017/2018	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Показники капітальної стійкості банку										
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	10,00	14,47	21,41	25,26	19,61	>10 (+) <12 (+) >19-21 (-)	44,65	47,99	17,98	-22,38
Коефіцієнт надійності	0,15	0,13	0,09	0,08	0,11	>0,05 (+)	-14,37	-25,69	-11,26	31,11
Коефіцієнт фінансового важеля	7,57	10,08	14,45	13,85	12,97	у межах 1:20 (-)	33,06	43,40	-4,17	-6,35
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	0,12	0,09	0,06	0,07	0,07	<0,1 (-) >0,1 (+)	-22,61	-27,40	4,06	3,45
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,07	0,08	0,09	0,13	0,11	<0,25 (+)	12,64	10,45	47,18	-15,05
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	0,111	0,085	0,060	0,061	0,065	-	-22,85	-30,23	2,08	6,51

Продовження додатка В
Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Показники ділової активності										
У частині пасивів										
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0,77	0,70	0,68	0,80	0,63	>0,7 (-)	-9,63	-2,30	17,27	-21,10
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,36	0,27	0,25	0,26	0,25	-	-25,89	-4,79	2,44	-4,96
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	1,25	1,37	1,45	1,20	1,51	-	9,89	5,52	-17,14	25,94
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	0,94	1,06	0,83	0,80	1,04	-	12,92	-21,78	-3,52	30,62
Коефіцієнт активності спрямування депозитів у кредитний портфель	2,01	2,76	2,22	2,45	2,66	-	37,71	-19,74	10,44	8,44
У частині активів										
Коефіцієнт дохідних активів	0,97	0,96	0,99	0,96	0,96	-	-0,68	3,09	-2,84	-0,63
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	0,72	0,74	0,56	0,64	0,66	-	2,05	-23,58	13,14	3,06
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,00	0,00	0,09	0,08	0,10	-	-	-	-11,56	16,84
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	0,00	0,00	0,09	0,08	0,10	-	-	-	-8,98	17,58
Показники ліквідності банку										

Продовження додатка В

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,33	0,33	0,40	0,47	0,52	>0,2 (+)	1,20	19,34	18,10	10,54
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	1,03	1,04	1,01	1,04	1,05	>1(+)	0,69	-3,00	2,92	0,63
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	0,25	0,23	0,34	0,28	0,21	>0,2(+)	-9,40	45,97	-17,46	-23,81
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	1,11	1,07	1,06	1,03	1,06	>0,8(-)	-3,55	-0,98	-2,56	2,57
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	2,01	2,76	2,22	2,44	2,66	>0,8(-)	37,73	-19,76	10,16	8,71
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	0,29	0,25	0,36	0,30	0,23	-	-12,71	42,38	-18,31	-21,44
Показники ефективності управління банком										
<i>I. Рентабельність за доходом</i>										
Загальний рівень рентабельності	0,03	0,08	0,05	0,09	0,07	-	166,27	-36,39	70,89	-25,09
Окупність витрат доходами	1,06	1,07	1,06	1,11	1,16	-	1,54	-0,71	4,36	4,64
Чиста процентна маржа	3,12	2,74	3,92	4,64	5,73	-	-12,36	43,10	18,51	23,36
Чистий спред	2,33	1,73	3,38	4,49	5,28	>1,25(+)	-26,06	95,60	33,10	17,43
Інший операційний дохід	0,002	0,005	0,003	0,003	0,002	-	107,90	-45,27	13,40	-17,69
«Мертва точка» прибутковості банку	-0,01	0,02	-0,03	-0,02	0,06	-	-228,65	-297,62	-44,64	-424,22

Закінчення додатка В
Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>II. Рентабельність по чистому прибутку</i>										
Рентабельність активів, %	0,003	0,011	0,008	0,012	0,009	<0,1(-)	279,70	-32,49	63,11	-23,02
Рентабельність дохідних активів	0,003	0,012	0,008	0,013	0,010	--	282,32	-34,51	67,87	-22,53
Рентабельність загального капіталу	0,026	0,125	0,116	0,182	0,136	<0,15(-)	390,67	-7,01	56,74	-25,59
Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)	0,029	0,161	0,161	0,310	0,185	--	449,23	-0,09	92,44	-40,24
Рентабельність діяльності за витратами	0,033	0,088	0,056	0,099	0,078	--	170,38	-36,84	78,34	-21,62
Рентабельність діяльності за доходом	0,031	0,082	0,052	0,089	0,067	--	166,27	-36,39	70,89	-25,09

Продовження додатку В

Таблиця В.2

Вихідні дані для коефіцієнтного аналізу пасивних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК»

Показник	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.	01.01.2018 р.	01.01.2019 р.
Активи, зважені на рівень ризику	-	-	-	-
Власний капітал	426001	523016	608161,684	699118
Зобов'язання	6155317	7241864	7885891,26	8165110
Кошти на поточних рахунках клієнтів	2815615	4188345	4334568,62	4414400
Кредити видані + цінні папери	4319868	5589920	6573185,84	6952665
Отримані міжбанківські кредити	1 182 522,00	615 837,00	700 322,69	1081206
Платні пасиви	5981678	7064620	7196738,16	7556418
Робочі активи (дохідні)	5846065	4319868	7465733,94	9 261 479
Строкові депозити клієнтів	1674335	2023703	2161846,85	2060812
Строкові кошти фізичних осіб	893296	1261594	1721000,72	1579958
Сукупні активи=Сукупні пасиви	6581318	7764880	8727552,96	8864229
Сума кредитів виданих клієнтам та банкам	3849704	4966881	6384841,99	7047826
Сума наданих клієнтам кредитів	3713809	4957517	5742649,05	6563987
Фактично оплачений статутний капітал	307350	307350	445042,8	523110

Продовження додатка В

Таблиця В.3

Коефіцієнтний аналіз пасивних операцій ПАТ «БАНК ВОСТОК» за період 01.01.2016 р. - 01.01.2019 р.

Фінансовий коефіцієнт	Станом на				Відповідність оптимальному значенню	Темп приросту, % до попереднього року		
	01.01.16 р.	01.01.17 р.	01.01.18 р.	01.01.19 р.		01.01.17 р.	01.01.18 р.	01.01.19 р.
1	2	3	4		5	6	7	8
К1 = Власний капітал / Сукупні пасиви	0,065	0,067	0,070	0,079	<0,1 (-)	4,06	3,45	13,18
К2 = Власний капітал / Зобов'язання	0,069	0,072	0,077	0,086	<0,25 (-)	4,35	6,78	11,02
К3 = Власний капітал / Строкові кошти фізичних осіб	0,477	0,415	0,353	0,442	<0,5 (-)	-13,07	-14,76	25,22
К4 = Платні пасиви / Дохідні (робочі) активи	1,023	1,635	0,964	0,816	<1,2 (+) >1,2 (-)	59,83	-41,06	-15,36
К5 = Дохідні (робочі) активи / Зобов'язання	0,950	0,597	0,947	1,134	>0,8 (+) <0,7 (-)	-37,19	58,71	19,81
К6 = Сума наданих клієнтам кредитів / Зобов'язання	0,603	0,685	0,728	0,804	<0,8 (+)	13,46	6,38	10,39
К7 = Зобов'язання / Сукупні пасиви	0,935	0,933	0,904	0,921	>0,9 (-)	-0,28	-3,12	1,94
К8 = Кошти на поточних рахунках клієнтів / Сукупні пасиви *100%	42,782	53,940	49,665	49,800	>25% (+)	26,08	-7,92	0,27

Продовження додатка В

Продовження табл. В.3

1	2	3	4		5	6	7	8
К9 = Строкові депозити клієнтів / Зобов'язання	0,272	0,279	0,274	0,252	<0,4 (-)	2,73	-1,90	-7,93
К10 = Кредити, надані клієнтам / Строкові депозити	2,218	2,450	2,656	3,185	-	10,44	8,44	19,91
К11 = Строкові депозити / Сукупні пасиви	0,254	0,261	0,248	0,232	<0,3 (-)	2,44	-4,96	-6,14
К12 = Строкові депозити / Кредити видані + цінні папери	0,388	0,362	0,329	0,296	-	-6,60	-9,15	-9,88
К13 = Отримані міжбанківські кредити / Зобов'язання	0,192	0,085	0,089	0,132	<0,25 (-)	-55,74	4,43	49,11

Продовження додатка В

Таблиця В. 4

Динаміка фінансового результату ПАТ «БАНК ВОСТОК» за 2014-2018 рр.

Показник	Обсяг за роками, тис. грн.					Абсолютне відхилення, тис. грн. до попереднього року				Темп приросту, % до попереднього року			
	01.01.2015 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.	01.01.2018 р.	01.01.2019 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.	01.01.2018 р.	01.01.2019 р.	01.01.2016 р.	01.01.2017 р.	01.01.2018 р.	01.01.2019 р.
Прибуток/ (збиток)	40 585	49 567	95 383	82 538	110 815	8 982	45 816	-12 845	28 277	22,13	92,43	- 13,47	34,26

Розподіл банків України за рівнем надійності станом на 01.01.2019 р.

Кластер 2 (банки з середнім рівнем надійності)	Кластер 1 (банки з високим рівнем надійності)
АТ АКБ "АРКАДА" АТ "КІБ" АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК" ПАТ "БАНК ВОСТОК" АТ "БАНК "ГРАНТ" АТ "СКАЙ БАНК" АТ "МетаБанк" АТ "ІНГ Банк Україна" АТ "Райффайзен Банк Аваль" ПАТ "МТБ БАНК" АТ "КОМІНВЕСТБАНК" БАНК ІНВЕСТ. ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК" Акціонерний банк "Південний" АТ "МЕГАБАНК", Харків АБ "УКРГАЗБАНК" АТ "АБ "РАДАБАНК" АТ "ОТП БАНК" АТ "А - БАНК" АТ "БАНК АВАНГАРД" АТ "ПУМБ" АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК" АТ "Ідея Банк" АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ" АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО" АТ "БАНК ФОРВАРД" АТ "Місто Банк" АТ "СБЕРБАНК" АТ "УКРСОЦБАНК" ПАТ "Промінвестбанк" АТ "АЛЬФА-БАНК" АТ "УКРСИББАНК"	АТ "БАНК 3/4" "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК" АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК" АТ "МІБ" АТ КБ "ПРИВАТБАНК" Кластер 2 (банки з низьким рівнем надійності) АТ "АП БАНК", АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ", АТ "ПРАВЕКС БАНК", ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК", АТ "КБ "ГЛОБУС", АТ "АКБ "КОНКОРД" АТ "БАНК АЛЬЯНС" АТ "ОКСІ БАНК" АТ "РВС БАНК" ПАТ"БАНК "УКРАЇН.КАПІТАЛ" АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК" АТ "АЙБОКС БАНК" Полікомбанк АТ "АСВІО БАНК" АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК" АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК" АТ "КРИСТАЛБАНК" АТ "СПБ" АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ" АТ "ЮНЕКС БАНК" м. Київ АТ "Укрексімбанк" АТ "ОЩАДБАНК" АТ "Полтава-банк" АТ "КРЕДОБАНК"

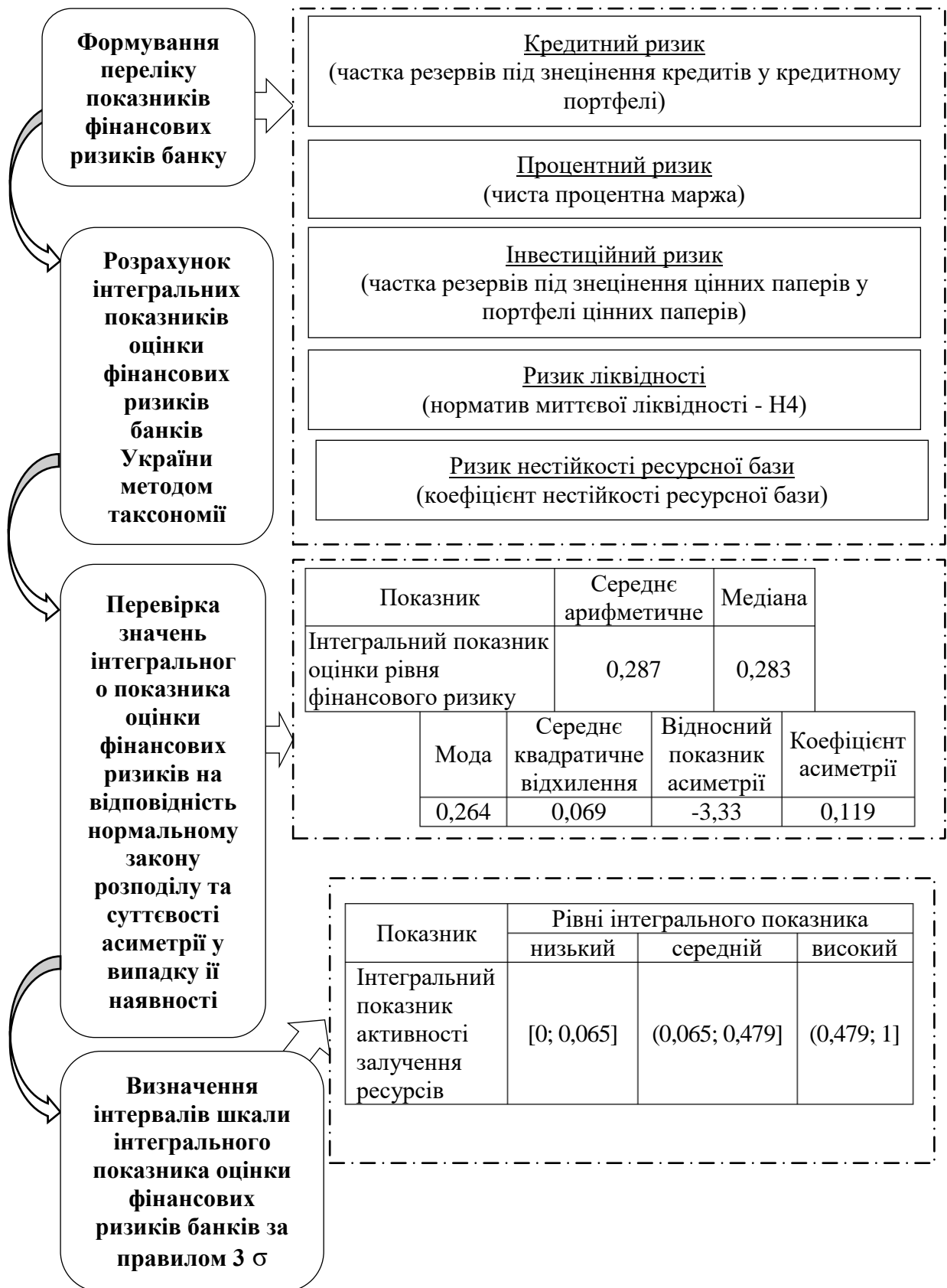

Рис. Д.1. Процедура визначення рівня фінансових ризиків банків України

Додаток Ж
Публікації за період навчання

ISSN 2411-5215 (Print)
ISSN 2519-4828 (Online)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

***ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ***

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (17)

Чернігів 2019

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Льчук В.</i> Синергетичний ефект функціонування кластера.....	9
<i>Кифяк В., Дмитрієва О., Сироїсько К.</i> Безробіття в Україні та шляхи його подолання.....	19
<i>Коломієць В.</i> Інституціональна структура людського капіталу.....	26
<i>Назаркевич І., Кривень О., Ревко А.</i> Еволюція структурних трансформацій у світовій економіці: досвід для України.....	33
<i>Kazarian G.</i> Development of a state policy of social adaptation of disabled persons in Ukraine.....	41

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

<i>Замлинський В.</i> Реноваційні механізми інтенсифікації підприємств агропродовольчого сектору.....	50
<i>Краснокутська Н., Госи С.</i> Пріоритизація ключових стейкхолдерів підприємств кондитерської промисловості.....	60
<i>Савченко В.</i> Інвестування в житлове будівництво та комунальне господарство: від «хрущовок» до інноваційних новобудов.....	69
<i>Кушнір С.</i> Місце економічної безпеки аграрного сектору в поліструктурних системах національної безпеки держави.....	80
<i>Плевич Д.</i> Роль електронної комерції в розвитку інформаційної економіки.....	88
<i>Ющенко Н.</i> Економіко-математичний інструментарій планування розвитку та розміщення підприємств із переробки сміття в Україні.....	96
<i>Рябуха Г.</i> Державне регулювання та прогнозування розвитку птахівництва як перспективної галузі тваринництва.....	107
<i>Чут М.</i> Концепція стратегії вартісно-орієнтованого управління підприємством.....	114
<i>Білінчук В., Соболєва-Терещенко О.</i> Дослідження пивного ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку.....	122

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ

<i>Коваленко Ю., Літвін Я.</i> Фінансові інструменти, їх класифікації та напрями інноваційних розвідок.....	132
<i>Лисенко І.</i> Механізм взаємодії регіональних інноваційних кластерів та вищої освіти.....	142
<i>Самійленко Г.</i> Кластерні структури регіонів України: теоретичні аспекти, проблеми та перспективність практичної реалізації.....	155
<i>Bazilinska O., Panchenko O.</i> Transport component of the economy as a basis for sustainable development of the region.....	166

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

<i>Вовк В., Мовчан А.</i> Сучасні тенденції організації банківського нагляду в контексті запровадження ризик-орієнтованого підходу.....	173
<i>Виговська В., Чхайдзе В.</i> Сучасні тенденції розвитку корпоративного сектору України.....	182
<i>Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О.</i> Сучасний стан та перспективи колаборації банків та FINTECH.....	190
<i>Ткаченко Н.</i> Вектори розвитку інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.....	200

Вікторія Вовк, Анастасія Мовчан

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ
В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ**

Вікторія Вовк, Анастасія Мовчан

**СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ОРГАНИЗАЦИИ БАНКОВСКОГО НАДЗОРА
В КОНТЕКСТЕ ВНЕДРЕНИЯ РИСК-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА**

Viktoriia Vovk, Anastasia Movchan

**MODERN TRENDS OF THE ORGANIZATION OF BANKING
SUPERVISION IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTATION
OF THE RISK-ORIENTED APPROACH**

Оскільки зміни у світовій економіці привели до активізації процесу трансформації банківського нагляду, спрямованого на підвищення ефективності контролю управління основними ризиками діяльності банків. У статті проаналізовано роль банків як головного інформатора Державної служби фінансового моніторингу. Розглянуто сучасні тенденції розвитку банківської системи, зокрема ризики, з якими вона стикається, та приклади організаційної структури банківського нагляду інших країн. З'ясовано 5 головних пріоритетів розвитку світового банківського простору. Досліджено запровадження в Україні системи фінансового моніторингу банків, визначено основні напрями розвитку та вдосконалення системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом через банківську систему.

Ключові слова: фінансовий моніторинг; банківський нагляд; світовий досвід; банківські ризики; світовий банківський простір.

Рис.: 4. Бібл.: 14.

Поскольку изменения в мировой экономике привели к активизации процесса трансформации банковского надзора, направленного на повышение эффективности контроля управления основными рисками деятельности банков. В статье проанализирована роль банков как главного информатора Государственной службы финансового мониторинга. Рассмотрены современные тенденции развития банковской системы, в частности риски, с которыми она сталкивается, и примеры организационной структуры банковского надзора других стран. Выявлено 5 главных приоритетов развития мирового банковского пространства. Исследована введенную в Украине систему финансового мониторинга банков, определены основные направления развития и совершенствования системы противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем через банковскую систему.

Ключевые слова: финансовый мониторинг; банковский надзор; мировой опыт; банковские риски; мировой банковский простор.

Рис.: 4. Библ.: 14.

As changes in the global economy have led to an intensification of the process of transformation of banking supervision, aimed at increasing the effectiveness of control over management of the main risks of banks, the role of banks as the main informer of the State Financial Monitoring Service is analyzed in the article. The contemporary tendencies of the banking system development, including the risks it faces and examples of the organizational structure of banking supervision of other countries, are considered. The five main priorities of the development of the world banking environment were ascertained. The system of financial monitoring of banks introduced in Ukraine was investigated, the main directions of development and improvement of the counteraction to the legalization (laundering) of the proceeds from crime through the banking system were determined.

Keywords: financial monitoring; bank supervision; world experience; bank risks; world banking space.

Fig.: 4. References: 14.

JEL Classification: E59

Постановка проблеми. На тлі глобалізації ринків і фінансових потоків у поєднанні з їх віртуалізацією, появи та успішного функціонування інтернет-банкінгу, інтернет-трейдингу спостерігається зростання організованої злочинності, що загострює питання підтвердження законності джерел походження коштів. Збільшення обсягів злочинів, пов'язаних із відмивання коштів та фінансуванням тероризму, обумовлюють необхідність розпізнавання первинних джерел походження доходів та впровадження індикаторів, що будуть розпізнавати підозрілі операції. Беручи до уваги те, що процес відмивання коштів перестав бути незвичним для ділового середовища, який контролювати майже неможливо, саме банки можуть бути залучені до процесів легалізації незаконних доходів [1; 2]. Запобігання і протидія використанню фінансової системи країни з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму – порівняно нова сфера діяльності як для національних органів регулювання і

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

нагляду, так і для сукупності фінансових, а також спеціально визначеної категорії нефінансових, підприємств, установ, організацій та професій. Саме тому на перший план серед стратегічних завдань для регуляторів фінансових ринків у всьому світі виходить адаптація до інновацій та їх адекватний аналіз для протидії ризикам і, як наслідок, забезпечення фінансової стабільності банків та банківської системи загалом. За цих обставин використання сучасних методів та інструментів виявлення джерел походження коштів, а також перешкодження легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є актуальним питанням як у науковому, так і у практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей застосування ризик-орієнтованого підходу для протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму присвячено значну кількість наукових праць, зокрема, дослідження провідних закордонних учених та вітчизняних практиків і практиків: В. Алієва, Б. А. Бскряшева, Дж. Волкера, Дж. Феверда, Ж. О. Андрійченко, Н. М. Внукової, О. О. Глущенко, І. Б. Дзедзика, О. Дзюблюка, О. М. Колодізева, О. О. Куришко, Р. В. Михайлюка, М. І. Самсонова, І. Б. Семененко, І. М. Чмутової.

Авторами Дж. Волкер та Дж. Феверда [5; 6] представлена гравітаційна модель, що дозволяє оцінити потоки незаконних коштів з/у кожен юрисдикцію у світі.

І. Б. Дзедзиком [7] проаналізовано ризик окремих категорій клієнтів, що можуть становити для банку найбільшу загрозу з погляду легалізації «брудних» грошей.

О. О. Глущенко та І. Б. Семененко [2] узагальнили міжнародний та вітчизняний досвід формування й розвитку інституту фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, а також розробили пропозиції щодо оцінювання та моделювання ризиків у сфері банківського нагляду.

Ж. О. Андрійченко [8] визначено місце фінансового моніторингу в системі управління ризиками ринків фінансових послуг та запропоновано застосувати комплексний підхід до управління ними.

Б. А. Бскряшев [9] надав характеристику основних економічних злочинів, висвітлив юридичні та економічні аспекти контролю над економічною злочинністю та забезпечення безпеки економічної діяльності держави.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на численні публікації з досліджуваної проблеми та їхню спрямованість на розгляд окремих елементів системи банківського нагляду та регулювання, зокрема ризик-орієнтованого підходу, спостерігається відсутність комплексного бачення тенденцій розвитку останнього в їх загальній сукупності, враховуючи зокрема й міжнародний досвід та національні особливості.

Метою статті є висвітлення останніх тенденцій розвитку банківської системи, ризиків, з якими вона стикається, та вироблення пропозиції застосування ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду з урахуванням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. До Державної служби фінансового моніторингу від банків надходить найбільша кількість повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Зокрема, протягом 2011–2018 рр. від банківських установ було отримано більше ніж 96 % від загальної кількості повідомлень про фінансові операції, які пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом (рис. 1).

У 2015 р. кількість повідомлень, отриманих від банківських установ, збільшилась у порівнянні з 2014 р. на 244,65 % і становила 4 312 637 грн, а у 2017 р. – збільшення на 26,84 %.

Рис. 1. Динаміка кількості повідомлень, отриманих від банківських та небанківських установ, які пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом протягом 2011–2017 рр., шт.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби фінансового моніторингу [3].

Ефективне функціонування банківської системи, а саме забезпечення її стабільності, неможливо без сучасної системи банківського регулювання та нагляду. Збільшення обсягів операцій, пов'язаних із відмиванням коштів, збільшує важливість заходів запобігання легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом. Саме для цих цілей створена система фінансового моніторингу, яка є сукупністю заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [4].

У контексті зазначених тенденцій важливим є застосування сучасних принципів банківського нагляду, прогресивних методик і практик виявлення підозрілих операцій та врахування факторів ризику банківської системи в процесі здійснення фінансового моніторингу, що сприятиме оновленню банківського нагляду відповідно до стандартів ЄС, а також забезпечить прозорість здійснюваних банками України операцій та позитивно впливатиме на процеси детінізації економіки.

Сам тому запровадження ризик-орієнтованого підходу до організації банківського нагляду є одним із найактуальніших напрямів розвитку фінансового моніторингу.

Відповіддю на зростання очікувань клієнтів щодо банківських послуг є поява й розвиток, нових технологій та бізнес-моделей організації банківського бізнесу. Навіть у юрисдикціях з відносно простими фінансовими системами може існувати велика кількість фірм різного розміру, які здійснюють комплекс заходів зі складними операціями. Функції ризику повинні відповідати типам ризику (бізнес-моделі, кібер-ризик) та еволюціонувати разом із ними, що зумовлює появу нових методів та інструментів протидії їхнім негативним наслідкам, а також розвиток професійних компетентностей менеджерів. Протягом останніх років спостерігаються помітні зміни в тенденціях походження банківських ризиків. Зокрема, використання великих масивів даних, штучного інтелекту, а також розширеної аналітики прийшли на зміну «поліпшенню клієнтського досвіду». Як наслідок, банки та кредитні спілки в усьому світі ініціюють запровадження технології «цифрування» та інші інновації до організації банківського бізнесу, використовуючи хмарні технології, передові аналітичні розробки, що дозволяє швидше реагувати на очікування споживачів фінансових послуг.

На тлі світових тенденцій трансформації банківської сфери першочерговим завданням є розвиток партнерських відносин або розширення співпраці банків із зовнішніми організаціями, що, у свою чергу, потребує модернізації застарілих технологій, переосмислення наявних процесів та організаційних структур.

Можна виділити 5 пріоритетів розвитку світового банківського простору:

- підвищення рівня зобов'язань щодо поліпшення досвіду клієнтів;
- вдосконалення аналітичних якостей даних;
- зниження експлуатаційних витрат;
- пріоритет інвестицій в інновації;
- пріоритет набору та підготовки компетентних кадрів.

У сучасних умовах господарювання ризик бездіяльності значно перевищує ризик інноваційної діяльності. За цих обставин, поєднання нових технологій і можливість доступу до даних реального часу дозволяє фінансовим установам створити персоналізацію в масштабі: фінансова послуга для кожного клієнта в потрібний час відповідно до його вимог.

Враховуючи світові тенденції, фінансові установи повинні комбінувати технології, що дозволить забезпечити клієнтам унікальні ціннісні пропозиції фінансової послуги. Сьогодні не тільки великі банки, але й більш дрібні фінансові установи використовують дані / аналітику з метою кращого розуміння потреб своїх клієнтів і створення безкоштовних цифрових платформ для залучення депозитів і розширення їх географічного охоплення.

Гібридна стратегія забезпечення робочої сили, якої дотримуються більшість банків, передбачає наявність функції самообслуговування клієнтів (застосування технології штучного інтелекту), а також безперешкодний доступ до менеджерів банку з метою вирішення будь-яких складних питань.

Сьогодні фінансові установи по всьому світу переходять від традиційного продукту і послуги (один продукт підходить усім) до гіперперсоналізованого обслуговування клієнта, за якого банки надають індивідуальні продукти, здатні задовольнити їх вимоги та потреби.

Усі зміни, зокрема й інновації, пов'язані з ризиками, а отже, забезпечення нормального функціонування та розвитку системи, яка зосереджена на запобіганні цих ризиків, є одним із першочергових завдань для кожної держави. Треба зазначити, що наглядові органи обмежені ресурсами, що, в свою чергу, призводить до необхідності чіткого визначення пріоритетів при здійсненні наглядової діяльності. Наглядовий контроль підвищує ефективність банківського нагляду шляхом забезпечення раціонального розподілу та перерозподілу ресурсів і процесів. Інструментом, використання якого дозволить ефективно боротися вже з існуючими ризиками та запобігатиме появі нових, є система ризик-орієнтованого банківського нагляду, яка досить вдало функціонує по всьому світу та вже запроваджується в Україні.

Застосування ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду дозволить підвищити ефективність прийнятих управлінських рішень щодо мінімізації негативних наслідків прояву банківських ризиків. Ризик-орієнтований підхід передбачає виділення ресурсів для зон найбільших ризиків, при цьому ризики не усуваються наглядовими органами, а нейтралізуються їхні негативні наслідки найбільш ефективним способом для досягнення встановлених цілей.

Більшість наглядових органів зобов'язані дотримуватися цілей, викладених у статуті та спрямованих на захист інтересів користувачів фінансових послуг, підтримку фінансової стабільності банків та банківської системи загалом, а також запобігання фінансовим злочинам [10]. Необхідно враховувати, що цілі наглядових органів у різних країнах можуть відрізнятися, але пріоритетним завданням у межах принципу побудови ефективної організаційної структури банківського нагляду залишається досягнення цілей за найменших витрат [2].

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Національні особливості соціально-економічного розвитку країни та зокрема, принципи функціонування її фінансового ринку й система нагляду за ним обумовлюють вибір організаційної побудови банківського нагляду. Найчастіше центральному банку країни належить ключова роль банківського нагляду, проте в міжнародній практиці можна виділити декілька варіантів участі центрального банку в наглядовому процесі [11]. Приклади організаційної структури банківського нагляду в різних країнах наведено на рис. 2.

Рис. 2. Організаційні структури банківського нагляду

В Україні діє дворівнева система фінансового моніторингу, яка включає: Державний фінансовий моніторинг та первинний фінансовий моніторинг (рис. 3).

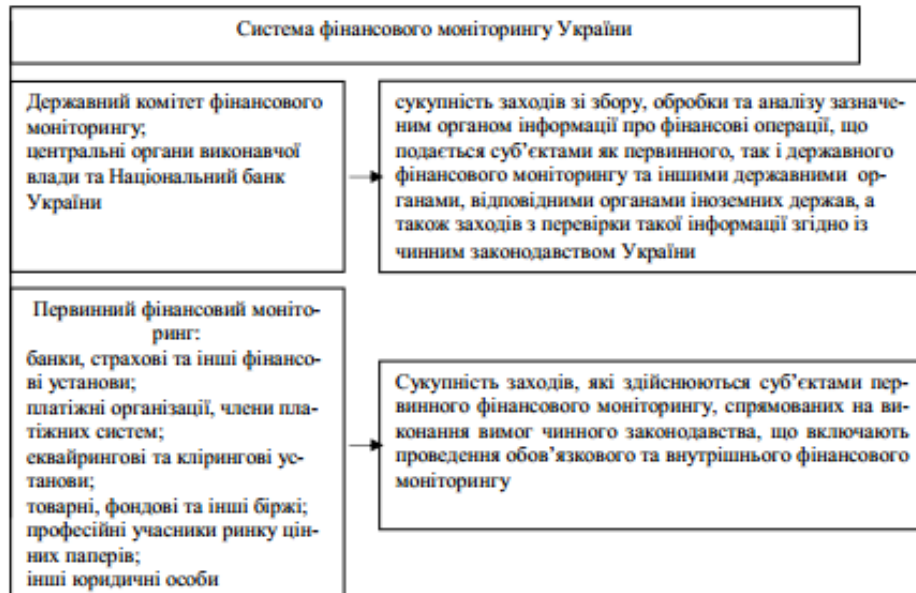

Рис. 3. Система фінансового моніторингу України

Оцінювання ризику залучення банків до процесу відмивання доходів злочинним шляхом є одним із найважливішим питань фінансового моніторингу, саме тому установи повинні оцінити кожен фінансову операцію з позиції трьох базових категорій ризику: ризику клієнта, країни і послуги [12]. Працівники банків, що відповідають за фінансовий моніторинг, повинні бути проінформовані про список усіх ризикових країн та територій, а також наявних систем протидії відмиванню грошей, наглядових структур та існуючих у тій чи іншій країні систем оцінювання ризиків [1].

Ризик-орієнтований підхід до банківського нагляду в системі фінансового моніторингу в Україні будується на рекомендаціях, наданих FATF.

Згідно з положеннями «Посібника з питань підходу, заснованому на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму» (FATF) процес управління ризиком при здійсненні фінансового моніторингу має включати три основні етапи, які, у свою чергу, поділяються на такі окремі складові:

- визнання фінансовою установою існування ризику;
- застосування прогресивних методик оцінки ризиків;
- розроблення стратегій для управління ідентифікованими ризиками та мінімізації їх негативних наслідків.

Фінансові установи проводять процедури, спрямовані на оцінювання ризиків, контроль за операціями клієнтів із високим ризиком появи ознак легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, а також розробляють відповідні заходи для мінімізації їхніх негативних наслідків.

Перехід до ризик-орієнтованого підходу до організації банківського нагляду передбачає:

- аналіз бізнес моделей та стратегій банку;
- щорічне стрес-тестування;
- посилений контроль операцій банків із пов'язаними особами.

Також у стратегію банківського нагляду входить підвищення якості розкриття фінансової та пруденційної звітності, гармонізація пруденційних вимог до банків із правовими нормами ЄС та рекомендаціями Базельського комітету [13]. Важливим також є посилення вимог до інформаційної безпеки банків з метою забезпечення безперервної банківської діяльності та її захисту від кібератак. Результати впровадження зазначених напрямів банківського нагляду наведено на рис. 4.

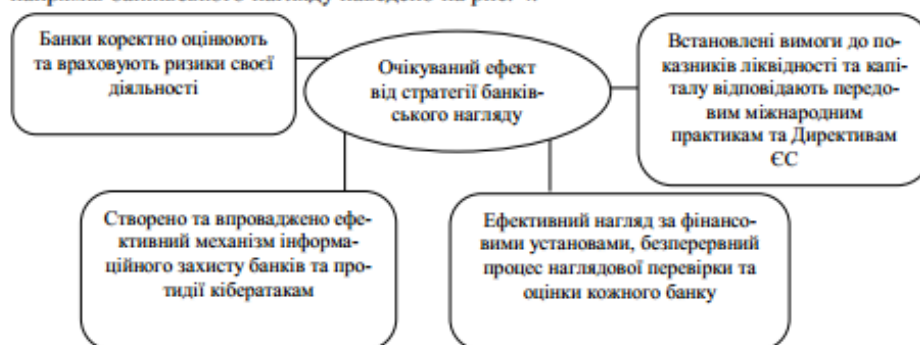

Рис. 4. Очікуваний ефект від запровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду

Законодавство кожної країни має свою специфіку, не є винятком й законодавство у сфері боротьби з «відмиванням» грошей. Розглянемо особливості організації банківського нагляду деяких країн, досвідом яких може скористатися Україна. Наприклад, в Австралії для реалізації фінансового моніторингу використовують не лише протидію

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, а й ухилення від сплати податків [10]; Китай дотримується чіткого розмежування між окремими структурними підрозділами функцій управління та реалізації фінансового моніторингу в межах єдиного уповноваженого органу; в Італії фінансовий моніторинг підпорядковується центральному банку, а також використовується автоматизована ризик-орієнтована система обробки інформації; у Великобританії діє заборона передачі інформації про податкові правопорушення іншим державам.

Беззаперечно, провідну роль у боротьбі з «відмиванням» доходів відіграють США, Великобританія та Німеччина, законодавство яких більш повно розкриває сутність поняття «брудні гроші» та визначає засоби покарання.

Оскільки банківські установи є суб'єктами первинного фінансового моніторингу та постійно наражаються на ризики, пов'язані з доходами, отриманими злочинним шляхом, доцільно визначити такі пріоритетні заходи та принципи, які б використовувалися відповідними наглядовими органами:

- покращення якості проведення аудиту коштів, переданих до статутного фонду суб'єктів господарювання;
- створення єдиної централізованої бази даних, де б містилася інформація про всі підозрілі операції та такі, що підлягають фінансовому моніторингу;
- перевірка коштів, що надходять з-за кордону під виглядом інвестицій;
- боротьба з корупцією в органах управління фінансових установ [14];
- забезпечення взаємодії контролюючих та правоохоронних органів з метою протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, у тому числі підвищення ефективності взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з суб'єктами первинного моніторингу.

Серед стандартів у сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, до виконання яких прагне Україна, визначено такі:

- 1) забезпечення здатності адміністративних, регулюючих, правоохоронних та інших органів здійснювати співробітництво й обмін інформацією на міжнародному та національному рівнях [4];
- 2) криміналізацію відповідних дій, пошук і блокування відповідних доходів для наступної їх конфіскації та надання взаємної правової допомоги у цій сфері;
- 3) встановлення всеосяжного режиму регулювання та нагляду до фінансових установ;
- 4) відповідність встановлюваних внутрішніх режимів регулювання та нагляду ініціативам регіональних, міжрегіональних та міжнародних організацій, загальновізнаним на міжнародному рівні тощо.

Таким чином, для боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму застосування ризик-орієнтованого підходу є необхідним інструментом. Його застосування передбачає необхідність запровадження відповідних заходів, а також використання сучасних інструментів ідентифікації, оцінювання та розуміння характеру прояву ризиків, на які вони наражаються. В Україні процес становлення національної системи фінансового моніторингу, зокрема запровадження ризик-орієнтованого банківського нагляду, ще не завершено. Ураховуючи досвід зарубіжних країн, подальший розвиток має відбуватися в напрямі встановлення жорсткого соціального контролю над цими явищами. Це максимально сприятиме утвердженню України у статусі надійного партнера міжнародної спільноти у сфері протидії відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом. При цьому законотворча діяльність має бути орієнтована на гармонізацію вітчизняного законодавства та урахування нових стандартів FATF, а також посилення міжнародного співробітництва, що дозволить забезпечити належне управління ризиками відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму, зокрема зменшити наслідки впливу найбільш суттєвих ризиків, таких як репутаційні, операційні, комплаєнсу та концентраційні ризики.

Список використаних джерел

1. Глуценко О. О., Вороніна Р. М. Аналіз основних об'єктів ідентифікації у системі заходів первинного фінансового моніторингу банку. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 6. Т. 2. С. 68–71.
2. Глуценко О. О., Семенов І. Б. Антилегалізаційний фінансовий моніторинг: ризик-орієнтований підхід: монографія / за ред.: Р. А. Слав'юк. Київ: УБС НБУ, 2014. 386 с.
3. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу. URL: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=88&lang=uk.
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Від Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.
5. Gravity Models of Trade-based Money Laundering / Joras Ferwerda, Mark Kattenberg, Han-Hsin Chang, Brigitte Unger, Loek Groot, Jakob Bikker. 2011. *DNB Working Papers 318*. Netherlands Central Bank, Research Department.
6. Walker J. Measuring Global Money Laundering. *Journal of Money Laundering Control*. 1999. Vol. 3. Iss.: 1. P. 25–37.
7. Дзедзик І. Б. Ризикологічні основи фінансового моніторингу операцій банків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. Київ, 2010. № 1 (7). С. 153.
8. Андрійченко Ж. О. Фінансовий моніторинг у системі управління ризиками ринків фінансових послуг. *Розвиток системи управління ризиками ринків фінансових послуг: монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова*. Харків: Ексклюзив, 2014. С. 140–150.
9. Бекряшев А. К., Белозеров И. П. Теневая экономика и экономическая преступность. Основы теневой и криминальной экономики. URL: <http://www.kodges.ru/30710-tenevajaekonomika-i-jekonomicheskaja-prestupnost.html>.
10. Москаленко Н. В. Соціально-економічне і політичне значення фінансового моніторингу. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6 (108). С. 235.
11. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Розвиток фінансового сектора України в умовах формування нової фінансової архітектури: монографія. Київ: Університет банківської справи; Центр наукових досліджень Національного банку України, 2009. 384 с.
12. Леонов С. В., Куришко О. О. Ризики в системі «банк-клієнт» при здійсненні фінансового моніторингу. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2010. № 1, т. 2. С. 173–181.
13. Стратегія Національного банку України. Програма дій 2019. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888>.
14. Максимчук Р. Ф. Проблеми легалізації доходів в сучасних умовах. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 2 (10). С. 49–55.

References

1. Hlushchenko, O. O., Voronina, R. M. (2012). Analiz osnovnykh ob'ektiv identyfikatsii u systemi zakhodiv pervynnoho finansovoho monitorynhu banku [Analysis of the main identification objects in the system of measures of the primary financial monitoring of the bank]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytsky National University*, 6 (2), 68–71 [in Ukrainian].
2. Hlushchenko, O. O., Semehen, I. B., Slaviuk, R. A. (Ed.). (2014). Antylehalizatsiinyi finansovyi monitorynh: ryzyk-orientovanyi pidkhid [Anti-legal financial monitoring: risk-oriented approach]. Kyiv: UBS NBU [in Ukrainian].
3. *Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu [Official site of the state financial monitoring service]*. Retrieved from http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=88&lang=uk.
4. Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On prevention and counteraction to the legalization (laundering) of the proceeds from crime, terrorist financing and financing of the proliferation of weapons of mass destruction]. № 1702-VII (on October 14, 2014). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.

5. Joras Ferwerda, Mark Kattenberg, Han-Hsin Chang, Brigitte Unger, Loek Groot, Jakob Bikker. Gravity Models of Trade-based Money Laundering (2011). *DNB Working Papers 318*. Netherlands Central Bank, Research Department.
6. Walker J. (1999). Measuring Global Money Laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 3 (1), 25–37.
7. Dzedzyk, I. B. (2010) Ryzkykologichni osnovy finansovoho monitorynhu operatsii bankiv [Riskological bases of financial monitoring of operations of banks]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, 1 (7), 153 [in Ukrainian].
8. Andriuchenko, Zh. O. (2014). Finansovyi monitorynh u systemi upravlinnia ryzykamy rynkiv finansovykh posluh [Financial monitoring in the financial services risk management system]. In N. M. Vnukov (Ed.), *Rozvytok systemy upravlinnia ryzykamy rynkiv finansovykh posluh – Development of risk management system for financial services markets* (pp. 140–150). Kharkiv: Ekskliuzyv – Exclusive [in Ukrainian].
9. Bekriashev, A. K., Belozero, I. P. (n.d.). Tenevaia ekonomika i ekonomicheskaja prestupnost. Osnovy tenevoi i kriminalnoi ekonomiki [The shadow economy and economic crime. Fundamentals of the shadow and criminal economy]. Retrieved from <http://www.kodges.ru/30710-tenevajekonomika-i-jekonomicheskaja-prestupnost.html>.
10. Moskalenko, N. V. (2010). Sotsialno-ekonomichne i politychne znachennia finansovoho monitorynhu [Socio-economic and political significance of financial monitoring]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 6 (108), 235 [in Ukrainian].
11. Naumenkova, S. V., Mishchenko, S. V. (2009). *Rozvytok finansovoho sektora Ukrainy v umovakh formuvannia novoi finansovoi arkhitektury [Development of the financial sector of Ukraine in the context of the formation of a new financial architecture]*. Kyiv: Universytet bankivskoi spravy; Tsentru naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy [in Ukrainian].
12. Leonov, S. V., Kuryshko, O. O. (2010). Ryzkyky v systemi «bank-kliient» pry zdiisnenni finansovoho monitorynhu [Risks in the «bank-client» system in the course of financial monitoring]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriia «Ekonomika» – Visnyk of Sumy State University. Series «Economics»*, 1 (2), 173–181 [in Ukrainian].
13. *Stratehiia Natsionalnoho banku Ukrainy. Prohrama dii 2019 [Strategy of the National Bank of Ukraine. Program of Action 2019.]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=86050888>.
14. Maksymchuk, R. F. (2013). Problemy lehalizatsii dokhodiv v suchasnykh umovakh [Problems of legalization of incomes under modern conditions]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii – Economy. Management. Innovations*, 2 (10), 49–55 [in Ukrainian].

Вовк Вікторія Яківна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської справи, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61166, Україна).

Вовк Вікторія Яковлевна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківського дела, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харків, 61166, Україна).

Vovk Viktoriia – Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Banking, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Av., 61166 Kharkiv, Ukraine).

E-mail: victoriavovk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5680-2967>

Researcher ID: N-6605-2018

Мовчан Анастасія Сергіївна – студентка, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61166, Україна).

Мовчан Анастасія Сергеевна – студентка, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харків, 61166, Україна).

Movchan Anastasia – student, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Av., 61166 Kharkiv, Ukraine).

E-mail: anastasia160916@gmail.com

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

***ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ***

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (17)

Відповідальні за випуск
Коректор
Комп'ютерна верстка і макетування

М. П. Бутко, В. П. Ільчук
О. С. Смелова
Т. М. Колод

Підписано до друку 26.02.2019. Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. – 33,25.
Тираж 100 пр. Замовлення № 463/19.

Редакційно-видавничий відділ Чернігівського національного технологічного університету
14035, Україна, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4802 від 01.12.2014 р.

SI Universum

*TRENDS OF
THE
NEWEST*

*Proceedings of XXXXXI
International scientific conference*

New York
June 12, 2019

www.iscience.me

Science initiative “Universum”

TRENDS OF THE NEWEST

Proceedings of XXXXXI International scientific conference

New York

June 12, 2019

www.iscience.me

Contents

SECTION 1. Engineering science

<i>Chernenko S.O., Salavelis A.D.</i> THE VALUE OF ENTERAL NUTRITION AS A PHYSIOLOGICAL NUTRITIONAL SUPPORT AND A GENERAL DESCRIPTION OF THE COMPOSITION OF THE MIXTURE BASED ON NATURAL PRODUCTS	5
<i>Matsiuk K.V., Kornuta V.A.</i> USING OF ELECTRONIC TABLES FOR THE DESIGN OF THE INFORMATION SYSTEM AT THE UNIVERSITY EXAMPLE	7
<i>Mogytych O.R., Kornuta V.A.</i> THE METHOD OF COMBINING THE MODEL "AS IS" OF DOCUMENT COOPERATION IN THE INFORMATION SYSTEM OF THE TECHNICAL UNIVERSITY	14
<i>Tsyhura V.V., Shubina Y.</i> STUDYING THE TERMS OF STORAGE OF SAUSAGE WITH SESAME FLOUR	19
<i>Tsyhura V.V., Shubina Y.</i> USE OF SESAME FLOUR IN THE MEAT INDUSTRY	22

SECTION 2. Economics and management

<i>Avramenko D.I.</i> ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF ENTERPRISE'S DEVELOPMENT STRATEGY	26
<i>Barsuk Y.</i> SYSTEMIC TRANSFORMATION OF AGRICULTURE	29
<i>Dovganets T.O.</i> THE GOOGLE WAY OF MOTIVATING EMPLOYEES	33
<i>Gernego I.O.</i> HUMAN CAPITAL: DEVELOPMENT AND PRACTICAL SOLUTIONS	35
<i>Kliusko V.V.</i> SHADOW BUSINESS IN UKRAINE	38
<i>Kolodiy A.V.</i> PLACE OF NON-STATE PENSION FUNDS IN THE PENSION SYSTEM OF UKRAINE	42
<i>Korkuna O.I.</i> DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION	44
<i>Kornuta O.V., Hurska K.Y.</i> ONLINE INSURANCE IN UKRAINE	46
<i>Leschukh I.V.</i> THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCH OF INVESTMENT POTENTIAL OF THE UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES	49
<i>Movchan A.S.</i> РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	52
<i>Nesterenko K.V.</i> ADAPTIVE MANAGEMENT IN THE COMPETITIVE ENVIRONMENT OF MODERN COMPANIES IN UKRAINE	57
<i>Nikoliuk A.I.</i> PERSPECTIVE DEVELOPMENT OF PARTNERSHIP IN THE FIELD OF TOURISM IN CONDITIONS OF UKRAINIAN ECONOMY MODERNIZATION	59
<i>Soldatov K.I.</i> THE MODERN ASPECTS OF OUTSOURCING IN UKRAINE	62
<i>Soltys I.V., Kolodiy A.V.</i> BASES OF FORMING OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT SYSTEM IN AGRICULTURAL ENTERPRISES: FOREIGN EXPERIENCE	65
<i>Zvonarova K.A.</i> REVIEW OF MAIN DEVELOPMENTS OF GLOBAL HEATING SYSTEMS	67

SECTION 3. Philology

<i>Birzulova A.S.</i> COMMUNICATION AS MICROSYSTEM OF THE GERMAN ENVIRONMENT	71
<i>Kutsyn O.T.</i> PUBLICISTIC STYLE IN THE SYSTEM OF FUNCTIONAL STYLES	73
<i>Ryabinina I.M., Lednyak Y.V.</i> ANGLICISMS IN THE MODERN UKRAINIAN LEXIS IN LATE XXTH EARLY – XXIST	77

Proceedings of XXXXXI International scientific conference "Trends of the newest".
Morrisville, Lulu Press., 2019. 115 p.

Science initiative "Universum"
mail@iscience.me
www.iscience.me

Proceedings of 51th International Scientific Conference "Trends of the newest".
Broad subject.

Published by Lulu Press, Inc.

Lulu Press, Inc.
627 Davis Drive, Suite 300,
Morrisville, NC 27560

© Authors of papers, 2019
© Science initiative "Universum", 2019

ISBN: 978-0-359-72377-5

№2 (5), 2018

ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ

1. Ільчук Валерій Петрович – Фінансово-економічний потенціал кластера.
2. Боронос Володимир Миколайович, Гуменна Юлія Григорівна, Тютюнник Інна Володимирівна – Детінізація фінансово-економічного сектору як передумова до впровадження лібералізаційних процесів в Україні.
3. Сакун Олександра Сергіївна – Формування та реалізація інвестиційного ресурсу структурної модернізації економіки.
4. Шишкіна Олена Вікторівна, Корицька Анастасія Євгенівна – Ризики, загрози та соціально-економічні наслідки інфляційного процесу у нестационарній економіці України.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

5. Леонов Сергій В'ячеславович, Бойко Антон Олександрович, Миненко Сергій Володимирович, Ревенко Артем – Оцінювання рівня втрат державного бюджету від незаконних дій економічних агентів.
6. Ревко Альона Миколаївна – Модернізаційні аспекти фінансування освітньої підсистеми соціальної інфраструктури регіону.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

7. Дерій Жанна Володимирівна, Ткаленко Світлана Іванівна – Модель інвестиційної безпеки України в умовах євроінтеграції.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

8. Вовк Вікторія Яківна, Мовчан Анастасія Сергіївна – Проблеми та перспективи використання факторингу в Україні.
9. Давидюк Олександр Олександрович – Державне регулювання ринку іпотечного кредитування в Україні.
10. Дубина Максим Вікторович, Разгуліна Наталія Олександрівна, Маруга Олександр Миколайович – Особливості розвитку системи

Активация Windows

Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Автор:

Вовк Вікторія Яківна, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Мовчан Анастасія Сергіївна, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Мова статті: українська

Анотація:

У статті досліджено тенденції розвитку ринку факторингових послуг в Україні. Проаналізовано умови надання факторингових послуг банками в Україні. Виділено основні критерії, якими керуються підприємства щодо вибору банку для факторингу. Побудовано регресійну модель впливу показників ціноутворення факторингових послуг на позицію банків на ринку та встановлено наявний істотний зв'язок між позицією банку на ринку та показниками ціноутворення факторингу. Оцінено причинно-наслідкові зв'язки між відповідними показниками ціноутворення факторингу, що впливають на позицію банківської установи на ринку. Надані рекомендації для оптимізації надання послуг факторингу банківськими установами.

Ключові слова:

факторинг; ціноутворення; фактори; позиція банку; регресійна модель.

Активация Windows

Чтобы активировать Windows, перейдите в раздел "Параметры".

Додаток 3

Сертифікати, отримані протягом періоду навчання в університеті

Handwritten signature

SI Universum
mail@iscience.me
www.iscience.me

CERTIFICATE

A1218-0031

This is to certify that

ANASTASIA SERGEEVNA MOVCHAN

a student,
department of Banking,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

participated actively in
XXXIX International scientific conference
"Our contribution to the development of the world"

(Dec 21, 2018, Seattle, USA)

with a paper

***MARKETING PROVIDING OF FORMING BANK RESOURCE
POTENTIAL***

mail@iscience.me
www.iscience.me

A0619-0161

This is to certify that

ANASTASIA SERGEEVNA MOVCHAN

student,

Simon Kuznetz Kharkiv National University of economics

participated actively in

XXXXXI International scientific conference

"TRENDS OF THE NEWEST"

(June 12, 2019, New York, USA)

with a paper

***РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ
БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД:
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В
УКРАЇНІ***

Активация Windows
Чтобы активировать Windows,
перейдите в меню «Параметры».